

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4475

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1201
S.Y. B.A.
G-2 : EDUCATION
(2013 Pattern) (2307) (Group-J)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers of the following questions in 100 words each (any four)[20]

- i) Explain the educational importance of heredity.
- ii) Explain the meaning of Exclusive Education.
- iii) Explain the concept of forgetting.
- iv) Write the concept of social heredity.
- v) Explain the educational importance of retention.
- vi) Explain the characteristics of learning process.

Q2) Write the answers of the following questions in 200 words each (any two)[20]

- i) What is environment? Explain an importance of environment.
- ii) What is international understanding? Explain the role of school in development of International understanding.
- iii) Explain the need of education for special need of education student.
- iv) What is Basic education? Explain the characteristics of Basic education.

P.T.O.

Q3) Write any one of the following question in 400 words. **[20]**

- i) What are the problems in secondary education? Suggest remedies to overcome these.
- ii) Explain the characteristics of Physical, mental, emotional & social development in childhood stage.

Q4) Write short notes in 50 words each (any four) : **[20]**

- i) Need of Inclusive education.
- ii) Importance of secondary education.
- iii) Rousseau's concept of 'Education through Nature'.
- iv) Learning Laws by Thorndike.
- v) Objectives of secondary education.
- vi) Role of education in developing character.

Total No. of Questions : 4]

PA-4475

[5961]-1201

S.Y. B.A.

G-2 : EDUCATION

(2013 Pattern) (2307) (Group-J)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) अनुवंशाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- ii) सर्वसमावेशक शिक्षणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- iii) विस्मरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) सामाजिक अनुवंशाची संकल्पना लिहा.
- v) धारणेचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- vi) अध्ययन प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- i) परिस्थिती म्हणजे काय? परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- ii) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय सामंजस्याची भावना विद्यार्थ्यांमध्ये रूजविण्यासाठी शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.
- iii) विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iv) मूलोद्योगी शिक्षण म्हणजे काय? मूलोद्योगी शिक्षण पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- i) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.
- ii) किशोरावस्थेची शारीरिक, मानसिक, भावनिक व सामाजिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज
- ii) माध्यमिक शिक्षणाचे महत्त्व
- iii) रूसोची निसर्गातून शिक्षण संकल्पना
- iv) थॉर्नडाईकचे अध्ययन नियम
- v) माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्ट्ये
- vi) चारित्र्य संवर्धनात शिक्षणाची भूमिका

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4377

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1202

S.Y. B.A. (Regular)

COMPULSORY ENGLISH

(2013 Pattern) (2017) (Group-A)

Text Prescribed : Literary Landscape

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt Any One from (a) and One from (b) of the following in about 150 words each. [16]

- a)
 - i) Describe Gandhiji's efforts to fit in with the fashionable society.
 - ii) Explain the theme of the story 'The Homecoming'.
- b)
 - i) What lesson do you learn from 'A Letter by Hazlitt to his son'?
 - ii) How according to Shashi Tharoor, do cultural diversity & pluralism help societal development.

Q2) Attempt Any One from (a) and One from (b) of the following in about 150 words each. [16]

- a)
 - i) What is the central idea of the poem "The Quality of Mercy".
 - ii) Describe the Schoolmaster as he appeared to the Villagers.
- b)
 - i) How does the solitary reaper's song fascinate the poet?
 - ii) "O Captain! My Captain!" was inspired by real events & persons from American history. Explain.

P.T.O.

Q3) Attempt Any One from (a) and One from (b) of the following in about 150 words each. [16]

- a) i) What is the importance of the little box that Rosemary wanted to buy?
- ii) Explain the aptness of the title of story "The Last Leaf".
- b) i) Describe Kalpana Chawla's thoughts on seeing the Earth from space for the first time.
- ii) How does Leacock try to remind his friend about the dollar he has to play him?

Q4) Attempt Any One from (a) and One from (b) of the following in about 150 words each. [16]

- a) i) Why, according to Masefield, is it better to laugh and be happy?
- ii) Explain how the poetess portrays the picture of the Blacks Suffering in the poem "Still I Rise".
- b) i) How does Kamala Das express her personal feelings in the poem "My Grandmother's House"?
- ii) What does the house represent in "My Grandmother's House"?

Q5) a) Attempt any Six of the following : [6]

- i) Tara was absent today.
(Change into a negative sentence)
- ii) Basheer is happy with the arrangements.
(Change into a negative sentence)
- iii) They were going to the lake.
(Rewrite the sentence, adding a question tag)

- iv) The water is getting cold, does it?
(Correct the Sentence)
- v) I rang the bell. Nobody came to the door.
(Combine the sentences using a conjunction)
- vi) Having finished work for the day, we left the office. (Identify whether the sentence is simple, compound or complex)
- vii) I sent Rita an email. It bounced back.
(Change into a Compound Sentence)
- viii) Jyoti went to Chandigarh. She worked as a librarian.
(Change into a Compound Sentence)

b) **Attempt any Two of the following :** **[10]**

- i) Write a paragraph on the 'Benefits of Mobile Apps'.
- ii) Write a brief report on the 'Cultural Programme' organized by your college.
- iii) Imagine that you come across an advertisement in a newspaper for the post of Assistant Teacher in English. You wish to apply for the post. Write a letter of application.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4378

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1203

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

Group - B : मराठी साहित्यातील विविध साहित्य प्रकार

विशेष अभ्यासपत्रिका क्र. - 1

(2013 Pattern) (Special Paper - I) (2028)

पाठ्यपुस्तके : i) नाटक व कादंबरीची तात्त्विक मीमांसा

ii) नटसम्राट - वि. वा. शिरवाडकर

iii) फकिरा - अण्णाभाऊ साठे

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[15]

- कादंबरी म्हणजे काय?
- कादंबरी लेखनातील प्रसंगचित्रणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ग्रामीण कादंबरीविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- कथा व कादंबरी यातील साम्य-भेद स्पष्ट करा.
- प्रादेशिक कादंबरीचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- राणोजीच्या कुटुंबातील सदस्यांची नावे लिहा.
- फकिराच्या लाडक्या घोड्याचे नाव काय होते?
- दौलती कोणती नोकरी करित होता?
- खोताचा ऊस कोणी जाळून टाकला होता?
- गुन्हेगारांच्या खबरी पोलिसांना कोण पुरवित असे?
- 'फकिरा' या कादंबरीतील खलनायक कोण आहे?
- वाटेगावावर कोणते भीषण संकट आले होते?

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [5]

- अ) फकिरासह मांगवाड्यातील सात पोरे काय बघण्यासाठी गेली होती व त्यामुळे काय घडले?
ब) फकिराने सत्तूला कशा प्रकारे वाचवले होते?

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) i) 'नटसम्राट' या नाटकातील नलू या पात्राचा परिचय लिहा.
ii) 'नटसम्राट' या नाटकातील नंदा ही व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा.
ब) i) आपल्या गावातील सर्व बांधवांना मुक्त करण्यासाठी फकिराने काय केले?
ii) फकिराच्या बालपणीच्या हट्टी, धाडसी व खोडसाळपणाचे वर्णन करणारे प्रसंग लिहा.

प्र.5) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

- अ) i) 'नटसम्राट' या नाटकात वृद्धांच्या समस्यांचे चित्रण कसे करण्यात आले आहे ते लिहा.
ii) 'नटसम्राट' या नाटकातील अप्पासाहेब बेलवलकर यांच्या व्यक्तिमत्त्वाची ओळख करून द्या.
ब) i) 'फकिरा' या कादंबरीचा आशय तुमच्या शब्दांत लिहा.
ii) 'फकिरा' या कादंबरीतील विविध पात्रांचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4379

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1204

S.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

Group - C : हिंदी भाषा का विकास
(2013 Pattern) (Special - I) (2098)

समय : 3 घंटे/

[पूर्णांक : 80

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखें अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छह प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए। [6]

- i) खड़ीबोली का दूसरा नाम क्या है?
- ii) हिंदी भाषिक राज्यों के नाम लिखिए।
- iii) हिंदी भाषा की लिपि कौन-सी है?
- iv) विदेशी शब्दों के दो उदाहरण लिखिए।
- v) राष्ट्रभाषा प्रचार समिति का कार्यालय कहाँ है?
- vi) शब्द और पद का भेदक तत्व क्या है?
- vii) काव्य ध्वनियों के दो उदाहरण लिखिए।
- viii) व्यंजन किसे कहते हैं?

ब) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [10]

- i) पूर्वी हिंदी की बोलियों के नाम लिखिए।
- ii) भाषा की कोई एक परिभाषा लिखिए।
- iii) बोली किन-किन कारणों से भाषा बनती हैं?
- iv) अर्थविस्तार से क्या तात्पर्य है?
- v) वाक्य की आधारभूत आवश्यकताएँ कौन-सी हैं?
- vi) भाषाविज्ञान के अंग कौन-से हैं?
- vii) ध्वनि से क्या तात्पर्य हैं?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणीयाँ लिखिए। [10]

- i) संबंध तत्व के प्रकार
- ii) राष्ट्रभाषा प्रचार समिति वर्धा
- iii) अर्थसंकोच।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [18]

- i) अवधी बोली का सामान्य परिचय दीजिए।
- ii) राजभाषा को स्पष्ट कीजिए।
- iii) स्थान के आधार पर ध्वनियों का वर्गीकरण कीजिए।
- iv) संबंधतत्व का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
- v) हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग का परिचय दीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [12]

- i) भाषा की परिभाषा देकर उसके स्वरूप पर प्रकाश डालिए।
- ii) पूर्वी हिंदी की बोलियों का सामान्य परिचय दीजिए।

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। [24]

- i) भाषाविज्ञान की परिभाषा देकर उसके अंगों पर प्रकाश डालिए।
- ii) अर्थ परिवर्तन के कारणों को सोदाहरण समझाइए।
- iii) राजभाषा अधिनियम 1963 को स्पष्ट कीजिए।
- iv) भाषाविज्ञान की शाखाओं का परिचय दीजिए।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4478

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1205

S.Y. B.A.

संस्कृत (SANSKRIT) (Special Paper-I)

काव्यशास्त्रविमर्शः, वृत्तविचारः, अलङ्काराः, कौटिलीयार्थशास्त्रे अधिकरणं प्रथमं षष्ठ्य
(2013 Pattern) (2118) (Group-C)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate full marks.

Q1) ससंदर्भ स्पष्टीकरण लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

Explain with reference to context (any two)

- श्रीहर्षादिर्धावकादीनां धनम् ।
- काव्यं लोकोत्तरवर्णनानिपुणकविकर्म ।
- तात्पर्यार्थो केषुचित् ।

Q2) A) कोणत्याही एका अलंकाराचे लक्षण सोदाहरण स्पष्टीकरण लिहा.

[5]

Define any one अलंकार along with example.

- उपमा ।
- भ्रान्तिमान् ।

B) कोणत्याही एका वृत्ताचे लक्षण सोदाहरण स्पष्टीकरण लिहा.

[5]

Define any one वृत्त along with example.

- आर्या ।
- उपजातिः।

C) रिक्तस्थानानि पूर्यत (कान्यपि पञ्च)

[10]

- नवरसरूचिरां निर्मितिमादधती कवेर्जयति ।
- तेन षड्विधा ।

P.T.O.

- iii) सर्वेषां व्यञ्जकत्वमपीष्यते ।
- iv) अष्टादश द्वितीये चतुर्थके पञ्चदश।
- v) यां विना काव्यं न प्रसरेत् ।
- vi) कार्यकारणयोर्भिन्नदेशानाम ।
- vii) तददोषौ शब्दार्थौ सगुणौ पुनः क्वापि।

Q3) खालीलपैकी दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा.

[10]

Write critical notes on any two of the following.

- i) काव्यलक्षणम् ।
- ii) षड्विधा लक्षणा ।
- iii) काव्यप्रयोजनानि ।

Q4) A) ससंदर्भ स्पष्टीकरण लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

Explain with reference to context (any two)

- i) आश्रयः सर्वधर्माणां शश्वदान्वीक्षिकी मता ।
- ii) कुर्वीत सचिवांस्तस्मात्तेषां च शृणुयान्मतम् ।
- iii) अप्रणीतस्तु मात्स्यन्यायमुद्गावयति ।

B) उचितं युग्मं विचिनुत (केषामपि पञ्चानाम्)

[10]

i) पुराणम्	अ) वार्ता
ii) गूढपुरुषप्रणिधिः	आ) अनुमानम्
iii) योगक्षेमयोनिः	इ) राजर्षिवृत्तम्
iv) विद्यासमुद्देशः	ई) इतिहासः
v) वाणिजकः	उ) शमव्यायामिकम्
vi) कृतेनाकृतावेक्षणम्	ऊ) सञ्चारोत्पत्तिः
vii) इन्द्रियजयः	ए) वैदेहकव्यञ्जनः

Q5) सविस्तर उत्तर द्या.

[20]

Write a long answer.

- i) शमव्यायामिकम् ।
- ii) चतस्र विद्या स्थापना ।
- iii) गूढपुरुषप्रणिधिः।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4380

[5961]-1206

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

Group - D : ECONOMICS

SPL - I : Micro Economics

(2013 Pattern) (2158)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Write the scope of Micro Economics.
- b) Explain the concept of Income Elasticity of Demand.
- c) State the concept of Elasticity of supply.
- d) Explain the concept of Average and Marginal Revenue.
- e) Write the characteristics of Oligopoly.
- f) Explain the concept of welfare Economics.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the basic Economic Problems.
- b) State the properties of Indifference Curve.
- c) Explain the concept of Opportunity Cost.
- d) Discuss the Modern Theory of Rent.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) **[20]**

- a) Explain the characteristics of monopolistic competition and write short run equilibrium in monopolistic competition.
- b) Discuss the marginal productivity theory of distribution.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Limitations of Micro Economics.
- b) Concept of Demand.
- c) Average and Marginal cost.
- d) Supply curve of labour.
- e) Amartya Sen's thought on welfare economics.
- f) Risk and uncertainty theory of profit.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4380

[5961]-1206

S.Y.B.A.

Group - D : ECONOMICS

SPL - I : Micro Economics

(2013 Pattern) (2158)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्र.1) पुढील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत द्या. (कोणतेही चार) [20]

- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती लिहा.
- ब) मागणीची उत्पन्न लवचिकता संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) पुरवठा लवचिकता संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) सरासरी आणि सीमांत प्राप्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) अल्पविक्रेताधिकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) कल्याणाचे अर्थशास्त्र संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) पुढील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) मुलभूत आर्थिक प्रश्न स्पष्ट करा.
- ब) समवृत्ती वक्राचे गुणधर्म सांगा.
- क) संधी खर्च संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) खंडाच्या आधुनिक सिद्धांताची चर्चा करा.

प्र.3) पुढील एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) मत्तेदारीयुक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगा आणि मत्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील अल्पकालीन संतुलन स्पष्ट करा.
- ब) विभाजनाच्या सीमांत उत्पादकता सिद्धांताची चर्चा करा.

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्राच्या मर्यादा
- ब) मागणीची संकल्पना
- क) सरासरी आणि सीमांत खर्च
- ड) श्रमाचा पुरवठा वक्र
- इ) अमर्त्य सेनचे आर्थिक कल्याणाबाबत विचार
- फ) नफ्याचा धोका आणि अनिश्चितता सिद्धांत

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4479

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1207

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - I)

Western Political Thought

(2168) (2013 Pattern) (Group - E)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions (in 100 words each) :

[20]

- a) State the principles of Plato's ideal State.
- b) According to Aristotle's the basic principle of the state.
- c) Write Machiavell's Classification of government.
- d) State two types of freedom of J.S. Mill's.
- e) John Locke's views on the state of nature.
- f) State two types of will of Rousseau's.

Q2) Attempt any two questions (in 200 words each) :

[20]

- a) Explain Plato's theory of Justice.
- b) Explain Aristotle's views on slavery.
- c) Explain Machiavell's advice to the king.
- d) Discuss Rousseau's social contract theory.

Q3) Attempt any one question (in 400 words) :

[20]

- a) Critically examine John Locke's the social contract.
- b) Describe Machiavell's distinction of politics from religion and morality.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any four :

[20]

- a) Marx's Thoughts on the state.
- b) Characteristics of Aristotle's ideal state.
- c) Habbe's views on human nature.
- d) Rousseau's Thought on the state of Nature.
- e) Freedom of Thought.
- f) Class struggle.

Total No. of Questions : 4]

PA-4479

[5961]-1207

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - I)

Western Political Thought

(2168) (2013 Pattern) (Group - E)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- अ) प्लेटोच्या आदर्श राज्याची मूलतत्त्वे सांगा.
ब) ऑरिस्टॉटलच्या मते राज्याची मूलभूत वैशिष्ट्ये सांगा.
क) मॅकव्हेलीने केलेले सरकारचे वर्गीकरण लिहा.
ड) जे. एस. मिल च्या स्वातंत्र्याचे दोन प्रकार सांगा.
इ) जॉन लॉकचा निसर्गावस्था विषयी विचार.
फ) रूसोच्या मते, दोन प्रकारच्या इच्छा सांगा.

प्रश्न 2) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]

- अ) प्लेटोचा न्याय सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) ऑरिस्टॉटलचे दासप्रथे संबंधी विचार विशद करा.
क) मॅकव्हेलीचा राजाला उपदेश स्पष्ट करा.
ड) रूसोच्या सामाजिक करार सिद्धांतावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) : [20]

- अ) जॉन लॉकच्या सामाजिक कराराचे टीकात्मक परिक्षण करा.
- ब) मॅकव्हेलीने राजकारणाची धर्म आणि नैतिकतेपासून केलेल्या फारकतीचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही चार टिपा लिहा : [20]

- अ) मार्क्सचे राज्यासंबंधी विचार
- ब) ऑरिस्टॉटलच्या आदर्श राज्याची वैशिष्ट्ये
- क) हॉब्सचे मानवी स्वभावासंबंधी विचार
- ड) रूसोचे निसर्गावस्था विषयक विचार
- इ) विचार स्वातंत्र्य
- फ) वर्ग संघर्ष

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4381

[5961]-1208

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

Group - F : HISTORY

SPL - I : Ancient India (3000 B.C. to 1206 A.D.)

(2013 Pattern) (2178)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any four) [20]

- a) Explain the concept of pre-history.
- b) Give the information in brief about town planning in Indus valley civilization.
- c) Explain the religious policy of Ashoka.
- d) Discuss the political achievements of Harshavardhan.
- e) Write a note on status of women during Gupta period.
- f) Review in brief the cultural contribution of the Cholas.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) [20]

- a) Explain the importance of literary sources for study of Ancient Indian History.
- b) Discuss the causes of decline of the Mauryas.
- c) Examine the cultural contribution of the Satavahanas.
- d) Evaluate the Rashtrakutas political achievements.

Q3) Answer the following questions in 400 words each. (Any one) [20]

- a) Describe the political, social and religious conditions during later vedic period.
- b) Give an account of the life and teaching of Gautama Buddha.

Q4) Write Short Notes (Any four): [20]

- a) Great bath
- b) Ashram system
- c) Vardhaman Mahavir
- d) Inscription of Ashoka
- e) Mathura School of Art
- f) Pallava Dynasty

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4381

[5961]-1208

S.Y.B.A.

Group - F : HISTORY

SPL - I : Ancient India (3000 B.C. to 1206 A.D.)

(2013 Pattern) (2178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) प्रागैतिहासिक कालखंड ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) सिंधू संस्कृतीतील नगर रचना विषयी थोडक्यात माहिती द्या.
- क) अशोकाचे धार्मिक धोरण स्पष्ट करा.
- ड) हर्षवर्धनाची राजकीय कामगिरी विशद करा.
- इ) गुप्तकालीन स्त्रियांच्या दर्जावर टिपण लिहा.
- फ) चोल राजवंशाचा सांस्कृतिक योगदानाचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्र.2) खालील प्रश्नाची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) प्राचीन भारताच्या इतिहासाचा अभ्यास करताना वाङ्मयीन साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) मौर्य साम्राज्याच्या ऱ्हासाच्या कारणांची चर्चा करा.
- क) सातवाहनांच्या सांस्कृतिक योगदानाचे परीक्षण करा.
- ड) राष्ट्रकूटांच्या राजकीय कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) उत्तर वैदिक काळातील राजकीय, सामाजिक आणि धार्मिक परीस्थितीचे वर्णन करा.
- ब) गौतम बुद्धाचे जीवन आणि शिकवण याविषयी माहिती द्या.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) महास्नानगृह
- ब) आश्रमव्यवस्था
- क) वर्धमान महावीर
- ड) अशोकाचे शिलालेख
- इ) मथुरा शैली
- फ) पल्लव घराणे

Total No. of Questions : 4]

PA-4381

[5961]-1208

S.Y.B.A.

Group - F : HISTORY

**Diplomatic History of Marathas (1707 - 1818)
(2013 Pattern) (2178) (Special Paper - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any four) **[20]**

- a) Explain the concept of 'Swarajya'.
- b) Explain the concept of 'Sardeshmukhi'.
- c) Write importance of khed battle.
- d) State the terms of the treaty of Mungi-Shevagaon.
- e) Second Maratha - British battle
- f) Treaty of Bassein (1802)

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) **[20]**

- a) Discuss the foreign sources of Maratha history.
- b) Review the achievements of Balaji Vishwanath Peshwa.
- c) Explain the reasons for the decline of Maratha power.
- d) Discuss the provincial administration of Maratha Power.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Explain the causes and consequences of the battle of Panipat.
- b) Take a review of Mahadaji Shinde's achievements for expansion of Maratha Empire in North India.

Q4) Write Short Notes on (Any four): **[20]**

- a) Gotsabha
- b) Barbhai council
- c) Sarkhel Kanhoji Angre
- d) General Trimbak Rao Dabhade
- e) Mount Stuart Elphinstone
- f) Atonement practices during the Maratha Period.

Total No. of Questions : 4]

PA-4381

[5961]-1208

S.Y.B.A.

Group - F : HISTORY

Diplomatic History of Marathas (1707 - 1818)

(2013 Pattern) (2178) (Special Paper - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) 'स्वराज्य' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) 'सरदेशमुखी' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) खेडच्या लढाईचे महत्त्व लिहा.
- ड) मुंगी शेवगावच्या तहाच्या अटी सांगा.
- इ) दुसरे इंग्रज मराठा युद्ध
- फ) वसईचा तह (1802)

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) मराठ्यांच्या इतिहासाविषयी पाश्चात्य भाषेतील साधनांची माहिती लिहा.
- ब) बालाजी विश्वनाथ पेशवे यांनी केलेल्या कामगिरीचा आढावा घ्या.
- क) मराठी सत्तेच्या ज्हासाची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) मराठ्यांच्या प्रांतीय प्रशासनाची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) पानिपतच्या लढाईतील मराठ्यांच्या पराभवाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) महादजी शिंदे यांनी उत्तरेकडे केलेल्या मराठा साम्राज्य विस्तार कार्याचा आढावा घ्या.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) गोतसभा
- ब) बारभाई मंडळ
- क) सरखेल कान्होजी आंग्रे
- ड) सेनापती त्रिंबकराव दाभाडे
- इ) माउंट स्टुअर्ट एल्फिन्स्टन
- फ) मराठे कालीन प्रायश्चित पद्धती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4466

[5961]-1209

[Total No. of Pages : 8

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

**Gg - 220 : Economic Geography (SPL - I)
(2013 Pattern) (2208)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- i) Define economic Geography.
- ii) What is mean by economic activities?
- iii) Name the two primary economic activities.
- iv) Write any four names of less developed countries.
- v) Define natural resources?
- vi) State any two examples of natural resources.
- vii) What is non-renewable resources?
- viii) Define solar energy.
- ix) Give the types of coal.
- x) Give the names of oil producing major countries of the world.
- xi) What is green revolution?
- xii) What is commercial farming?
- xiii) Define privatization.
- xiv) Write any two advantages of air transportation.
- xv) State any two cotton textile centres in India.

P.T.O.

Q2) Answer in 50 words each (any two) **[10]**

- a) Explain the characteristics of developing countries.
- b) Explain the impact of economic activities on environment.
- c) Give an account of rubber distribution in the world.
- d) Write a note on ship building industries.

Q3) Answer in 150 words each (any two) **[20]**

- a) Explain the economic development in pre-independence period of India.
- b) Write in detail about the world distribution of railways.
- c) Explain the importance of non-conventional energy resources.
- d) Describe the measures for conservation of resources.

Q4) Answer in 300 words each (any two) **[30]**

- a) Explain the nature and scope of economic geography.
- b) Explain in detail iron ore distribution in the world.
- c) Describe the factors influencing on international trade.
- d) Explain Ricardo's classical theory in detail.

Total No. of Questions : 4]

PA-4466

[5961]-1209

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

Gg - 220 : Economic Geography (SPL - I)
(2013 Pattern) (2208)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) आर्थिक भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- ii) आर्थिक व्यवसाय (क्रीया) म्हणजे काय?
- iii) दोन प्राथमिक व्यवसायांची नावे सांगा.
- iv) कोणत्याही चार कमी विकसित देशांची नावे लिहा.
- v) नैसर्गिक साधनसंपत्तीची व्याख्या लिहा.
- vi) नैसर्गिक साधनसंपत्तीची कोणतीही दोन उदाहरणे सांगा.
- vii) अपुर्ननवीकरणीय संपदा म्हणजे काय?
- viii) सौरउर्जेची व्याख्या लिहा.
- ix) दगडी कोळशाचे प्रकार सांगा.
- x) खनिजतेल निर्मिती करणाऱ्या जगातील प्रमुख देशांची नावे सांगा.
- xi) 'हरितक्रांती' म्हणजे काय?
- xii) 'व्यापारी शेती' म्हणजे काय?
- xiii) खाजगीकरणाची व्याख्या लिहा.
- xiv) हवाई वाहतुकीचे कोणतेही दोन फायदे लिहा.
- xv) भारतातील कोणत्याही दोन सूती वस्त्रोद्योग केंद्रांची नावे सांगा.

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) विकसनशील देशाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) आर्थिक व्यवसायांचे (क्रियांचे) पर्यावरणावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- क) रबराच्या जागतिक वितरणाची माहिती द्या.
- ड) जहाजबांधणी उद्योगावर टिप लिहा.

प्र.3) प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारताचा स्वातंत्र्यपूर्व काळातील आर्थिक विकास स्पष्ट करा.
- ब) जागतिक रेल्वे वाहतूकीचे वितरण सविस्तर लिहा.
- क) अपुर्ननवीकरणीय उर्जेचे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) साधनसंपत्ती संवर्धनाच्या उपायांचे वर्णन करा.

प्र.4) प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) लोहखनिजाचे जागतिक वितरण स्पष्ट करा.
- क) जागतिक व्यापारावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
- ड) रिकार्डोचा 'अभिजात सिद्धांत' सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

PA-4466

[5961]-1209

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

**Gg - 220 : Tourism Geography (SPL - I)
(2013 Pattern) (2208)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- i) What is tourism?
- ii) What is 'Geo tourism'?
- iii) What is 'Heritage tourism'?
- iv) State any two forts in Maharashtra?
- v) What is 'Disaster tourism'?
- vi) State any two types of tourist.
- vii) What is 'National Tourism'?
- viii) State any two examples of local tourism in Nashik district?
- ix) State any two religious tourism centres in Maharashtra?
- x) What is 'International Tourism'?
- xi) What is 'Hotel'?
- xii) Write the full form of 'MTDC'?
- xiii) State any two examples of adventure tourism?
- xiv) State any two 'Hot spring' locations in India?
- xv) Write types of tourism based on 'Number of Tourists'?

Q2) Answer in about 50 words each (any two)

[10]

- a) Eco Tourism
- b) Tourism products
- c) Motel
- d) Vaishno Devi - Religious Tourism

Q3) Answer in about 150 words each (any two)

[20]

- a) Mahabaleshwar - Hill station.
- b) How socio - cultural factors affects tourism?
- c) Explain the role of forests in tourism development?
- d) Explain the nature of tourism geography?

Q4) Answer in about 300 words each (any two)

[30]

- a) Explain the environmental, economic and social impacts of tourism?
- b) Explain the role of transport and communication in the development of tourism?
- c) Explain the relation between geography and tourism?
- d) Explain how accomodation facilities affects tourism development?

Total No. of Questions : 4]

PA-4466

[5961]-1209

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

Gg - 220 : Tourism Geography (SPL - I)

(2013 Pattern) (2208)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांतपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) पर्यटन म्हणजे काय?
- ii) 'भू पर्यटन' म्हणजे काय?
- iii) 'वारसा पर्यटन' म्हणजे काय?
- iv) महाराष्ट्रातील दोन किल्ल्यांची नावे सांगा.
- v) 'आपत्ती पर्यटन' म्हणजे काय?
- vi) पर्यटकांचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- vii) 'राष्ट्रीय पर्यटन' म्हणजे काय?
- viii) नाशिक जिल्ह्यातील स्थानिक पर्यटनाची दोन उदाहरणे लिहा.
- ix) महाराष्ट्रातील धार्मिक पर्यटनाची कोणतीही दोन केंद्रे सांगा.
- x) 'आंतरराष्ट्रीय पर्यटन' म्हणजे काय?
- xi) 'हॉटेल' म्हणजे काय?
- xii) MTDC चे पूर्ण रूप लिहा.
- xiii) 'साहस पर्यटनाची' कोणतेही दोन उदाहरणे लिहा.
- xiv) भारतातील गरम पाण्याच्या झऱ्यांची कोणतीही दोन ठिकाणे सांगा.
- xv) पर्यटकांच्या संख्येवर आधारित पर्यटनाचे प्रकार लिहा.

प्र.2) प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांतपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) पर्यावरण स्नेही पर्यटन
- ब) पर्यटन उत्पादने
- क) मोटेल
- ड) धार्मिक पर्यटन – वैष्णो देवी

प्र.3) प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांतपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) थंड हवेचे ठिकाण – महाबळेश्वर
- ब) सामाजिक व सांस्कृतिक घटक पर्यटनावर कसे परिणाम करतात?
- क) पर्यटन विकासातील जंगलाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) पर्यटन भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांतपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) पर्यटनाचे पर्यावरणीय, आर्थिक व सामाजिक परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) वाहतूक व दळणवळणाची पर्यटन विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- क) भूगोल व पर्यटन यांतील संबंध स्पष्ट करा.
- ड) निवासव्यवस्था पर्यटन विकासावर कसे परिणाम करते ते स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4382

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1210

S.Y.B.A.

Group - J : SPECIAL ENGLISH

SPL - I : Appreciating Drama

(2013 Pattern) (2338)

Text Prescribed : i) 'The Merchant of Venice' by William Shakespeare.

ii) 'A Doll's House' by Henrik Ibsen.

iii) 'Old Stone Mansion' by Mahesh Elkunchwar.

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following questions :

[16]

- a) What is the purpose of the problem play?
- b) What are the elements of the drama?
- c) Is the climax, a part of plot-structure? Explain.
- d) What is round character? Give examples.
- e) What are the types of plot?
- f) Define tragedy with suitable examples.

Q2) Answer any one of the following question :

[16]

- a) Write a detailed note on the major themes of the play 'The Merchant of Venice'.
- b) Examine the role of Shylock in 'The Merchant of Venice'.

Q3) Answer any two of the following questions :

[16]

- a) What kind of role of a husband does Torvald Helmer play?
- b) Examine 'A Doll's House' as a social play.
- c) Comment on the role of Nora Helmer both as a wife and a daughter.

P.T.O.

Q4) Answer any two of the following questions :

[16]

- a) Comment on the setting of the play 'Old Stone Mansion'.
- b) Discuss the theme of degeneration and deconstruction in 'Old Stone Mansion'.
- c) Draw a character-sketch of Sudhir as the representative of modern and urban residents.

Q5) Answer any eight of the following questions :

[16]

- a) What type of character Portia is? Explain.
- b) Does Shakespeare handle unity of time in 'The Merchant of Venice'? Explain.
- c) Discuss the relationship between Jessica and Lorenzo in 'The Merchant of Venice'.
- d) Explain the conflict in 'A Doll's House'.
- e) Comment on the ending, of the play 'A Doll's House'.
- f) Examine 'A Doll's House' as a problem play.
- g) Comment on the unity of place in 'Old Stone Mansion'.
- h) What are the minor characters in 'Old Stone Mansion'.
- i) What is the symbolic significance of the Mansion in 'Old Stone Mansion'.
- j) What is the role of Ranju in 'Old Stone Mansion'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4383

[5961]-1211

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

Group-K : SOCIOLOGY

**SPL-I : Foundations of Sociological Thought
(2013 Pattern) (2378)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) State the impact of French Revolution on society.
- b) Indian Nationalism.
- c) Ideal types by Max Weber.
- d) State the concept of dominant caste (M.N. Srinivas).
- e) State the colonial background in India.
- f) Class struggle (Marx).

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the theory of social action.
- b) Discuss Ghurye's theory of caste.
- c) Elaborate the development of sociology in India.
- d) Write the theory of suicide by Emile Durkheim.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) : **[20]**

- a) Explain the theory of Historical Materialism by Karl Marx.
- b) Explain the law of three stages by Auguste Comte.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- a) Alienation
- b) Origin of caste (Dr. B. R. Ambedkar)
- c) Industrial Revolution
- d) Indian Nationalism
- e) Positivism (Comte)
- f) Indology (G. S. Ghurye)

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4383

[5961]-1211

S.Y.B.A.

Group-K : SOCIOLOGY

SPL-I : Foundations of Sociological Thought
(2013 Pattern) (2378)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) फ्रेंच राज्यक्रांतीचे समाजावरील परिणाम लिहा.
 - ब) भारतीय राष्ट्रवाद.
 - क) मॅक्स वेबरचे आदर्श प्रारूप.
 - ड) प्रभावी जात संकल्पना लिहा. (एम. एन. श्रीनिवास)
 - इ) भारतातील वसाहतवादी पार्श्वभूमी सांगा.
 - फ) वर्ग संघर्ष (माक्स)
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) सामाजिक क्रियेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - ब) घूर्येच्या जातीय सिद्धांतावर चर्चा करा.
 - क) भारतातील समाजशास्त्राचा विकास विशद करा.
 - ड) एमिल डरखाईमचा आत्महत्या सिद्धांत लिहा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) कार्ल मार्क्स यांचा ऐतिहासिक भौतिकवाद सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - ब) ऑगस्ट कॉम्टेचा तीन अवस्था नियम स्पष्ट करा.
- प्र.4)** टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) परात्मता
 - ब) जातीची उत्पत्ती (डॉ. बी. आर. आंबेडकर)
 - क) औद्योगिक क्रांती
 - ड) भारतीय राष्ट्रवाद
 - इ) प्रत्यक्षवाद (कॉम्टे)
 - फ) प्राच्यविद्या (जी. एस. घूर्ये)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4384

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1212

S.Y. B.A. (Regular)

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका क्र. 2 (S-2)

अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. 1818 ते 1960)

(2013 Pattern) (Group - B) (2029)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]

- अ) मराठी वृत्तपत्राचे जनक म्हणून कोणास ओळखले जाते?
ब) म. फुले यांच्या कोणत्याही दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
क) मराठी निबंधाला 'गुजगोष्ठी' असे कोणी संबोधले?
ड) नवकथाकार म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या दोन कथाकारांची नावे लिहा.
इ) 'यमुना पर्यटन' ही कादंबरी कोणी लिहिली?
फ) अण्णासाहेब किर्लोस्कर यांच्या दोन संगीत नाटकांची नावे लिहा.
य) 'नवकाव्याचे जनक' म्हणून कोणास संबोधले जाते?

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील लघुनिबंधाची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) ना.सी.फडके यांच्या कथालेखनाचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
क) हरिभाऊ आपटे यांच्या कादंबरीचे वेगळेपण लिहा.
ड) प्र.के. अत्रे यांच्या नाट्यवाङ्मयाचा परिचय करून द्या.
इ) नवकाव्याचे स्वरूप थोडक्यात विशद करा.

P.T.O.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [5]

- अ) इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील 'कथा' या साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) वि. स. खांडेकर यांच्या कादंबरीची वैशिष्ट्ये लिहा.
क) इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील 'नाटक' या साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
ड) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील 'कविता' या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
इ) 'आत्मचरित्र' या वाङ्मयप्रकाराच्या प्रेरणा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमीचा परिचय करून द्या.

किंवा

अव्वल इंग्रजी कालखंडातील 'कथा' या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

- ब) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील 'कादंबरी' या वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल स्पष्ट करा.

किंवा

इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील 'नाटक' या वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल लिहा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [30]

- अ) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील 'कथा' या वाङ्मयप्रकाराचा आढावा घ्या.

किंवा

इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील 'कादंबरी' या वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल लिहा.

- ब) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील 'नाटक' या वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल स्पष्ट करा.

किंवा

इ.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील 'कविता' या वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल लिहा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4480

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1213

S.Y.B.A. (Regular)

HINDI (Special - II)

(हिंदी विशेष -2)

(उपन्यास, नाटक तथा मध्ययुगीन हिंदी काव्य)

(2013 Pattern) (Group - C)

- पाठ्यपुस्तके :
- 1) समुद्र में खोया हुआ आदमी - कमलेश्वर
 - 2) युगे - युगे क्रांति - विष्णु प्रभाकर
 - 3) मध्ययुगीन हिंदी काव्य - संपादक डॉ. राजेंद्र खैरनार

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- सूचना: 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छह प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए। [6]

- i) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास में परिवार का मुखिया कौन हैं?
- ii) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास की प्रमुख समस्या कौनसी है?
- iii) क्रांति की खोज कौन कर रहा है?
- iv) विधवा से विवाह करने के लिए क्रांति कौन करता है?
- v) सूरदास के गुरु का नाम क्या था?
- vi) कबीर कौनसी परंपरा के संत हैं?
- vii) 'बरवै नायिका भेद' किस कवि की रचना है?
- viii) बिहारी किस राजा के दरबारी कवि थे?

P.T.O.

- आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिए । [10]
- समीरा के व्यक्तित्व की विशेषताएँ लिखिए ।
 - वीरेन नौसेना में भर्ती क्यों हुआ था?
 - कल्याणसिंह ने किस परंपरा को तोडा था?
 - युगे-युगे क्रांति नाटक की दो विशेषताएँ लिखिए ।
 - कबीर ने धार्मिक आडंबरों का विरोध किया है, स्पष्ट कीजिए ।
 - बिहारी की काव्यभाषा का परिचय दीजिए ।
 - सूरदास के काव्य में वात्सल्य का चित्रण कैसे हुआ है।
 - रहीम की प्रसिद्ध रचनाओं के नाम लिखिए।

- प्रश्न 2) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । [5]
- “आप मेरे हाथ-पांव तोड़ सकते हैं लेकिन मेरी प्रतिज्ञा नहीं तोड़ सकते। मेरी जान ले सकते हैं लेकिन मुझे उससे विवाह करने से नहीं रोक सकते। मैं अपनी प्रतिज्ञा पूरी करके ही रहूँगा।”
 - “जो नारी जेल में रह चुकी होती हैं, तुम्हारी दकिया नूसी समाज उसे दुराचारिणी समझता है। लेकिन मैं उस दुराचारिणी को अपने दिल में स्थान दूँगा”

- आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । [5]
- जो रहीम उत्तम प्रकृति, का करि सकत कुसंग ।
चंदन विष व्यापत नहीं, लपटे रहत भुजंग ॥
 - कनक कनक तैं सौ गुनी मादकता अधिकाइ।
उहिं खाए बौराइ, इहिं पाएँ ही बौराइ।

- प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन के संक्षिप्त उत्तर लिखिए । [18]
- ‘समुद्र में खोया हुआ आदमी’ उपन्यास में चित्रित समस्याएँ लिखिए ।
 - ‘युगे-युगे क्रांति’ नाटक में ‘सूत्रधार’ का क्या कार्य है?
 - कबीर की काव्यभाषा को स्पष्ट कीजिए ।
 - सूरदास की काव्यगत विशेषताएँ लिखिए ।
 - कवि बिहारी का संक्षिप्त परिचय दीजिए ।
 - रहीम के नीतिपरक काव्य की विशेषताएँ लिखिए ।

- प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए । [12]
- i) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास के पात्रों का चरित्र – चित्रण कीजिए ।
 - ii) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।

- प्रश्न 5) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो के विस्तृत उत्तर लिखिए । [24]
- i) 'युगे युगे क्रांति' नाटक का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए ।
 - ii) 'युगे युगे क्रांति' नाटक के प्रमुख स्त्री पात्रों का चरित्र – चित्रण कीजिए ।
 - iii) बिहारी रीतिकालीन कवि हैं, स्पष्ट कीजिए ।
 - iv) रहीम के व्यक्तित्व की विशेषताएँ लिखिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4385

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1214

S.Y. B.A. (Regular)

ECONOMICS (Special Paper - II)

2159 :Macro Economics

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) : **[20]**

- a) Write the Nature of Macro Economics.
- b) Explain the concept of Gross National product.
- c) Explain the concept of Average propensity to consume.
- d) Write the equation of Dr. Marshall's.
- e) Explain the causes of Inflation.
- f) Explain the features of Trade cycle.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any two) : **[20]**

- a) Explain the Difference between micro & macro Economics.
- b) Explain the phases of Trade cycle.
- c) Write the effects of Inflation.
- d) Explain factors Influencing on consumption function.

Q3) Answer the following question in 400 words each (any one) : **[20]**

- a) What is money? Explain the functions of money.
- b) Explain the Keynesian theory of Employment.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Fishers equation of Exchange
- b) Demand pull Inflation
- c) Free Trade
- d) Deflation
- e) Investment multiplier
- f) Induced Investment

Total No. of Questions : 4]

PA-4385

[5961]-1214

S.Y. B.A. (Regular)

ECONOMICS (Special Paper - II)

2159 :Macro Economics

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
- अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे स्वरूप लिहा.
 - ब) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - क) सरासरी उपभोग प्रवृत्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ड) डॉ. मार्शलचे समिकरण लिहा.
 - इ) चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा.
 - फ) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये प्रतिपादन करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) अंशलक्षी व समग्रलक्षी अर्थशास्त्रातील फरक स्पष्ट करा.
 - ब) व्यापार चक्राच्या अवस्था स्पष्ट करा.
 - क) चलनवाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - ड) उपभोग फलनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : [20]
- अ) पैसा म्हणजे काय? पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.
 - ब) प्रा. केन्स यांचा रोजगाराचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) फिशरचे विनिमय समिकरण
- ब) मागणीजन्य भाववाद
- क) मुक्त व्यापार
- ड) चलनसंकोच
- इ) गुंतवणुक गुणक
- फ) प्रेरित गुंतवणुक

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4481

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1215

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - II)

Political Sociology

(2013 Pattern) (Group - E) (2169)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions (in 100 words each) :

[20]

- a) State the meaning of Political Sociology.
- b) State the contribution of Max Weber to Political Sociology.
- c) State the meaning of Political Participation.
- d) Write the meaning of Political Change.
- e) Write the definition of Political Socialization.
- f) State the meaning of Influence.

Q2) Attempt any two questions (in 200 words each) :

[20]

- a) Explain the meaning and nature of Legitimacy.
- b) Explain the meaning and nature of Political Sociology.
- c) State the contribution of Karl Marx to Political Sociology.
- d) Explain the concept of Political development in detail.

Q3) Attempt any one question (in 400 words) :

[20]

- a) Discuss the nature and types of Political Culture.
- b) Discuss the levels of Political Participation.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any four :

[20]

- a) Political Change
- b) Legitimacy
- c) Political Ideology
- d) Behavioural Approach
- e) Political Socialization-Process
- f) Agencies of Socialization

Total No. of Questions : 4]

PA-4481

[5961]-1215

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - II)

Political Sociology

(2013 Pattern) (Group - E) (2169)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : **[20]**

- अ) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ सांगा.
ब) राजकीय समाजशास्त्राला मॅक्स वेबरचे योगदान सांगा.
क) राजकीय सहभागाचा अर्थ सांगा.
ड) राजकीय परिवर्तनाचा अर्थ सांगा.
इ) राजकीय सामाजिकरणाची व्याख्या लिहा.
फ) 'प्रभाव' अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : **[20]**

- अ) अधिमान्यतेचा अर्थ व स्वरूप सांगा.
ब) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
क) राजकीय समाजशास्त्राला कार्ल मार्क्सचे योगदान सांगा.
ड) राजकीय विकास संकल्पना सांगा.

- प्रश्न 3)** कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]
- अ) राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप सांगून प्रकारांची चर्चा करा.
- ब) राजकीय सहभागाच्या पातळ्यांची चर्चा करा.

- प्रश्न 4)** कोणत्याही चारवर टिपा लिहा : [20]
- अ) राजकीय परिवर्तन
- ब) अधिमान्यता
- क) राजकीय विचारप्रणाली
- ड) वर्तनवादी दृष्टीकोण
- इ) राजकीय सामाजिकरण एक प्रक्रिया
- फ) सामाजिकरणाची माध्यमे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4386

[Total No. of Pages : 8

[5961]-1216

S.Y. B.A.

HISTORY (Special - II)

History of Modern Maharashtra (1818-1960)

(2179) (2013 Pattern) (Group-F)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Explain the concept of 'Drain' of wealth.
- ii) Give a brief account of Bhills Uprising.
- iii) Write the thoughts of Gopal Ganesh Agarkar on social reforms.
- iv) What was the contribution of city of Solapur in Civil Disobedience Movement in Maharashtra?
- v) Explain the views of Dr. Babasaheb Ambedkar on states reorganization on the basis of language.
- vi) Explain the Mount batten plan.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Discuss the philosophy of 'Satyashodhak Samaj'.
- ii) Explain the causes of 'Deccan Riots' in 1875.
- iii) Review the Quit India Movement in Maharashtra.
- iv) Examine the development of Peasants Movement in Maharashtra.

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words each. **[20]**

- i) Review the contribution of Bhau Daji Lad to socio-religious reform Movement.
- ii) Discuss the contribution of Rajashree Chatrapati Shahu Maharaj to social movement in Maharashtra.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- i) Capitalism.
- ii) Uprising of kolis.
- iii) Industrialization
- iv) Dandi Satyagrah.
- v) Dar commission.
- vi) Razakar

Total No. of Questions : 4]

PA-4386

[5961]-1216

S.Y. B.A.

HISTORY (Special - II)

History of Modern Maharashtra (1818-1960)

(Group-F) (2013 Pattern) (2179)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही चार) [20]

- i) 'आर्थिक निःसारणा' ची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) भिल्लांच्या उठावाचा थोडक्यात वृत्तांत लिहा.
- iii) गोपाळ गणेश आगरकर यांचे सामाजिक सुधारणांवरील विचार लिहा.
- iv) महाराष्ट्रातील सविनय कायदेभंग चळवळीत सोलापूर शहराचे योगदान काय होते?
- v) भाषावर प्रांतरचनेविषयी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- vi) माऊंटबॅटन योजना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- i) सत्यशोधक समाजाच्या तत्वज्ञानाची चर्चा करा.
- ii) इ. स. 1885 मधील दख्खन दंगेची कारणे स्पष्ट करा.
- iii) महाराष्ट्रातील भारत छोडो आंदोलनाचा आढावा घ्या.
- iv) महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळीच्या विकासाचे परीक्षण करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 400 शब्दात उत्तर द्या. [20]
- i) भाऊ दाजी लाड यांच्या सामाजिक धार्मिक सुधारणा चळवळीतील योगदानाचा आढावा घ्या.
 - ii) राजश्री छत्रपती शाहू महाराजांच्या महाराष्ट्रातील सामाजिक चळवळीतील योगदानाची चर्चा करा.

- प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- i) भांडवलशाही
 - ii) कोळ्यांचा उठाव
 - iii) औद्योगिकीकरण
 - iv) दांडी सत्याग्रह
 - v) दार आयोग
 - vi) रझाकार

Total No. of Questions : 4]

PA-4386

[5961]-1216
S.Y. B.A.
HISTORY (Special-II)
Medieval India (1206 to 1707)
(2013 Pattern) (2179) (Group-F)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- i) Explain the Principles of Din-e-ilahi.
- ii) What is Turk-e-chahalgni?
- iii) Give information about women's life during the sultanate period.
- iv) Review the relationship between Shahaji Raje And Shahajahan.
- v) Explain the land revenue system arrangement 'Jabti or Todarmals Bandobast.'
- vi) Explain the social life during Bahamani period.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Give information about the architecture of the Mughal Period.
- ii) Describe Social and Economic conditions of the Yadava period.
- iii) Discuss the change in the religious Policy of Mughal's from Akbar to Aurangzeb.
- iv) Evaluate the Mansabdari system.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) : **[20]**

- i) Evaluate the reforms of Shershah Suri.
- ii) Take a detailed review of Art and Architecture of Vijaynagar.

Q4) Write short notes (any four) : **[20]**

- i) Shahna - e - Mandi
- ii) Bhakti Movement
- iii) Second Devaraya
- iv) Religious life during Mughal Period
- v) Jahangir's Rajput policy.
- vi) Mughal Sikh - relations.

Total No. of Questions : 4]

PA-4386

[5961]-1216
S.Y. B.A.
HISTORY (Special-II)
Medieval India (1206 to 1707)
(2013 Pattern) (2179) (Group-F)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही चार) [20]

- i) दिन - ए - इलाही ची तत्त्वे सांगा.
- ii) चाळीसगणी गट म्हणजे काय ?
- iii) सुलतानकाळातील स्त्री जीवनाविषयी माहिती द्या.
- iv) शहाजी राजे आणि शहाजहान यांच्या मधील संबंधाचा आढावा घ्या.
- v) जब्ती किंवा तोरडमलचा बंदोबस्त स्पष्ट करा.
- vi) बहामनी काळातील समाजजीवनाचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- i) मुघलकाळातील कला व स्थापत्य विषयी माहिती द्या.
- ii) यादवकालीन सामाजिक व आर्थिक स्थितीचे वर्णन करा.
- iii) अकबर ते औरंगजेब यांच्या काळातील धार्मिक धोरणाच्या परिवर्तनाची चर्चा करा.
- iv) मनसबदारी पद्धतीचे मुल्यमापन करा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- i) शेरशहा सुरीच्या सुधारणांचे मुल्यमापन करा.
 - ii) विजयनगर साम्राज्यातील कला व स्थापत्याची माहिती सांगा.

- प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- i) शहाना - ए - मंडी
 - ii) भक्ती चळवळ
 - iii) दुसरा देवराय
 - iv) मुघलकालीन धार्मिक जीवन
 - v) जहांगीराचे राजपुताविषयक धोरण
 - vi) मुघल शिख संबंध

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4387

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1217

S.Y. B.A.

ENGLISH (Special Paper - II)

Appreciating Poetry

Text Prescribed : Auroral Musings

(2013 Pattern) (2339) (Group - J)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any Four of the following :

[16]

- a) Explain the Metaphysical Features of the Poem 'Broken Heart'.
- b) Elaborate on the Platonic idealism that Persuades "Men Call You Fair".
- c) Explain how "Sonnet 130" deviates from the Petrarchan Sonnet.
- d) Comment on the relationship between the lover and the beloved in "The Definition of Love".
- e) Describe the theme of "The Ballad of Sir Patrick Spens".
- f) Explain in detail the classical references in "The Invocation".

Q2) Answer any Four of the following :

[16]

- a) Describe in detail the theme of "Batter of My Heart".
- b) Analyse the feelings of doubt and affirmation in "On His Blindness".
- c) Write a note on the symbols in "The Coronet".
- d) Bring out the humour in "Ode on the Death of a Favourite Cat".
- e) Consider the excerpt from "The Rape of the Lock" as a satire.
- f) Describe in detail the theme of "O Grammar Rules".

P.T.O.

Q3) Attempt any Two of the following :

[16]

- a) Do you agree with Wordsworth's claim in "The Tables Turned" that nature is a better teacher than books? Support your answer with reasons and illustrations.
- b) Comment on Keat's use of Supernatural elements in the poem "La Belle Dame Sans Merci".
- c) Write a detailed note on the features of 'Dramatic Monologue' reflected in the poem "My Last Duchess".

Q4) Attempt any Two of the following :

[16]

- a) How does Whitman prove that the soul is like the spider?
- b) Why does Hopkins believe that the world is charged with God's grandeur?
- c) How does the poem "Dover Beach" elaborate the idea that love is the cure for our misery?

Q5) Explain any Four of the following with reference to the context : [16]

- a) I made a garland for her head,
And a bracelets too, and a fragrant zone,

She look'd at me as she did love

And made Sweet Moan.
- b) An aged man is but a paltry thing

A tattered coat upon a stick, unless

Soul claps its hands and sing and louder sing

For every tatter in its mortal dress.

c) We passed the school, where children strove

At Recess - in the Ring

We passed the fields of Gazing Grain –

We passed the setting Sun –

d) Enough of Science and of art ;

Close up those barren leaves;

Come forth and bring with you a heart

The watches of receives.

e) No motion has she now, no force;

She neither hear nor sees;

Rolled round in earth's diurnal course,

With rocks, and stones, and trees.

f) Christmas Eve, and twelve of the clock.

Now they are all on their knees,

An elder said as we sat in a Flock

By the embers in hearth side ease.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4388

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1218

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (SPL - II)

Indian Society : Issues and Problems

(2013 Pattern) (2379) (Group - K)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Nature of social problem.
- ii) Environmental Degradation.
- iii) Give meaning and nature of sex selective abortions
- iv) Define unemployment
- v) Write the meaning of religious minorities.
- vi) What is displacement of indigenous people?

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Explain causes and consequences of Regional Imbalance.
- ii) Discuss the problems of cyber crime in India.
- iii) Describe the meaning and causes of poverty.
- iv) Elaborate the problem of development.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) : **[20]**

- i) Discuss Drug abuse and Suicide related problems among youth.
- ii) Describe nature and causes of religious fundamentalism.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- i) Health related problems of aged
- ii) Conflict approach
- iii) Role of state policy
- iv) Criminalization of politics
- v) Characteristics of Social problem
- vi) Rural poverty

Total No. of Questions : 4]

PA-4388

[5961]-1218

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (SPL - II)

Indian Society : Issues and Problems

(2013 Pattern) (2379) (Group - K)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- i) सामाजिक समस्यांचे स्वरूप
- ii) पर्यावरणीय व्हास
- iii) लिंग निवड गर्भपाताचा अर्थ व स्वरूप सांगा.
- iv) बेरोजगारीची व्याख्या लिहा.
- v) धार्मिक अल्पसंख्याकतेचा अर्थ सांगा.
- vi) मुळ निवासी विस्थापन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- i) प्रादेशिक असमतोलाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- ii) भारतातील संगणकीय गुन्ह्यांच्या समस्येची चर्चा करा.
- iii) दारिद्र्याचा अर्थ व कारणे विशद करा.
- iv) विकासाच्या प्रश्नांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- i) युवांशी निगडीत अंमली पदार्थांचे सेवन व आत्महत्या या विषयी चर्चा करा.
- ii) धार्मिक मुलतत्व वाद्याचे स्वरूप आणि कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- i) वृद्धांशी निगडीत आरोग्य विषयक समस्या
- ii) संघर्षवादी दृष्टीकोन
- iii) राज्य धोरणाची भूमिका
- iv) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण
- v) सामाजिक समस्यांची वैशिष्ट्ये
- vi) ग्रामीण दारिद्र्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4389

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1219

S.Y.B.A.

Group - B : MARATHI (मराठी)

आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी
(2013 Pattern) (Gen. - II) (2027)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालील उताऱ्याचे सारांश लेखन करा.

[8]

अमेरिकेसारख्या प्रगत देशात उपलब्ध असणाऱ्या विकासाच्या अनेक संधी नाकारून मायदेशी परतणाऱ्या अनेक ध्येयवादी व्यक्ती पुढे अपयशी ठरून परदेशी परत गेल्याची उदाहरणे वारंवार दिसतात. खरे तर, यापैकी बरेचजण चुकीचा दृष्टिकोण घेऊन भारतात येतात, म्हणून निराश होतात असे मला वाटते. वस्तुतः या मातीतूनच आपण आलेलो असल्यामुळे येथील समाजव्यवस्थेची, तिच्या गुणदोषांची सगळी कल्पना असते. मात्र अमेरिकेसारख्या देशात काही वर्षे काढल्यानंतर काहींना त्याचा विसर पडतो. मग, अमेरिकेसारख्या सुविधा किंवा तसे पोषक वातावरण इथे नाही म्हणून मायदेशाला बोल लावण्यात येतो इथे राष्ट्रीय दृष्टिकोन महत्त्वाचा.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही सात इंग्रजी शब्दांच्या पारिभाषिक संज्ञा लिहा.

[7]

- i) Door
- ii) Principal
- iii) Information
- iv) Provision
- v) Accountant
- vi) Chemical
- vii) Criticism
- viii) Sales tax
- ix) Reference
- x) Autobiography
- xi) Radio
- xii) Television
- xiii) Website
- xiv) Student

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दापर्यंत लिहा. [10]

- अ) प्रतिभाताई पाटील कोणत्या राज्याच्या राज्यपाल होत्या ?
- ब) डॉ. यु. म. पठाण यांचे गुरू कोण होते ?
- क) 'साहित्यिक जडणघडण' हा लेख कोणी लिहिला ?
- ड) गिरिजा कीर कथा सांगायला कोणाकडून शिकल्या ?
- इ) मधुमंगेश कर्णिकांनी त्यांची कविता कोणत्या मासिकाकडे पाठवली ?
- फ) गंगाधर पानतावणे पहिल्यांदा कोणत्या संमेलनाचे अध्यक्ष झाले ?
- य) रा.रं. बोराडे यांच्या आत्मचरित्रपर लेखाचे नाव सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत लिहा. [15]

- अ) आत्मचरित्र लेखनाचा प्रेरणा सांगा.
- ब) आत्मचरित्र आणि चरित्र यातील भेद स्पष्ट करा.
- क) आत्मचरित्र साहित्यप्रकाराचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) आत्मचरित्र लेखनात कोणते दोष आढळतात ?
- इ) आत्मचरित्र लेखन प्रकारात कोण कोणते लेखन समाविष्ट होते ?

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दात लिहा. [16]

- अ) 'स्त्री हक्काच्या प्रणेत्या' म्हणून सावित्रीबाई फुले यांचे कार्य स्पष्ट करा.
किंवा

महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांच्या सामाजिक कार्याचा परिचय करून द्या.

- ब) रा. रं. बोराडे यांच्या वाङ्मयीन जडण-घडणीचा वेध 'माझी वाङ्मयीन जडण घडण' या लेखाच्या आधारे घ्या.

किंवा

'विश्वास पाटील एक प्रतिभाशाली साहित्यिक' हे त्यांच्या 'माझ्या लेखनामागचे झरे आणि उमाळे' या लेखाच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांतपर्यंत लिहा. [24]

- अ) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान स्पष्ट करा.
किंवा

कर्मवीर काकासाहेब वाघ यांच्या सर्वांगीन कार्याचा परिचय करून द्या.

- ब) 'साहित्यिक जडणघडण' या लेखाच्या आधारे डॉ. रा. ग. जाधव यांची वाङ्मयीन जडणघडण कशी झाली ते लिहा.

किंवा

डॉ. नागनाथ कोत्तापळे यांनी 'नैराश्य कधी आले नाही' या लेखात काय सांगितले आहे ?

Total No. of Questions : 5]

PA-4389

[5961]-1219

S.Y.B.A.

Group - B : MARATHI (मराठी)

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी
(2013 Pattern) (Gen. - II) (2027)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- i) नित्याची टिप्पणी म्हणजे काय?
- ii) निवेदनपत्रक म्हणजे काय?
- iii) समीक्षाग्रंथ संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) कार्यालयीन कागदपत्रांचे वर्गीकरण कोणत्या तत्त्वाच्या आधारे केले जाते?
- v) धारिकांचे (फाईल) प्रकार सांगा.
- vi) पत्राचा जावक क्रमांक म्हणजे काय?
- vii) संस्थापत्रिकेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- viii) टिप्पणी लेखनाचे प्रकार सांगा.
- ix) संपादनाची दोन प्रयोजने लिहा.
- x) विशेषांक म्हणजे काय?
- xi) पत्रलेखनाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- xii) सूचनापत्रक म्हणजे काय?
- xiii) टिप्पणी लेखन कोण करतो?
- xiv) कोणत्या प्रकारच्या ग्रंथांना समीक्षाग्रंथ म्हणता येईल?

प्र.2) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- अ) i) व्यवहारभाषा व कार्यालयीन भाषा यातील फरक स्पष्ट करा.
ii) पत्रव्यवहाराचा मसुदा (Format) म्हणजे काय?
- ब) i) गौरविकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ii) घोषणापत्रकाचे महत्त्व विशद करा.

प्र.3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- अ) i) कार्यालयीन टिप्पणी लेखनाची प्रयोजने सांगून टिप्पणी लेखनाच्या पद्धती सांगा.
ii) परिपत्रकाचे स्वरूप व महत्त्व विशद करा.
- ब) i) संपादनाचे नियोजन व पूर्वतयारी कशा पद्धतीने केली जाते?
ii) कार्यालयातील धारिकांचे (फाईल) महत्त्व विशद करून धारिका वर्गीकरणाची तत्त्वे सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दापर्यंत लिहा. [30]

- अ) i) केंद्रसरकारच्या उज्वला योजने अंतर्गत गैस सिलेंडरचे वाटप करणेसाठी आयोजित केलेल्या सभेचे इतिवृत्त तयार करा.
ii) विद्यापीठातील महिला वस्तीगृहाच्या रेक्टर पदासाठी अर्ज करा.
- ब) i) परींचे येथील विद्यार्थ्यांने मा. प्राचार्य यांना एस.टी. प्रवासासाठी बोनाफाईट सर्टिफिकेट मिळण्यासाठी अर्ज केला आहे. त्याच्या अर्जावर टिप्पणी लिहा.
ii) महाविद्यालयातील स्पर्धा परीक्षा केंद्रासाठी पुस्तके घ्यावयाची आहेत. त्यासाठी सीलबंद निविदा मागविण्यात आल्या आहेत. त्यासंबंधीचा मसुदा तयार करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4390

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1220

S.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी) (GEN. - II)

Group - C : कहानी, काव्य एवं लेखन

हिंदी सामान्य स्तर - 2

(2013 Pattern) (2097)

पाठ्यपुस्तके : i) कथाधारा – संपा. डॉ. अनिता नेरे

डॉ. अशोक धुलधुले

ii) काव्यायन – संपा.डॉ. सुभाष तळेकर

समय : 3 घंटे/

[पूर्णांक : 80

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[16]

- अ) 'खेल' कहानी की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।
- ब) 'कर्मफल' कहानी की बिंदी का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- क) " 'मीरा नाची' कहानी स्त्री मुक्ति की माँग करती है" स्पष्ट कीजिए।
- ड) सिलिया पुरुष मानसिकता को पहचानकर अन्याय के खिलाफ कैसे आवाज उठाती है?
- इ) 'बिगडैल बच्चे' कहानी हमें कौन-सा संदेश देती है?

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[16]

- अ) 'जुही की कली' कविता में कवि निराला ने प्रकृति के शृंगारी रूप को कैसे चित्रित किया है?
- ब) 'माँझी' कविता का भावार्थ लिखिए।
- क) कवि खडसे जी ने मनुष्य और नदी के संबंधों को कैसे चित्रित किया है?
- ड) 'बेजगह' कविता का केंद्रिय भाव अपने शब्दों में लिखिए।
- इ) 'चुनौती' कविता के शीर्षक की सार्थकता को स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्र.3) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की संसंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- 1) 'अब सब ठीक हो जायेगा। घर का दोख पाप चला गया। देखना, अभी करधन मिल जायेगा।'
- 2) "चिन्ता की कोई बात नहीं है ये यंगस्टर्स नहीं होते तो इनका और खुद का शुक्रिया अदा करें। गनीमत है कि कोई सीरियस इंजरी नहीं हुई। पुराना खाया पिया काम आ गया।"

ब) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की संसंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- 1) और बेटा
जब गांव पर पहुँचा
वहाँ
राख के ढेर में तब्दील हो चुकी थी
माँ।
- 2) न कोई खिडकी, न दरवाजा, न रोशनदान है
कालकोठरी सा भयावह वर्तमान है
'हमें बचाओ, हम त्रस्त हैं'
किंतु दूसरी ओर केवल एक
रिकॉर्डेड आवाज़ अपलब्ध है -
'इस रूट की सभी लाइनें व्यस्त हैं'

प्र.4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- 1) बिरजू की माँ
- 2) 'धूस एक चिकनाई है' कहानी में चित्रित वर्तमान व्यवस्था
- 3) 'झूठी है तेतरी दादी' कहानी का उद्देश

ब) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- 1) माँझी का संघर्षशील जीवन
- 2) 'दो हाथियों की लड़ाई' कविता की प्रतिकात्मकता
- 3) 'चुनौती' कविता का उद्देश

प्र.5) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्द - युग्मों का अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

- 1) अन्न - अन्य
- 2) अलि - अली
- 3) बहु - बहू
- 4) प्रण - प्राण
- 5) सदेह - संदेह
- 6) दिन - दीन

ब) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर साक्षात्कार का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- 1) भारत के युवा क्रिकेट खिलाडी से साक्षात्कार
- 2) प्रसिद्ध समाजसेवी अण्णा हजारे से साक्षात्कार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4391

[5961]-1221

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

Group - D : ECONOMICS

G-2 : Modern Banking

(2013 Pattern) (2157)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Explain the meaning and definition of a bank.
- b) Explain the concept of R.T.G.S.
- c) Explain the principle of profitability.
- d) Explain the concept of crossing cheque.
- e) Explain the merits of ATM.
- f) Explain the functions of NABARD.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the structure of Indian Banking.
- b) Explain the types of Individual Account Holders.
- c) Explain the types of Endorsement.
- d) Explain the money measures of RBI.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Explain the functions of commercial banks.
- b) Explain the concepts of Modern Technology in Banking - Tele Banking, Mobile Banking, Net Banking and Core Banking.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Principle of Liquidity.
- b) Methods of closing of the account.
- c) Balance sheet of Commercial Banks.
- d) Objectives of NABARD.
- e) Monetary policy.
- f) Challenges before co-operative banking.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4391

[5961]-1221

S.Y.B.A.

Group - D : ECONOMICS

G-2 : Modern Banking

(2013 Pattern) (2157)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात. संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) बँक शब्दाचा अर्थ व व्याख्या स्पष्ट करा.
 - ब) वास्तवकाळ स्थूल समाशोधन सेवा (RTGS) संकल्पना स्पष्ट करा.
 - क) लाभप्रदता तत्व स्पष्ट करा.
 - ड) रेखांकित धनादेश संकल्पना स्पष्ट करा.
 - इ) स्वयंचलित गणक यंत्र (ATM) गुण स्पष्ट करा.
 - फ) नाबार्डची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) भारतातील बँक व्यवसायाची रचना स्पष्ट करा.
 - ब) बँकेच्या वैयक्तिक खातेदारांचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - क) पृष्ठांकनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - ड) रिझर्व्ह बँकेची पैशाची मापने स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) व्यापारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
 - ब) आधुनिक बँक व्यवसायातील टेली बँकिंग, मोबाईल बँकिंग, नेट बँकिंग व कोअर बँकिंग संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4)** संक्षिप्त टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) रोखता तत्व
 - ब) खाते बंद करण्याची पद्धती
 - क) व्यापारी बँकेचा ताळेबंद
 - ड) नाबार्डची उद्दिष्ट्ये
 - इ) चलनविषयक धोरण
 - फ) सहकारी बँकापुढील आव्हाने

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4392

[5961]-1222

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

Group - E : POLITICAL SCIENCE
Political Theory & Concepts (GEN. - II)
(2013 Pattern) (2167)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions in 100 words each. **[20]**

- a) Nature of political theory.
- b) Types of power by Max Weber.
- c) Political Liberty.
- d) Types of Equality.
- e) Indirect Democracy.
- f) Types of Sovereignty.

Q2) Attempt any two questions in 200 words each. **[20]**

- a) Explain the Elements of State.
- b) Explain the characteristics of Power.
- c) Explain the assurance of Liberty.
- d) Explain the indirect Democracy.

Q3) Attempt any one question in 400 words. **[20]**

- a) Describe Marx's views on the state.
- b) Explain the consequences of Globalization.

Q4) Write short notes (any four) : **[20]**

- a) Political Rights.
- b) Principle of Liberalism.
- c) Foucault's views on Power.
- d) Scope of political Theory.
- e) Natural Equality.
- f) Essential conditions for the success of Democracy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4392

[5961]-1222

S.Y.B.A.

Group - E : POLITICAL SCIENCE

Political Theory & Concepts (GEN. - II)

(2013 Pattern) (2167)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]

- अ) राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप
ब) मॅक्स वेबरचे सत्तेचे प्रकार
क) राजकीय स्वातंत्र्य
ड) समतेचे प्रकार
इ) अप्रत्यक्ष लोकशाही
फ) सार्वभौमत्वाचे प्रकार

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 200 शब्दांत) [20]

- अ) राज्याचे मूलभूत घटक स्पष्ट करा.
ब) सत्तेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) स्वातंत्र्याची हमी स्पष्ट करा.
ड) अप्रत्यक्ष लोकशाहीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (400 शब्दांत) [20]

- अ) मार्क्सचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) राजकीय हक्क
ब) उदारमतवादाची तत्वे
क) फोर्कॉल्टचे सत्तेविषयी विचार
ड) राजकीय सिद्धांताची व्याप्ती
इ) नैसर्गिक समता
फ) लोकशाही यशस्वितेसाठी अटी

Total No. of Questions : 4]

PA-4392

[5961]-1222

S.Y.B.A.

Group - E : POLITICAL SCIENCE
Government and Politics of U.K. & U.S.A. (GEN. - II)
(2013 Pattern) (2167)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions in 100 words each. **[20]**

- a) Development of the constitution of America.
- b) Functions of cabinet in Britain.
- c) Party system in America.
- d) Women's movement in U.K.
- e) Civil rights movement in USA.
- f) The position of king in U.K.

Q2) Attempt any two questions in 200 words each. **[20]**

- a) Write the functions of ministry of U.K.
- b) Discuss the powers and positions of the president of America.
- c) Explain the structure and functions of the house of Lord's in England.
- d) Explain the structure and functions of Supreme Court of America.

Q3) Attempt any one question in 400 words. **[20]**

- a) Explain the salient features of the constitution of U.S.A.
- b) Describe the party system of U.K in detail.

Q4) Write Short Notes on (Any four): **[20]**

- a) Magna Carta, 1689
- b) Labour Party in U.K.
- c) Republican Party in U.S.A.
- d) Senate the most powerful chamber.
- e) Ethnic movement in America.
- f) Local Government system in England.

Total No. of Questions : 4]

PA-4392

[5961]-1222

S.Y.B.A.

Group - E : POLITICAL SCIENCE

Government and Politics of U.K. & U.S.A. (GEN. - II)

(2013 Pattern) (2167)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]
- अ) अमेरिकन राज्यघटनेचा उदय व विकास.
 - ब) ब्रिटनमधील कॅबिनेटचे कार्य.
 - क) अमेरिकेतील पक्षपद्धती.
 - ड) इंग्लंडमधील स्त्रीवादी चळवळ.
 - इ) अमेरिकेतील नागरी अधिकारांची चळवळ.
 - फ) इंग्लंडमधील राजाचे स्थान.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 200 शब्दांत) [20]
- अ) इंग्लंडच्या मंत्रीमंडळाची कार्ये लिहा.
 - ब) अमेरिकेतील राष्ट्राध्यक्षांचे अधिकार आणि स्थान यांची चर्चा करा.
 - क) इंग्लंडच्या वरिष्ठ सभागृहाची (हाऊस ऑफ लॉर्ड्स) संरचना आणि कार्य स्पष्ट करा.
 - ड) अमेरिकेच्या सर्वोच्च न्यायालयाची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 400 शब्दांत) [20]
- अ) अमेरिकेच्या राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ब) इंग्लंडच्या पक्षपद्धतीची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) मानवी हक्काची सनद (मॅग्नानाकार्टा) 1689
 - ब) इंग्लंडमधील मजूर पक्ष (लेबर पार्टी)
 - क) अमेरिकेतील प्रजासत्ताक पक्ष (रिपब्लिकन पार्टी)
 - ड) सिनेट सर्वश्रेष्ठ सभागृह
 - इ) अमेरिकेतील वांशिक चळवळी
 - फ) इंग्लंडमधील स्थानिक शासन पद्धती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4393

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1223

S.Y. B.A. (Regular)

HISTORY (General Paper - II)

Modern India (1857-1950)

(2013 Pattern) (Group - F) (2177)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Explain the concept of Drain Theory.
- ii) Write on information about 'Abhinav Bharat'.
- iii) State the philosophy of 'Prathana Samaj'.
- iv) Write the objective of 'Muslim league'.
- v) Write the provisions of crips mission.
- vi) Explain the commercialisation of Agriculture.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Review the work of 'Satyashodhak Samaj'.
- ii) Write in brief the Education Policy of British Government.
- iii) Write provision of Morle-Minto Act of 1909.
- iv) Write the consequences of partition.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) : **[20]**

- i) Discuss of causes and effect of Revolt 1857.
- ii) Explain the nature of Non-Cooperation movement and review on consequences.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- i) Nationalism.
- ii) Objective of Indian National Congress.
- iii) Campbell samitee.
- iv) Philosophy of Gandhi.
- v) Vitthal Ramji Shinde.
- vi) Mountbattan plan.

Total No. of Questions : 4]

PA-4393

[5961]-1223
S.Y. B.A. (Regular)
HISTORY (General Paper - II)
Modern India (1857-1950)
(2013 Pattern) (Group - F) (2177)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : (कोणतेही चार) [20]
- i) आर्थिक निःसारण संकल्पना लिहा.
 - ii) अभिनव भारत याविषयी माहिती लिहा.
 - iii) प्रार्थना समाजाचे तत्वज्ञान सांगा.
 - iv) मुस्लिम लीगच्या स्थापनेची उद्दिष्टे लिहा.
 - v) क्रिप्स मिशनच्या तरतूदी लिहा.
 - vi) शेतीचे व्यापारीकरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : (कोणतेही दोन) [20]
- i) सत्यशोधक समाजाच्या कार्याचा आढावा घ्या.
 - ii) ब्रिटीश सरकारचे शिक्षणविषयक धोरण सविस्तर लिहा.
 - iii) 1909 चा मोर्ले-मिंटो कायद्यातील तरतूदी लिहा.
 - iv) फाळणीचे परिणाम लिहा.

- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : [20]
- i) 1857 च्या उठावाची कारणे व परिणामांची सविस्तर चर्चा करा.
 - ii) असहकार आंदोलनाचे स्वरूप सांगून परिणामांचा आढावा घ्या.

- प्रश्न 4)** संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- i) राष्ट्रवाद
 - ii) भारतीय राष्ट्रीय सभेची उद्दिष्ट्ये
 - iii) कॅम्पबेल आयोग
 - iv) गांधी तत्वज्ञान
 - v) विठ्ठल रामजी शिंदे
 - vi) माऊटबॅटन योजना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4532

[5961]-1224

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

Group - F : ANTHROPOLOGY

Gen.- II : Indian Tribes and Tribal Development
(2013 Pattern) (2197)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions must be solved.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following questions in 100 words each. **[20]**

- a) Explain the concept of tribal development?
- b) Explain the importance of field study method?
- c) Explain the health problems of tribal community?
- d) What is Ethnography?
- e) What is the function of Gotul?
- f) What is Integrated Tribal Development programme?

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Explain the difference between caste and tribe?
- b) Write the cultural classification of Indian tribal?
- c) Explain the importance of "Youth dormitories" among tribal?
- d) Write a causes of Indian tribal movement?

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Explain the structure of "Youth dormitories"?
- b) Explain the major problems of Scheduled Tribes?

P.T.O.

Q4) Write short notes on any four of the following.

[20]

- a) Detachment
- b) Illiteracy
- c) Participation in tribal freedom movement
- d) Types of Interviews
- e) Tribal development
- f) Urban tribal communities

Total No. of Questions : 4]

PA-4532

[5961]-1224

S.Y.B.A.

Group - F : ANTHROPOLOGY

Gen.- II : Indian Tribes and Tribal Development

(2013 Pattern) (2197)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) आदिवासी विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) क्षेत्र अभ्यास पद्धतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) आदिवासींमध्ये आरोग्यविषयक समस्या स्पष्ट करा.
- ड) लोकसमूह विज्ञान म्हणजे काय?
- इ) गोटूलचे कार्य लिहा.
- फ) एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- अ) जात आणि जमाती यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय आदिवासींचे सांस्कृतिक वर्गीकरण लिहा.
- क) आदिवासींमधील युवा गृहाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय आदिवासी चळवळीची कारणे लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- अ) युवागृहाची रचना स्पष्ट करा.
- ब) अनुसूचित जमातीच्या प्रमुख समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही चार वर थोडक्यात टिपा लिहा.

[20]

- अ) अलिप्तता
- ब) निरक्षरता
- क) आदिवासी स्वातंत्र्य चळवळीतील सहभाग
- ड) मुलाखतीचे प्रकार
- इ) आदिवासी विकास
- य) शहरी आदिवासी समुदाय

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4468

[5961]-1225

[Total No. of Pages : 8

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

Gg - 210 : Geography of Disaster Management
(2013 Pattern) (2207) (Gen. - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- i) What is 'Disaster'?
- ii) Define 'Disaster Management'?
- iii) Write any two examples of manmade disaster.
- iv) What is 'Flood'?
- v) Which is the major cause of 'tsunami'?
- vi) What is 'Global Warming'?
- vii) Write any two human causes for earthquake.
- viii) What is 'resources'?
- ix) What is 'Green house effect'?
- x) Write any two types of cyclone.
- xi) Write any two examples of Biological disaster.
- xii) Write any two causes of 'Forest Fire'?
- xiii) What is 'Acid Rain'?
- xiv) What is 'Soil Degradation'?
- xv) Which river is called as 'Tears of Bihar'?

P.T.O.

Q2) Answer in about 50 words each (any two) **[10]**

- a) Kedarnath cloud burst - 2013.
- b) Rehabilitation - post disaster management.
- c) Floodprone region of the world.
- d) Role of media in disaster management.

Q3) Answer in about 150 words each (any two) **[20]**

- a) Causes of deforestation.
- b) Causes and effects of ozone depletion.
- c) Remedies on 'soil degradation'?
- d) Need of resource conservation.

Q4) Answer in about 300 words each (any two) **[30]**

- a) Explain the causes and effects of an earthquake?
- b) Explain the causes and effects of global warming?
- c) Explain the pre and post disaster management techniques?
- d) Give the detail account of causes and prevention of land slide?

Total No. of Questions : 4]

PA-4468

[5961]-1225

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

Gg - 210 : Geography of Disaster Management
(2013 Pattern) (2207) (Gen. - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) आपत्ती म्हणजे काय?
- ii) आपत्ती व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा.
- iii) मानवनिर्मित आपत्तींची दोन उदाहरणे लिहा.
- iv) 'पूर' म्हणजे काय?
- v) 'त्सुनामीचे' मुख्य कारण कोणते?
- vi) 'जागतिक तापमानवाढ' म्हणजे काय?
- vii) भूकंपाची दोन मानवी कारणे लिहा.
- viii) 'साधनसंपत्ती' म्हणजे काय?
- ix) 'हरीतगृह परिणाम' म्हणजे काय?
- x) चक्रीवादळाचे (आवर्ताचे) दोन प्रकार लिहा.
- xi) 'जैविक आपत्तींची' दोन उदाहरणे लिहा.
- xii) वनव्यांची दोन कारणे लिहा.
- xiii) 'आम्ल वर्षा' म्हणजे काय?
- xiv) 'मृदा प्रतहिनता' म्हणजे काय?
- xv) कोणत्या नदीला 'बिहारचे अश्रू' असे म्हणतात?

प्र.2) प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांतपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) केदारनाथची ढगफूटी - 2013
- ब) पूनर्वसन - आपत्तीपश्चात व्यवस्थापन.
- क) जगातील पूरग्रस्त प्रदेश.
- ड) आपत्ती व्यवस्थापनात प्रसारमाध्यमांची भूमिका.

प्र.3) प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) निर्वनीकरणाची कारणे.
- ब) ओझोन क्षयाची कारणे व परिणाम.
- क) मृदा प्रतहिनतेवरील उपाययोजना.
- ड) साधनसंपत्ती संवर्धनाची गरज.

प्र.4) प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) भूकंपाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) जागतिक तापमानवाढीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- क) आपत्तीपूर्व व आपत्तीपश्चात व्यवस्थापनाची तंत्रे स्पष्ट करा.
- ड) भूमीपाताची कारणे व परिणाम याविषयी सविस्तर माहिती द्या.

Total No. of Questions : 4]

PA-4468

[5961]-1225

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

**Gg - 210 : Elements of Climatology and Oceanography
(2013 Pattern) (2207) (Gen. - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- i) Give any two names of local winds.
- ii) Define anticyclones.
- iii) Give two causes of global warming.
- iv) What are tsunamis?
- v) What is insolation?
- vi) Define monsoon winds.
- vii) What is coastline?
- viii) Define climate.
- ix) What are local winds?
- x) Give two examples of tropical cyclones.
- xi) Define weather.
- xii) What is the continental slope?
- xiii) Define oceanography.
- xiv) What is the density of ocean water?
- xv) Explain the lapse rate of temperature.

Q2) Answer in about 50 words each (any two)

[10]

- a) Importance of continental shelf
- b) Local winds.
- c) Sources of moisture
- d) Relief of the Indian ocean floor.

Q3) Answer in about 150 words each (any two)

[20]

- a) Explain the concept of El Nino and La Nina.
- b) Explain in brief the types of clouds.
- c) Describe the weather condition in an anticyclone.
- d) Explain the distribution of air pressure belts with a suitable diagram.

Q4) Answer in about 300 words each (any two)

[30]

- a) Describe a general idea of ocean relief and explain the relief of the Indian ocean with a diagram.
- b) Elaborate on the importance of climatology.
- c) Explain monsoon winds in detail.
- d) What is salinity. Explain the factors affecting on salinity of ocean water.

Total No. of Questions : 4]

PA-4468

[5961]-1225

S.Y.B.A.

Group - G : GEOGRAPHY

Gg - 210 : Elements of Climatology and Oceanography

(2013 Pattern) (2207) (Gen. - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) स्थानिक वाऱ्यांची दोन नावे सांगा.
- ii) प्रत्यावर्त व्याख्या लिहा.
- iii) जागतिक तापमान वाढीची कोणतेही दोन कारणे लिहा.
- iv) त्सुनामी म्हणजे काय ?
- v) सौरऊर्जा म्हणजे काय ?
- vi) मोसमी वाऱ्यांची व्याख्या लिहा.
- vii) सागर किनारा म्हणजे काय ?
- viii) हवामानाची व्याख्या लिहा.
- ix) स्थानिक वारे म्हणजे काय ?
- x) उष्णकटिबंधीय आवर्ताची कोणतीही दोन उदाहरणे लिहा.
- xi) हवेची व्याख्या लिहा.
- xii) खंडान्त उतार म्हणजे काय ?
- xiii) सागरशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- xiv) सागरजलाची घनता म्हणजे काय ?
- xv) तापमानाचा लोपदार स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) भूखंडमंचाचे महत्त्व
- ब) स्थानिक वारे
- क) बाष्पाची उगमस्थाने
- ड) हिंदी महासागर तळरचना

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) एल-निनो आणि ला-निना संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) ढगांचे विविध प्रकार थोडक्यात लिहा.
- क) प्रत्यावर्तातील हवेच्या स्थितीचे वर्णन करा.
- ड) वायुभार पट्ट्यांचे वितरण योग्य आकृतीसह स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) सागरतळ रचनेचे वर्णन करून हिंदी महासागराची तळरचना आकृतीसह स्पष्ट करा.
- ब) हवामान शास्त्राचे महत्त्व विशद करा.
- क) मोसमी वारे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) क्षारता म्हणजे काय? सागर जलाच्या क्षारतेवर परिणाम करणारे घटक सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 7]

SEAT No. :

PA-4931

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1226

S.Y. B.A.

संगीत सामान्य स्तर (G - 2)

राग संगीत गायन

(2013 Pattern) (2217)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 20

सूचना :- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील छोट्या ख्यालाचे स्वर लेखन करा.

प्रश्न 2) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.

प्रश्न 3) एकताल, त्रिताल, चौताल यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल याप्रमाणे लेखन करा.

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही पाच)

अ) वादीस्वर

ब) संवादी स्वर

क) वर्ज्यस्वर

ड) आरोह

इ) अवरोह

फ) पकड

य) ताल

P.T.O.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) तानांचे प्रकार
- ब) गानसमय सिद्धांत
- क) धृपद गायकी
- ड) धमार गायकी

प्रश्न 6) निबंध लिहा. (कोणताही एक)

- अ) संगीत सभेचे आयोजन
- ब) मी ऐकलेली मैफिल
- क) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे

प्रश्न 7) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक)

- अ) अब्दुल करीम खां
- ब) उस्ताद अल्लादियाँ खां
- क) बैजू बावरा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4394

[5961]-1227

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

Group - G : PUBLIC ADMINISTRATION

Gen. - II : Indian Administration

(2013 Pattern) (2447)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) State the significance of 1935 Act.
- b) State the composition of Supreme Court.
- c) Write a functions of Union Public Service Commission.
- d) Explain the functions of the State Secretariat.
- e) State the functions of Sarpanch.
- f) Explain the objectives of Administration reforms.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the powers and functions of Lok Sabha.
- b) Explain the functions of National Human Rights Commission.
- c) State the powers and functions of Chief Minister.
- d) State the functions of Zilla Parishad.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) Explain the power and functions of Prime Minister of India.
- b) Explain the composition, power and functions of Vidhan Sabha.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Cabinet secretariat.
- b) Functions of Council of Ministers.
- c) Election Commission.
- d) High Court.
- e) Cantonment Board.
- f) Lokayukta.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4394

[5961]-1227

S.Y.B.A.

Group - G : PUBLIC ADMINISTRATION

Gen. - II : Indian Administration

(2013 Pattern) (2447)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) 1935 च्या कायद्याचे महत्त्व सांगा.
- ब) सर्वोच्च न्यायालयाची रचना सांगा.
- क) केन्द्रीय लोकसेवा आयोगाची कार्ये लिहा.
- ड) राज्य सचिवालयाची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) सरपंचाची कामे सांगा.
- फ) प्रशासकीय सुधारणांचा उद्देश स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) लोकसभेचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) मुख्यमंत्र्याचे अधिकार आणि कार्ये सांगा.
- ड) जिल्हा परिषदेची कामे सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) भारताच्या पंतप्रधानाचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) विधानसभेची रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) मंत्रिमंडळ सचिवालय
- ब) मंत्रिमंडळाचे कार्ये
- क) निवडणूक आयोग
- ड) उच्च न्यायालय
- इ) छावणी मंडळ (करक मंडळ)
- फ) लोकायुक्त

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4395

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1228

S.Y.B.A.

Group - H : PSYCHOLOGY

Gen. - II : Social Psychology

(2013 Pattern) (2227)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (any four) **[20]**

- a) Explain the use of Internet.
- b) What is the leadership?
- c) What is the Attitudes?
- d) What is the attraction?
- e) What is the close relationship?
- f) Which are the levels of aggression?

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[20]**

- a) Explain the factors of conformity.
- b) Explain the causes of prejudice.
- c) Explain the perspectives of aggression.
- d) Explain the commitment to socially responsible pro-social behaviour.

Q3) Answer the following questions in 400 words each. (any one) **[20]**

- a) What is communication? Explain codes for non-verbal communication.
- b) What is self? Explain the types of self.

Q4) Write short notes in 50 words each (any four) : **[20]**

- a) Cooperation v/s competition
- b) Interactive attraction
- c) Ragging
- d) Motives for pro-social behaviour
- e) Levels of behaviour
- f) Attitudinal change

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4395

[5961]-1228

S.Y.B.A.

Group - H : PSYCHOLOGY

Gen. - II : Social Psychology

(2013 Pattern) (2227)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) आंतरजालची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
 - ब) नेतृत्व म्हणजे काय?
 - क) अभिवृत्ती म्हणजे काय?
 - ड) आकर्षण म्हणजे काय?
 - इ) घनिष्ठ नाते संबंध म्हणजे काय?
 - फ) आक्रमकतेचे स्तर कोणते?
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) अनुसारितेचे घटक स्पष्ट करा.
 - ब) पूर्वग्रहाची कारणे स्पष्ट करा.
 - क) आक्रमकतेचे दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
 - ड) समाजभिमुख वर्तन कृतीची वचनबद्धता स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [20]
- अ) संप्रेषण म्हणजे काय? संप्रेषणाचे अशाब्दिक संकेत स्पष्ट करा.
 - ब) 'स्व' म्हणजे काय? 'स्व' चे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.4)** प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) सहकार्य विरूद्ध स्पर्धा
 - ब) आंतरक्रियाशील आकर्षण
 - क) छळ
 - ड) समाजभिमुख वर्तनाची प्रेरके
 - इ) वर्तनाच्या पातळ्या
 - फ) अभिवृत्ती बदल

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4396

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1229

S.Y. B.A. (For External)

G-2: ENGLISH GENERAL

A Study of English Language & Literature
(2013 Pattern) (Paper - II) (2337) (Group - J)

Text Prescribed :

- i) Rainbow : A collection of short stories
- ii) Linguistic: An Introduction

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) a) Answer any one of the following in about 100 words each : [8]

- i) What is Literature? Explain some literary devices?
- ii) Trace the development of short story as a literary form.

b) Attempt any one of the following in about 100 words : [8]

- i) Mention three questions of the king. How did he get answers from the people?
- ii) Explain the central idea of the story 'The Bet'.

Q2) Write short notes on any four of the following : [16]

- a) Speech Mechanism.
- b) Word Accent.
- c) Places of Articulation.
- d) Minimal pairs.
- e) Plosives in English.
- f) Uses of Falling Tone.

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following in about 100 words each : **[16]**

- a) Bring out the humour, irony and satire in the story 'The Open Window'.
- b) Comment on the ending of the story 'After Twenty years'.
- c) Explain the aptness of the title 'The Signal Man'.
- d) Discuss the role of the narrator in 'Lawley Road'.

Q4) Write short notes on any two of the following in about 100 words each: **[16]**

- a) Types of Bound Morphemes.
- b) Prefixation and Suffixation.
- c) Morphemes and Allomorphs.
- d) Clipping.

Q5) Write notes on any two of the following in about 100 words each : **[16]**

- a) Types of style.
- b) Register: Varieties of language.
- c) Code Mixing.
- d) Multilingualism.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4397

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1230

S.Y. B.A.

PHYSICAL EDUCATION (Gen. - II)
(2013 Pattern) (Group - J) (2477)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Write answer in 50 words each (Any two) : **[5]**

- a) List down the Jumping events in Athletics.
- b) Write down the measurement of Men's Handball Court.
- c) What are the 4 standing Aasans in Yoga?

Q2) Answer the following in 100 words each (Any two) : **[10]**

- a) Explain various problems in organizing sports events.
- b) What is Yoga? Explain the importance of Yoga.
- c) Write briefly various methods of physical fitness development.

Q3) Answer the following in 250 words each (any two) : **[15]**

- a) Define Physical fitness and explain the components of Health related Physical Fitness.
- b) Write down the History of Modern Olympic Games.
- c) Explain skills in Handball.

Q4) Answer the following in 500 words (any one) : **[10]**

- a) List out different Aasans in Yoga and explain benefits of Aasans.
- b) Explain Health related physical fitness test.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4397

[5961]-1230

S.Y. B.A.

PHYSICAL EDUCATION (Gen. - II)

(2013 Pattern) (Group - J) (2477)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यकतेनुसार सुबक आकृती काढावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [5]
अ) मैदानी स्पर्धेतील उड्यांचे कोणकोणते प्रकार आहेत त्याची यादी लिहा.
ब) हँडबॉल खेळामधील पुरुषांच्या क्रीडांगणाचे माप लिहा.
क) दंड स्थितीतील 4 आसनांची नावे सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]
अ) क्रीडा स्पर्धा आयोजनातील विविध समस्या स्पष्ट करा.
ब) योग म्हणजे काय? योगाचे महत्त्व विशद करा.
क) शारीरिक सुदृढता विकासासाठीच्या विविध प्रशिक्षण पद्धतीबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [15]
अ) शारीरिक सुदृढतेची व्याख्या देवून आरोग्य धिष्टीत सुदृढतेचे घटक स्पष्ट करा.
ब) आधुनिक ऑलिंपिक चळवळ इतिहास सविस्तर लिहा.
क) हँडबॉल खेळातील मूलभूत कौशल्य स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) : [10]
अ) विविध शरीर स्थितीतील आसनांची नावे सांगून त्यांचे फायदे लिहा.
ब) शारीरिक आरोग्य धिष्टीत सुदृढतेचे मूल्यमापन करणाऱ्या कसोट्यांचे वर्णन करून सविस्तर माहिती लिहा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4398

[Total No. of Pages : 8

[5961]-1231
S.Y. B.A.
SOCIOLOGY
(G-2) : Population and Society
(Group-A) (2013 Pattern) (Regular) (2377)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt Group 'A' or Group 'B'.*
- 2) All questions are compulsory.*
- 3) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Write the causes of maternal mortality.
- ii) Gender development report.
- iii) Write the process of Micro and Macro demography.
- iv) Explain the concept of population education.
- v) Elaborate the types of population policy.
- vi) Elaborate the population growth in India.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Explain the characteristics of population in India.
- ii) Discuss the meaning and importance of sample survey.
- iii) Discuss the scope of population studies.
- iv) What is census? Elaborate the importance of census.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) : **[20]**

- i) Discuss the Demographic Transition theory about population growth.
- ii) Explain the achievements and failures of family planning programme in India.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- i) Concept of family welfare.
- ii) Aadhaar - Recent trend of collection of data.
- iii) Meaning of family planning.
- iv) HIV
- v) Correlation between population and poverty.
- vi) Meaning of population policy.

Total No. of Questions : 4]

PA-4398

[5961]-1231
S.Y. B.A.
SOCIOLOGY
(G-2) : Population and Society
(Group-A) (2013 Pattern) (Regular) (2377)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) गट 'अ' किंवा गट 'ब' प्रश्नपत्रिका सोडवावी.
2) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) माता मृत्युची कारणे लिहा.
- ii) लिंगभाव विकास अहवाल स्पष्ट करा.
- iii) सूक्ष्म ते समग्र लोकसंख्येची प्रक्रिया लिहा.
- iv) लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- v) लोकसंख्या धोरणाचे प्रकार विशद करा.
- vi) भारतातील लोकसंख्या वाढ विशद करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- i) भारतातील लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) नमुना सर्वेक्षण पद्धतीच्या अर्थ व महत्वाचे वर्णन करा.
- iii) लोकसंख्या अभ्यासाच्या व्याप्तीची चर्चा करा.
- iv) जनगणना म्हणजे काय? जनगणनेचे महत्व विशद करा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [20]
- लोकसंख्या वाढीच्या संक्रमण सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.
 - भारतातील कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाचे यश आणि अपयश स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- कुटुंब कल्याणाची संकल्पना.
 - आधार - माहिती संकलनाचे नवीन साधन.
 - कुटुंब नियोजनाचा अर्थ
 - HIV
 - लोकसंख्या आणि दारिद्र्यातील सहसंबंध
 - लोकसंख्या धोरणाचा अर्थ

Total No. of Questions : 4]

PA-4398

[5961]-1231

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

(G-2) : Social Welfare and Social Legislation in India
(Group-B) (2013 Pattern) (Regular) (2377)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Elucidate the concept of social development.
- ii) Explain the concept of liberalization.
- iii) Elucidate the concept of untouchability.
- iv) Issues of Adivasis.
- v) Discuss the role of N.G.O.
- vi) Forest Right Act, 2006.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Discuss the history of social welfare in India.
- ii) Explain the Issues of Dalits in India.
- iii) Describe the protective laws for disable people.
- iv) Discuss the role of civil society in Social Welfare.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (any one) **[20]**

- i) Describe the various problems among the children in India.
- ii) Explain the Domestic violence Act 2005.

Q4) Write short notes (any four) : **[20]**

- i) Social Justice
- ii) Fundamental Rights.
- iii) Nature of social welfare state.
- iv) PESA Act 1996.
- v) Concept of civil society.
- vi) Integrated Child Development policy.

Total No. of Questions : 4]

PA-4398

[5961]-1231

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

(G-2) : Social Welfare and Social Legislation in India

(Group-B) (2013 Pattern) (Regular) (2377)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) सामाजिक विकासाची संकल्पना विशद करा.
- ii) उदारिकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) अस्पृश्यता ही संकल्पना विशद करा.
- iv) आदिवासींचे प्रश्न स्पष्ट करा.
- v) प्रशासकीय संघटनाची भूमिकाची चर्चा करा.
- vi) वन हक्क कायदा 2006 चा स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- i) भारतातील सामाजिक कल्याणाच्या इतिहासाची चर्चा करा.
- ii) भारतातील दलितताचे प्रश्न स्पष्ट करा.
- iii) अपंग व्यक्तीच्या संरक्षणासाठी कायदेशीर तरतुदी (1992) चा कायदा स्पष्ट करा.
- iv) समाजकल्याण नागरी समाजाची भूमिका स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- भारतातील लहान मुलांबाबतचे विविध प्रश्नांचे वर्णन करा.
 - घरगुती हिंसाचारापासून रक्षण करणारा कायदा 2005 स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- सामाजिक न्याय
 - मूलभूत अधिकार
 - समाज कल्याण राज्याचे स्वरूप
 - 1996 चा पेसा कायदा.
 - नागरी समाजाची संकल्पना
 - एकात्मिक बालविकास योजना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4399

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1301

T.Y. B.A.

COMPULSORY ENGLISH

(2013 Pattern) (3017)

Text Prescribed: Literary Pinnacles

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one from (A) and any one from (B) in about 150 words each :

[16]

- A) a) Describe how 'Uncle Podger Hangs a picture' is a humorous story.
b) Explain the adverse effects of capitalism as stated by G.B. Shaw.
- B) a) How did Ralph D. Spencer save Agatha? Discuss.
b) What is the moral of the story 'How Much Land Does a Man Need'?

Q2) Attempt any one from (A) and any one from (B) in about 150 words each :

[16]

- A) a) Discuss various stages of life in the poem 'All the World's a stage'.
b) Bring out the significance of the title of the poem 'La Belle Dame Sans Merci'.
- B) a) How does the poem celebrate the heroism of the British cavalry Brigade in 'The change of the Light Brigade'?
b) Discuss 'How Do I Love Thee?' as a love poem.

P.T.O.

Q3) Attempt any one from (A) and any one from (B) in about 150 words each :
[16]

- A) a) What is the significance of title 'On the Rule of the Road'? Discuss with examples from the text.
b) Justify the title of the essay 'The pleasures of Ignorance'.
- B) a) Comment on the character sketch of the 'Selfish Giant'.
b) Explain the character of Mathilde.

Q4) Attempt any one from (A) and any one from (B) in about 150 words each :
[16]

- A) a) Describe 'Afterwards' as a melancholic poem.
b) Attempt a character sketch of Father Gilligan.
- B) a) Discuss some problems we have to endure as in the poem 'If'.
b) Explain the central idea of the poem 'A Psalm of Life'.

Q5) A) Attempt any one of the following : [8]

- a) What is a 'Presentation'? Explain the kinds of presentation.
b) Write a detailed note on the 'language of presentation'.

B) Answer any one of the following : [8]

- a) What is positive attitude? How can it be developed?
b) What is 'Goal setting'? How does it lead to better performance?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4498

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1302

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी) (Special - III)

विशेष स्तर अभ्यासपत्रिका क्रं 3

साहित्यविचार

(2013 Pattern) (3028)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे सुमारे 20 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- i) साहित्याचे प्रमुख दोन वर्ग कोणते?
- ii) साहित्याची भामहाने केलेली व्याख्या लिहा.
- iii) शब्दाच्या तीन शक्ती कोणत्या?
- iv) समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीचा जनक कोण?
- v) अभिरुची म्हणजे काय?
- vi) नाटक हा वाङ्मयप्रकार इतर वाङ्मय प्रकारापेक्षा कसा वेगळा आहे?
- vii) साहित्यिकाच्या व्यक्तिमत्त्वाची कोणतीही दोन गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
- viii) 'निजसुखादिविवशीभाव' म्हणजे काय?
- ix) साहित्याच्या वर्गीकरणाच्या सिद्धांताची नावे लिहा.
- x) आस्वादासाठी आवश्यक असलेल्या कोणत्याही दोन गुणांची नावे लिहा.
- xi) शब्दार्थाचा वक्रव्यापार म्हणजे काय?
- xii) अलंकाराची व्याख्या लिहा.
- xiii) 'आनंद' हे प्रयोजन कोणी मांडले?

P.T.O.

प्रश्न 2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]

- i) 'मनाची निर्मलता' साहित्याच्या आस्वादासाठी आवश्यक घटक
- ii) वाचकाची सामाजिकता
- iii) साहित्य आणि समाज यामधील परस्परसंबंध विशद करा.
- iv) 'काव्य' या साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- i) 'प्रतिभा' या घटकाचे सोदाहरण विवेचन करा.

किंवा

पाश्चात्यांनी सांगितलेल्या काव्यप्रयोजनांचा आढावा घ्या.

- ii) बांधिलकीची संकल्पना स्पष्ट करून साहित्याची बांधिलकी स्पष्ट करा.

किंवा

वाङ्मयीन पर्यावरणाचा साहित्याच्या अभिरुचीवर होणारा परिणाम लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

- i) ललित साहित्य आणि शास्त्रीय साहित्य यातील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यिकाच्या व्यक्तिमत्त्वातील गुणवैशिष्ट्ये विशद करा.

- ii) साहित्यास्वादातील अडथळांचा परिचय करून द्या.

किंवा

साहित्याचे ठळक प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-4482

Total No. of Pages : 2

[5961]-1303

T.Y.B.A. (Semester - II)

URDU(Special Paper-III)

Principles of Loterary Criticism and Poest of Medieval Period

(3078) (2013 Pattern)

Total Marks : 80]

[Time : 2½ Hours

Instructions to candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل نمبرات ہیں۔

[16] سوال نمبر 1: ادبی تنقید کے اصول پر تفصیلی روشنی ڈالیے۔

یا

اردو تنقید کے ارتقاء کا مکمل احاطہ کیجیے۔

[16] سوال نمبر 2: مشرقی تنقید پر تفصیلی اظہار خیال کیجیے۔

یا

تاثراتی تنقید کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی اہمیت پر روشنی ڈالیے۔

[16] سوال نمبر 3: غزل کے اجزائے ترکیبی بیان کرتے ہوئے اس کی مقبولیت کے اسباب پر روشنی ڈالیے۔

یا

غزل کے فن پر تفصیلی اظہار خیال کیجیے۔

[16] سوال نمبر 4: مومن خان مومن کی غزل گوئی کا تفصیلی جائزہ کیجئے

یا

مکر شاعرانہ کے لحاظ سے مومن کی شاعری کا احاطہ کیجیے۔

سوال نمبر 5: درج ذیل اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجیے۔ (کوئی آٹھ)

- ۱۔ کھول دو وعدہ کہ تم پردہ نشین ہونہ وصال
آپ چھپتے ہو چھپو بات چھپاتے کیوں ہو
- ۲۔ کھل گیا عشق سے صنم سے مومن
اب چھپاتے ہو عبث بات بناتے کیوں ہو
- ۳۔ مجلس میں مرے ذکر آتے ہی اٹھے ہو
بدنامیء عشاق کا اعزاز تو دیکھو
- ۴۔ اس غیرت ناہید کی ہر تان ہے دپیک
شعلہ سا چمک جائے ہے آواز تو دیکھو
- ۵۔ باد بہار میں ہے کچھ اور عطر ریزی
تم آج کل میں شاید سوئے چمن گئے ہو
- ۶۔ ہے کچھ تو بات مومن جو چھا گئی خموشی
کس بت کو دے دیا دل کیوں بت سے بن گئے ہو
- ۷۔ عدو سے بزم میں ہوتی رہی چشمک زنی کیا کیا
نہ دیکھا حال میرا تم بھی کتنے بے مروت ہو
- ۸۔ اعجاز جان دہی ہے ہمارے کلام کو
زندہ کیا ہے ہم نے مسیحا کے کام کو
- ۹۔ سن سن کے نادرستی تری خوبگاڑ دی
ہم نے خراب آپ کیا اپنے کام کو
- ۱۰۔ جسے آپ گنتے تھے آشنا جسے آپ کہتے تھے با وفا
میں وہی ہوں مومن مبتلا تمہیں یاد ہو کہ نہ یاد ہو

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4400

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1304

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी) (Special - III)

हिंदी साहित्य का इतिहास

(आदिकाल से आधुनिककाल तक)

(2013 Pattern) (Regualr) (3098)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) आदिकालीन रासो साहित्य की विशेषताएँ संक्षेप में लिखिए ।

[14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- अ) रीतिकाल की धार्मिक परिस्थिति
ब) कवि घनानंद का परिचय
क) बिहारी सतसई का सामान्य परिचय
ड) रामचंद्रिका

प्रश्न 2) कृष्णभक्ति काव्य का परिचय देते हुए कृष्णभक्ति काव्य की प्रवृत्तियाँ लिखिए ।

[14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- अ) भक्तिकाल की सामाजिक पृष्ठभूमि
ब) महात्मा तुलसीदास
क) कृष्ण भक्त कवि सूरदास
ड) कबीर

P.T.O.

प्रश्न 3) प्रगतिवादी काव्यधारा का परिचय देते हुए प्रगतिवादी काव्य की विशेषताएँ लिखिए । [14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- अ) जयशंकर प्रसाद
- ब) चंद्रकांत देवताले
- क) उर्वशी
- ड) प्रियप्रवास का सामान्य परिचय

प्रश्न 4) हिंदी उपन्यास विधा का विकासक्रम स्पष्ट कीजिए । [14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- अ) गोदान
- ब) मैला आँचल
- क) जयप्रकाश उर्दम
- ड) अंधायुग

प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए । [10]

- i) प्रेमचंद की किसी एक रचना का नाम लिखिए ।
- ii) 'सरस्वती' पत्रिका का सम्पादन किसने किया?
- iii) कृषक जीवन का महाकाव्य किस उपन्यास को कहा जाता है ।
- iv) भीष्म साहनी के किसी एक उपन्यास का नाम लिखिए ।
- v) 'अपने-अपने अजनबी' किसकी रचना है?
- vi) 'आषाढ़ का एक दिन' कृति का निर्माण किसने किया?
- vii) 'कवि धूमिल' की एक रचना का नाम लिखिए ।
- viii) 'पहाड पर लाल टेन' किसकी रचना है?
- ix) 'आधुनिक मीरा' किस कवयित्री को कहा जाता है?
- x) 'भारत-भारती' रचना के रचनाकार कौन है?
- xi) 'अज्ञेय' का पूरा नाम लिखिए ।
- xii) 'ब्रह्म राक्षस का शिष्य' किसकी रचना है?

ब) निम्नलिखित में से किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[14]

- i) साठोत्तरी कविता की दो विशेषताएँ लिखिए ।
- ii) कामायनी के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए ।
- iii) यशपाल के किन्हीं दो उपन्यासों के नाम लिखिए ।
- iv) 'उर्वशी' खंडकाव्य के दो पात्रों के नाम लिखिए ।
- v) भवानीप्रसाद मिश्र की दो रचनाएँ लिखिए ।
- vi) 'भूखंड तप रहा है' किसकी रचना है ।
- vii) 'मैला आँचल' उपन्यास के प्रमुख पात्र कौन-से हैं ?
- viii) 'पहला सूरज' उपन्यास का चरित नायक कौन है ?
- ix) 'अंधायुग' का उद्देश्य अपने शब्दों में लिखिए ।
- x) 'गोदान' उपन्यास के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए ।
- xi) दो मनोवैज्ञानिक उपन्यासकारों के नाम लिखिए ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4483

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1305

T.Y. B.A. (Special Paper-III)

संस्कृत (SANSKRIT)

(2013 Pattern) (3118)

- i) लघुसिद्धान्तकौमुदी (संज्ञा, संधि, विभक्त्यर्थ)
- ii) वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास
- iii) संस्कृत-निबन्ध - लेखनम्

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate full marks.

Q1) A) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे स्पष्टीकरण करा.

[10]

Explain any two of the following.

- i) सम्बोधने च ।
- ii) स्वतन्त्रः कर्ता ।
- iii) षष्ठी शेषे ।

B) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन संज्ञा स्पष्ट करा.

[5]

Explain any two terms of the following.

- i) इत्
- ii) पद
- iii) कर्म

Q2) A) पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचा संबंधित सूत्रे व वार्तिके उद्धृत करून संधिविग्रह करा.

[10]

Split any four of the following by quoting relevant rules.

- i) रमेशः।
- ii) सुरारिः।

P.T.O.

- iii) तल्लीनः।
- iv) सत्चरितम्।
- v) गङ्गौघः।
- vi) प्रेजते।

B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च) [10]

Select the correct pair (any five)

i) प्रत्याहारः	अ) उपपदम्
ii) णां दोषि पथः	आ) अकर्थित च।
iii) हरिः सेव्यते	इ) उक्तं कर्म
iv) हे राम	ई) आदिरत्येन सहेता।
v) पदम्	उ) अधिकरणम्
vi) नमः	ऊ) सुप्तिङक्त।
vii) भूमौ पतति	ए) सम्बोधने च।

Q3) A) बाह्यग्रंथाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [15]

Explain the nature of Brahmangrantha

किंवा/OR

आरण्यके या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on आरण्यक

Q4) A) विवेचक परिच्छेद लिहा. (कोणत्याही दोहोंवर) [10]

Write critical notes on any two.

- i) ऋग्वेदातील अग्निदेवता
Agni as a deity in the Rgveda
- ii) कल्पसूत्राणि
- iii) पाणिनीयव्याकरणम्

B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च)

[10]

योग्य जोडया जुळवा. (कोणत्याही पाच)

i) सूत्रम्	अ) इतरा
ii) अथर्ववेदः	आ) अष्टक रचना
iii) यजुर्वेदः	इ) उपनिषद्
iv) व्याकरणम्	ई) वेदाङ्गम्
v) केन	उ) अल्पाक्षरम्
vi) ऋग्वेदः	ऊ) गोपथब्राह्मणम्
vii) ऐतरेयब्राह्मणम्	ए) गद्यमन्त्राः

Q5) पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर संस्कृतात निबंध लिहा.

[10]

Write an essay in Sanskrit on any one of the following.

- i) वसन्तर्तुः।
- ii) अद्यतनं विद्यार्थिजीवनम्।
- iii) व्यायामस्य महत्त्वम्।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4401

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1306
T.Y. B.A.
ECONOMICS
(Special Paper - III)
S3 : International Economics
(2013 Pattern) (3158)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) State the scope of International Economics.
- ii) Explain the concept of Intra-Industry Trade.
- iii) Explain the main features of India's Foreign Trade Policy 2015-2020.
- iv) Explain the arguments in favour of Free Trade Policy.
- v) State the functions of SAARC.
- vi) State the merits of fixed exchange Rate.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Explain the difference between inter-regional and International Trade.
- ii) State the causes of unfavourable terms of trade for developing countries.
- iii) Explain the Arguments in favour of protected Trade Policy.
- iv) State the functions of European Economic Community.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- i) Explain the causes of disequilibrium of Balance of Payment and measures adopted for disequilibrium of Balance of Payment.
- ii) Explain the role of multinational corporation in India.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- i) Importance of Terms of Trade.
- ii) Leontief's Paradox.
- iii) BRICS.
- iv) Objectives of World Trade Organisation.
- v) Composition of India's Foreign Trade.
- vi) Growth of India's Foreign Trade.

Total No. of Questions : 4]

PA-4401

[5961]Ext-1306

T.Y. B.A.

ECONOMICS

(Special Paper - III)

S3 : International Economics

(2013 Pattern) (3158)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- i) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राची व्याप्ती सांगा.
- ii) आंतर-उद्योग संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) भारताच्या विदेश व्यापार धोरणाची (2015-2020) मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- iv) खुल्या व्यापार धोरणाच्या बाजूचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.
- v) सार्कची कार्ये सांगा.
- vi) स्थिर विनिमय दराचे गुण सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- i) आंतरप्रादेशिक आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार यातील भेद स्पष्ट करा.
- ii) अल्पविकसित देशांसाठी व्यापारशर्ती प्रतिकूल असण्याची कारणे सांगा.
- iii) संरक्षित व्यापार धोरणाच्या समर्थनार्थ युक्तिवाद स्पष्ट करा.
- iv) युरोपियन आर्थिक समुदायाची कार्ये सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- i) व्यवहारतोलातील असमतोलाची कारणे सांगून व्यवहारतोलातील असमतोल दूर करण्याचे उपाय विशद करा.
- ii) भारतातील बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- i) व्यापारशर्तीचे महत्त्व
- ii) लिऑन्टिफचा विरोधाभास
- iii) ब्रिक्स
- iv) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्ट्ये
- v) भारताच्या परकिय व्यापाराची रचना
- vi) भारताच्या विदेशी व्यापाराची वाढ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4484

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1307

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - III)

Public Administration

(2013 Pattern) (3168)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions (in 100 words each) :

[20]

- a) Write the limitations of New Public Administration.
- b) Write merits & demerits of indirect recruitment.
- c) Write the information about Traditional Approach of Public Administration.
- d) Write the information about the types of training in Personnel Administration.
- e) Write the detail information of Budget Process in India.
- f) State the legislative control over the Administration.

Q2) Attempt any two questions of the following (in 200 words each) :

[20]

- a) Explain the Nature of Public Administration.
- b) Discuss the salient features of New Public Administration.
- c) Write the meaning of E-Governance and its features.
- d) Explain the features of Bureaucracy.

P.T.O.

Q3) Attempt any one question of the following (in 400 words) : **[20]**

- a) What is the meaning of Good Governance? Explain the challenges before Good Governance.
- b) Explain the relation between Politics and Administration.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- a) Importance of Public Administration.
- b) Development of Public Administration.
- c) Public-Private Partnership.
- d) Importance of Personnel Administration.
- e) Judicial control over the Administration.
- f) Types of Budget.

Total No. of Questions : 4]

PA-4484

[5961]-1307

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - III)

Public Administration

(2013 Pattern) (3168)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- अ) नवलोक प्रशासनाच्या मर्यादा लिहा.
ब) अप्रत्यक्ष भरती पद्धतीचे गुण-दोष लिहा.
क) लोकप्रशासनाच्या पारंपारिक दृष्टिकोनाविषयी माहिती लिहा.
ड) सेवक प्रशासनातील प्रशिक्षणाच्या पद्धतीविषयी लिहा.
इ) भारतातील अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया या विषयी लिहा.
फ) प्रशासनावरील कायदेमंडळाचे नियंत्रण लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा : [20]

- अ) लोकप्रशासनाचे स्वरूप लिहा.
ब) नवीन लोकप्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
क) ई-गव्हर्नन्स चा अर्थ सांगून त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
ड) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये लिहा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
- अ) सुशासन म्हणजे काय अर्थ सांगा. सुशासनासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.
- ब) राजकारण आणि प्रशासन यांच्यामधील संबंध स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- अ) लोकप्रशासनाचे महत्त्व
- ब) लोकप्रशासनाचा विकास
- क) सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी
- ड) सेवक प्रशासनाचे महत्त्व
- इ) प्रशासनावरील न्यायालयीन नियंत्रण
- फ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4402

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1308

T.Y.B.A.

HISTORY

3178 : Introduction to History (Spl. Paper - III)
(2013 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any two) : **[10]**

- a) What is a cronicle?
- b) State in brief the importance of Mumbai Archives.
- c) Write the relevance of history.
- d) What do you know about the historian D.D. Kosambi?

Q2) Answer the following question in 200 words (any one) : **[10]**

- a) Explain the historical method of research.
- b) Discuss the salient features of Local History.

Q3) Answer any one of the following question in 400 words : **[20]**

- a) Explain the importance of History as a Social Science.
- b) Discuss the contribution of G.S. Serdesai as a historian.

Q4) Write short notes on (any two) : **[10]**

- a) Oral history.
- b) Rajawade Itihas Samshodhan Mandal Archives, Dhule.
- c) Sir Jadunath Sarkar
- d) Dr. Romila Thapar

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4402

[5961]-1308

T.Y.B.A.

HISTORY

3178 : Introduction to History (Spl. Paper - III)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) बखर म्हणजे काय?
ब) मुंबई पुराभिलेखागाराचे महत्त्व थोडक्यात सांगा.
क) इतिहासाचे महत्त्व लिहा.
ड) इतिहासकार डी.डी. कोसांबी यांचे विषयी तुम्हास काय माहिती आहे?

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- अ) संशोधनासाठी ऐतिहासिक पद्धती स्पष्ट करा.
ब) स्थानिक इतिहासाच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) एक समाजशास्त्र म्हणून इतिहासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) एक इतिहासकार म्हणून गो. स. सरदेसाई यांच्या योगदानाची चर्चा करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) मौखिक इतिहास
ब) राजवाडे इतिहास संशोधक मंडळ, धुळे पुराभिलेखागार
क) सर जदुनाथ सरकार
ड) डॉ. रोमिला थापर

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4485

[5961]-1309

[Total No. of Pages : 8

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**Gg-320 : Population and Settlement Geography
(2013 Pattern) (3208) (Spl. Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (Any ten) **[20]**

- i) Define settlement Geography.
- ii) Define fertility.
- iii) What is site of settlement?
- iv) Define optimum population.
- v) State any two types of migration.
- vi) Name any two planned cities in India.
- vii) What is situation of settlement?
- viii) Define smart city.
- ix) Define mortality.
- x) Define centrality
- xi) What is 'oasis'?
- xii) What is 'Human Development Index'?
- xiii) Name any two types of rural settlement.
- xiv) Define central business district.
- xv) Define Urbanisation.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 50 words (Any two) [10]

- a) Explain the nature of settlement Geogrpahy.
- b) Explain the problems of Urbanisation.
- c) Explain the social factors affecting the distribution of population.
- d) Write a note on sources population data.

Q3) Answer the following questions in about 150 words (Any two) [20]

- a) Explain 'National Population Policy - 2000' in detail.
- b) Explain the distribution of population in India.
- c) Describe the Physical factors affecting distribution of settlement.
- d) Describe the concept of Urban forming.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each. (Any two) [30]

- a) Explain Demographic transition model.
- b) Explain the nature and scope of population Geography.
- c) Describe 'family welfare program' in India.
- d) Explain the characteristics and significance of settlement Geography.

Total No. of Questions : 4]

PA-4485

[5961]-1309

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

Gg-320 : Population and Settlement Geography
(2013 Pattern) (3208) (Spl. Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) वस्ती भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- ii) जन्मदर म्हणजे काय?
- iii) वस्त्यांची स्थिती म्हणजे काय?
- iv) पर्याप्त लोकसंख्या म्हणजे काय?
- v) स्थलांतराचे दोन प्रकार सांगा.
- vi) नियोजित शहरांची दोन नावे लिहा.
- vii) वस्तीचे स्थळ म्हणजे काय?
- viii) अद्यावत शहर म्हणजे काय?
- ix) मर्त्यता म्हणजे काय?
- x) केंद्रिकरणाची व्याख्या लिहा.
- xi) मरूउद्यान वस्तीची व्याख्या लिहा.
- xii) मानव संसाधन विकास निर्देशांक म्हणजे काय?
- xiii) ग्रामीण वस्तीचे दोन प्रकार सांगा.
- xiv) केंद्रिय व्यवहार विभाग म्हणजे काय?
- xv) नागरीकरण म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) वस्ती भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) नागरीकरणाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- क) लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे सामाजिक घटक स्पष्ट करा.
- ड) लोकसंख्या विषयक माहितीचे विविध स्रोत सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण-2000 वर्णन करा.
- ब) भारतातील लोकसंख्या वितरण स्पष्ट करा.
- क) वस्ती वितरणावर परिणाम करणारे प्राकृतिक घटक वर्णन करा.
- ड) नागरी किंवा शहरी विभाग स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [30]

- अ) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत सविस्तर वर्णन करा.
- ब) लोकसंख्या भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) भारतातील कुटूंब कल्याण कार्यक्रम सविस्तर वर्णन करा.
- ड) वस्ती भूगोलाची वैशिष्ट्ये व अग्यास महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

PA-4485

[5961]-1309

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**Gg-320 : Agricultural Geography
(2013 Pattern) (3208) (Spl. Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (Any ten) **[20]**

- i) What is meant by Recent approach in Agricultural Geography.
- ii) Give any two technological factors affecting Agriculture.
- iii) Define shifting cultivation.
- iv) What is truck farming?
- v) Write any two Social problems of Agriculture.
- vi) Define Agricultural Geography.
- vii) Give any two merits of Drip irrigation.
- viii) What is meant by Gabian Bunds?
- ix) What is sprinkler irrigation?
- x) Define Dryland farming.
- xi) What is Fish Farming.
- xii) What is Poly House?
- xiii) What is Organic Farming?
- xiv) Write two demerits of chemical Fertilizers.
- xv) Give any two schemes of state Government for Agricultural Development.

Q2) Write notes on the following questions in about 50 words each. (Any two)[10]

- a) Mixed Farming.
- b) Prospects of Indian Agriculture
- c) Poultry Farming
- d) Pest & weed Management.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each. (Any two) [20]

- a) Explain the characteristics of Intensive subsistent Farming.
- b) Explain Natural Problems of Indian Agriculture.
- c) Give Merits and Demerits of Green Revolution.
- d) Explain the role of Dairy Farming and Agrotourism in Agricultural Development.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each. (Any two). [30]

- a) Explain Nature & Scope of Agricultural Geography.
- b) Explain Technological determinants of Agriculture.
- c) Define watershed management and explain methods os watershed management.
- d) Explain the need of Ecological conservation in sustainable Agricultural Development and Give importance of organic farming and crop rotation related it.

Total No. of Questions : 4]

PA-4485

[5961]-1309

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

Gg-320 : Agricultural Geography
(2013 Pattern) (3208) (Spl. Paper - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) कृषी भूगोलातील अर्वाचीन अभ्यासपद्धती म्हणजे काय?
- ii) कृषीवर परिणाम करणारे कोणतेही दोन तांत्रिक घटक लिहा.
- iii) स्थलांतरीत शेतीची व्याख्या द्या.
- iv) ट्रक फार्मिंग म्हणजे काय?
- v) शेतीच्या कोणत्याही दोन सामाजिक समस्या लिहा.
- vi) कृषी भूगोलाची व्याख्या द्या.
- vii) ठिबक सिंचनाचे दोन फायदे सांगा.
- viii) गेबियन बंधारा म्हणजे काय?
- ix) तुषार सिंचन म्हणजे काय?
- x) कोरडवाहू शेतीची व्याख्या द्या.
- xi) मत्स्यशेती म्हणजे काय?
- xii) पॉली हाऊस म्हणजे काय?
- xiii) सेंद्रीय शेती म्हणजे काय?
- xiv) रासायनिक खतांचे दोन तोटे लिहा.
- xv) राज्य शासनाच्या कृषी विकासासाठीच्या कोणत्याही दोन योजना सांगा.

प्र.2) प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) मिश्र शेती
- ब) भारतीय शेतीचे भवितव्य
- क) कुक्कुट पालन
- ड) कीड व तन व्यवस्थापन

प्र.3) खालील प्रश्नांची सुमारे 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सधन निर्वाही शेतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय शेतीच्या नैसर्गिक समस्या स्पष्ट करा.
- क) हरीत क्रांतीचे फायदे व तोटे लिहा.
- ड) कृषी विकासातील दुग्धोत्पादन व कृषीपर्यटन व्यवसायांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची सुमारे 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) कृषी भूगोलाची स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) कृषीचे तांत्रिक नियंत्रक घटक स्पष्ट करा.
- क) पाणलोट व्यवस्थापन संकल्पना सांगून पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- ड) शाश्वत शेतीविकासात परिस्थितिकी संवर्धनाची आवश्यकता सांगून सेंद्रिय शेतीचे व पीक फेरपालयचे त्या संदर्भात महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 7]

SEAT No. :

PA-4499

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1310
T.Y. B.A. (Semester - III)
संगीत विशेष स्तर (S-3)
राग संगीत गायन
(2013 Pattern) (3218)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 20

- सूचना : 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.
3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील छोटा ख्याल अथवा विलंबित ख्यालाचे (बडा ख्याल) स्वर लेखन करा.

प्रश्न 2) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.

प्रश्न 3) त्रिताल, एकताल, अद्धा धुमाळी यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- i) वैदिक संगीत
- ii) वैदिक कालातील वाद्ये
- iii) जाती गायन
- iv) प्रबंध

प्रश्न 5) थोडक्यात लिहा. (कोणतेही दोन)

- i) प्राचीन व आधुनिक आलाप पद्धती
- ii) हार्मनी
- iii) उत्तर हिंदुस्थानी संगीत पद्धती
- iv) दक्षिणात्य संगीत पद्धती

P.T.O.

प्रश्न 6) निबंध लिहा. (कोणताही एक)

- i) गुरुकुल संगीत शिक्षण पद्धती
- ii) कंठ संस्कार
- iii) प्राचीन संगीतज्ञ

प्रश्न 7) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक)

- i) लता मंगेशकर
- ii) पं. जगन्नाथबुवा पुरोहित
- iii) डॉ. गंगुबाई हंगल

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4486

[5961]-1311

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY (Special Paper - III)
Scientific Research and Experimental Psychology
(2013 Pattern) (3228)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) What is an inferential approach of Research?
- b) State the operational definition of variable.
- c) How is the data collected by the method of field studies?
- d) What is divided attention?
- e) State the verbal and non-verbal learning.
- f) What is decision-making?

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Discuss the various types of variables.
- b) Illustrate the different types of probability sampling.
- c) Explain the two theories of attention.
- d) Discuss different methods of retention.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) Define Psychological tests. Discuss the types and characteristics of tests.
- b) Illustrate the computation of AL by methods of limits.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- a) Quantitative Vs Qualitative research.
- b) Sources of Research problems.
- c) Questionnaire.
- d) Visual space perception.
- e) Transfer of training.
- f) Problem solving

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4486

[5961]-1311

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY (Special Paper - III)
Scientific Research and Experimental Psychology
(2013 Pattern) (3228)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) संशोधनाचा अनुमाणिक दृष्टिकोन काय आहे?
- ब) परिवर्त्याची संक्रियात्मक व्याख्या सांगा.
- क) क्षेत्रीय अभ्यास पद्धतीद्वारे प्रदत्त संकलन कसे केले जाते?
- ड) अवधान-विभाजन म्हणजे काय?
- इ) शाब्दिक आणि अशाब्दिक अध्ययन सांगा.
- फ) निर्णयन म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) परिवर्त्याच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- ब) संभाव्यता नमूना-चयनाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
- क) अवधानाच्या कोणत्याही दोन उपपत्ती स्पष्ट करा.
- ड) धारणेच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) मानसशास्त्रीय चाचणीची व्याख्या द्या. मानसशास्त्रीय चाचणीच्या प्रकारांची आणि वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- ब) मर्यादा पद्धतीने निरपेक्ष सीमा मूल्याचे मापन कसे केले जाते ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही चार वर थोडक्यात टिपा लिहा. [20]

- अ) संख्यात्मक विरुद्ध गुणात्मक संशोधन
- ब) संशोधन समस्येची उगमस्थाने
- क) प्रश्नावली
- ड) दृश्य (दृक्) अवकाश संवेदन
- इ) प्रशिक्षण संक्रमण
- फ) समस्या परिहार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4464

[Total No. of Pages : 8

[5961]-1312

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

A : International and Regional Organization

(3278) (2013 Pattern) (Special Paper-III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any Four) : [20]

- a) State the Basic Principles of U.N. Charter.
- b) What are the hindrances in the working of U.N.?
- c) Explain the role of U.N. in the Economics issues.
- d) What is Human Rights?
- e) Explain the Structure of SAARC.
- f) State the Objectives of ASEAN.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : [20]

- a) What are the Power and Functions of Security Council? Explain.
- b) Explain the Functions of United Nations Peace Keeping Forces.
- c) State the Objectives and Functions of NAFTA.
- d) Explain the Function of European Union.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (Any One) : [20]

- a) Discuss the future of U.N.
- b) Explain the India's role in SAARC.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (Any Four) :

[20]

- a) Functions of United Nations.
- b) United Nations and Human Rights.
- c) Suggestions to strengthen the United Nations.
- d) Problems of SAARC.
- e) Functions of ASEAN.
- f) Structure of World Trade Organization.

Total No. of Questions : 4]

PA-4464

[5961]-1312

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

A : International and Regional Organization

(3278) (2013 Pattern) (Special Paper-III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : (कोणतेही चार) [20]

- अ) संयुक्त राष्ट्रांच्या सनदेची मूलतत्वे सांगा.
ब) संयुक्त राष्ट्रांच्या कार्यातील अडथळे कोणते?
क) संयुक्त राष्ट्रांची आर्थिक प्रश्न सोडविण्यातील भूमिका स्पष्ट करा.
ड) मानवी हक्क म्हणजे काय?
ई) सार्कची रचना स्पष्ट करा.
फ) आशियान/आसियानची उद्दिष्टे सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा : (कोणतेही दोन) [20]

- अ) सुरक्षा परिषदेचे अधिकार आणि कार्ये कोणती? स्पष्ट करा.
ब) संयुक्त राष्ट्रांच्या शांतीसेनेच्या मोहिमेची कार्ये स्पष्ट करा.
क) नाफ्ताची उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा.
ड) युरोपियन युनियनची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा : (कोणताही एक) [20]

- अ) 'संयुक्त राष्ट्रांचे भवितव्य' चर्चा करा.
- ब) सार्क मधील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा : (कोणत्याही चार) [20]

- अ) संयुक्त राष्ट्रांची कार्ये.
- ब) संयुक्त राष्ट्र आणि मानवी हक्क.
- क) संयुक्त राष्ट्रांच्या मजबुतीचे उपाय.
- ड) सार्कपुढील समस्या.
- ई) आशियानची कार्ये.
- फ) जागतिक/विश्व व्यापार संघटनेची रचना

Total No. of Questions : 4]

PA-4464

[5961]-1312

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

B : Terrorism and Counter Terrorism

(3278) (2013 Pattern) (Special Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any Four) : [20]

- a) Explain the counter, terrorism in North-East India.
- b) Describe the nature of terrorism.
- c) Explain the concept of counter-terrorism.
- d) Describe communal terrorism.
- e) State the political implication of terrorism in India.
- f) Explain the characteristics of terrorism.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : [20]

- a) Describe the counter terrorism in Jammu and Kashmir.
- b) Explain the causes of terrorism.
- c) Describe the social implication of terrorism in India.
- d) State the impact of terrorism on National Development.

Q3) Answer the following questions in 400 words (Any One) : [20]

- a) Explain the different approaches to understanding terrorism.
- b) Explain in detail International terrorism.

Q4) Write short notes on (Any Four) :

[20]

- a) Meaning of terrorism.
- b) Preventive measures of terrorism.
- c) Resources of terrorism.
- d) Objectives of terrorism.
- e) Terrorism and National Law.
- f) Border control.

Total No. of Questions : 4]

PA-4464

[5961]-1312

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

B : Terrorism and Counter Terrorism

(3278) (2013 Pattern) (Special Paper- III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : (कोणतेही चार) [20]

- अ) ईशान्य भारतातील प्रतिदहशतवाद स्पष्ट करा.
ब) दहशतवादाचे स्वरूप विशद करा.
क) प्रतिदहशतवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) धार्मिक दहशतवाद विशद करा.
ई) भारतातील दहशतवादाचे राजकीय परिणाम सांगा.
फ) दहशतवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा : (कोणतेही दोन) [20]

- अ) जम्मू काश्मीर मधील प्रतिदहशतवाद विशद करा.
ब) दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.
क) भारतातील दहशतवादाचे सामाजिक परिणाम विशद करा.
ड) दहशतवादाचा राष्ट्रीय विकासावरील परिणाम सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा : (कोणतेही एक) [20]

अ) दहशतवाद समजून घेण्याचे विविध दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

ब) आंतरराष्ट्रीय दहशतवाद सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा : (कोणत्याही चार) [20]

अ) दहशतवादाचा अर्थ.

ब) दहशतवादावर प्रतिबंधात्मक उपाय.

क) दहशतवादाची साधने.

ड) दहशतवादाची उद्दिष्टे.

ई) दहशतवाद आणि राष्ट्रीय कायदे.

फ) सीमा नियंत्रण.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4487

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1313

T.Y.B.A.

3338 : OPTIONAL ENGLISH

Appreciating Novel

(2013 Pattern) (Special Paper-III)

Texts Prescribed :

- i) Animal Farm - George Orwell**
- ii) The Old Man and the Sea - Ernest Hemingway**
- iii) The Guide - R.K. Narayan**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following:

[16]

- a) Write a note on the experimental novel.
- b) Differentiate simple and complex plot.
- c) Explain importance of conflict in the novel.
- d) What is picaresque novel? Explain any two characteristics of it.
- e) Explain the term 'fable' in the context of novel.
- f) Bring out the significance of narrative technique in the novel.

Q2) Answer any one of the following:

[16]

- a) Comment on Orwell's 'Animal Farm' as a satire on Russian Revolution.
- b) Draw a character sketch of snowball in the novel 'Animal Farm'.

Q3) Answer any two of the following:

[16]

- a) How does Santiago show love, compassion and respect in 'The Old Man and the Sea'?
- b) Explain the tragic elements in 'The Old Man and the Sea'.
- c) What is the irony at the end of 'The Old Man and the Sea'?

P.T.O.

Q4) Answer any two of the following: **[16]**

- a) Explain the theme of guilt and redemption in 'The Guide'.
- b) Write a detailed note on the use of symbolism in 'The Guide'.
- c) 'Absolute Power corrupts absolutely'. Explain in the context of "Animal Farm".

Q5) Answer any four of the following: **[16]**

- a) Write a note on the battle of cowshed in 'Animal Farm'.
- b) Attempt a character sketch of Old Major.
- c) Explain the role of Sea in 'The Old Man and the Sea'.
- d) How does Santiago embody Hemingway's ideals for Manhood?
- e) Bring out the typical Indian scenes and situations in R.K. Narayan's 'The Guide'.
- f) How does R.K. Narayan deal with the theme of love and sex in 'The Guide'?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4403

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1314

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**3378 : Social Research Methods (Spl. Paper - III)
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) State the meaning of Social Research.
- b) State the Positivist approach.
- c) Write the meaning of hypothesis.
- d) Explain the participant observation.
- e) Write meaning of Median.
- f) Write the meaning of case study method.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the significance of Social Research.
- b) Elaborate the data presentation in report writing.
- c) Describe the advantages of interview method.
- d) State the use of computer in Social Research.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) Explain the characteristics of hypothesis.
- b) Describe the advantages and disadvantages of questionnaire method.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- a) Feminist approach
- b) Primary sources
- c) Applied research
- d) Sampling
- e) Histogram
- f) Mode

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4403

[5961]-1314

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

3378 : Social Research Methods (Spl. Paper - III)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) सामाजिक संशोधनाचा अर्थ सांगा.
ब) प्रत्यक्षवादी दृष्टिकोन सांगा.
क) गृहितकृत्याचा अर्थ लिहा.
ड) सहभागी निरीक्षण स्पष्ट करा.
इ) मध्यमाणाचा अर्थ लिहा.
फ) व्यष्टी अध्ययन पद्धतीचा अर्थ लिहा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) सामाजिक संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) अहवाल लेखनातील तथ्याचे सादरीकरण याचे वर्णन करा.
क) मुलाखत पद्धतीच्या फायद्याचे वर्णन करा.
ड) सामाजिक संशोधनात संगणकाचा उपयोग सांगा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) गृहितकृत्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) प्रश्नावली पद्धतीच्या गुण-दोषांचे वर्णन करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) स्त्रीवादी दृष्टिकोन
ब) प्राथमिक सामुग्री
क) प्रत्यक्ष संशोधन
ड) नमुना निवड
इ) स्तंभालेख
फ) बहुलक

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4404

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1315

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**3448 : Administrative Thinkers (Spl. Paper - III)
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Explain Chester Bernard's views on organisation.
- b) Taylor's concept of scientific management.
- c) State Kautilya's machinery of Administration.
- d) Max Weber's views on Legitimacy.
- e) Explain Herbert Simon's views on Behaviourism.
- f) State Nehru's view on Decentralization.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain Taylor's principles of scientific management.
- b) State Chester Bernard's Theory of Authority.
- c) Explain Nehru's views on Bureaucracy.
- d) State Rigg's structural-functional approach.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) State Weber's model of Bureaucracy.
- b) Explain Kautilya's principles of Administration.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- a) Rigg's Ecological approach.
- b) State Chester Bernard's views on communication.
- c) Simon's views on decision making model.
- d) Nehru's views on Socialism.
- e) Woodrow Wilson's views on administration.
- f) Taylor's objectives of scientific management.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4404

[5961]-1315

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

3448 : Administrative Thinkers (Spl. Paper - III)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) चेस्टर बर्नार्डचे संघटने बाबतचे विचार स्पष्ट करा.
ब) टेलरची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची संकल्पना.
क) कौटिल्याची प्रशासकीय यंत्रणा सांगा.
ड) मैक्स वेबरचे अधिमान्यते बाबतचे विचार
इ) हर्बर्ट सायमनची वर्तनवादासंबंधी मते स्पष्ट करा.
फ) विकेंद्रीकरणासंबंधी नेहरूंची मते सांगा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.
ब) चेस्टर बर्नार्डचा अधिकाराचा सिद्धांत सांगा.
क) नेहरूंची नोकरशाही संबंधी मते स्पष्ट करा.
ड) रिग्जचा रचनात्मक-कार्यात्मक दृष्टिकोन सांगा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) वेबरचे नोकरशाहीचे प्रारूप सांगा.
ब) कौटिल्याची प्रशासकीय तत्त्वे स्पष्ट करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) रिग्जचा पर्यावरणात्मक दृष्टिकोन
ब) चेस्टर बर्नार्डचे संसूचनासंबंधी विचार सांगा.
क) सायमनचे निर्णय प्रक्रिया प्रारूपा बाबतची मते
ड) नेहरूंची समाजवादासंबंधी मते
इ) वुड्रो विल्सनची प्रशासनासंबंधी मते
फ) टेलरची शास्त्रीय व्यवस्थापने बाबतची तत्त्वे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4405

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1316

T.Y. B.A. (Regular)

MARATHI (मराठी)

विशेष स्तर अभ्यासपत्रिका क्र. – 4 (S-4)
(भाषाविज्ञान-वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक)
(2013 Pattern) (3029)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]
- अ) ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाचे जनक कोणास म्हटले जाते?
- ब) भावपर अर्थ म्हणजे काय?
- क) वाक्याचे घटक कोणते? ते लिहा.
- ड) वैद्य-गुणे वाद कशासाठी प्रसिद्ध आहे?
- इ) मिश्र वाक्य म्हणजे काय?
- फ) अर्थाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- य) मराठी भाषा कोणत्या परिवारातील भाषा आहे?
- र) सर विल्यम जोन्स यांनी कोणते विधान केले?
- ल) मराठीच्या कोणत्या ताम्रपटास आद्य लेख मानले गेले?
- व) भाषेची जन्मकाळ ठरविणारी साधने कोणती?
- श) अंतर्वर्तुळ - बहिर्वर्तुळ सिद्धांत कोणी मांडला?
- ष) वाक्याचे प्रकार कोणते?
- स) इंडो-युरोपीयन भाषाकुलातील भाषाकुलांची संख्या लिहा.

P.T.O.

- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे पन्नास शब्दांपर्यंत लिहा. [10]
- अ) वाक्य व उपवाक्य यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- ब) अर्थविन्यास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) यादवकालीन मराठीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर दीडशे शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
- अ) भाषेचे स्वरूप व कार्ये विशद करा.
- किंवा
- वागिंद्रियाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) वैद्य-गुणे वादाचा परामर्ष घ्या.

किंवा

आर्य भारतीय भाषाकुलाचा परिचय करून द्या.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांत लिहा. [30]
- अ) स्वनिम निश्चितीची तत्त्वे सांगून स्वन-स्वनिम-स्वनांतर यांतील परस्पर-संबंध स्पष्ट करा.
- किंवा
- मराठीतील रुपिम विचाराचे स्वरूप स्पष्ट करून रुपिमांचे प्रकार सोदाहरण विशद करा.
- ब) वाक्य म्हणजे काय? ते सांगून वाक्याचे संघटक विशद करा.

किंवा

अर्थ म्हणजे काय? ते सांगून अर्थाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4406

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1317

T.Y.B.A. (Regular)

HINDI (हिंदी)

काव्यशास्त्र (S - 4)

(2013 Pattern) (3099)

वेळ : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक - एक वाक्य में लिखिए:

[10]

- i) उपन्यास किसे कहते हैं?
- ii) रंगमंचीय नाटक से क्या तात्पर्य है?
- iii) निबंध की कोई एक परिभाषा लिखिए ।
- iv) रस के दो अवयवों के नाम लिखिए ।
- v) रेखाचित्र की दो विशेषताएँ बताइए ।
- vi) दृश्य काव्य किसे कहते हैं ?
- vii) गद्य के भेद लिखिए ।
- viii) दूरदर्शन नाटक की दो विशेषताएँ लिखिए ।
- ix) भरतमुनि का रस - सूत्र बताइए ।
- x) छंदों के भेद लिखिए ।
- xi) नाटक के दो तत्त्व लिखिए ।
- xii) आलोचना के पर्यायी शब्द बताइए ।

P.T.O.

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए: [20]

- i) काव्य की कोई एक परिभाषा लिखिए ।
- ii) अलंकार किसे कहते हैं ?
- iii) महाकाव्य के दो तत्त्व लिखिए ।
- iv) काव्य के दो प्रयोजन बताइए ।
- v) अभिधा शब्दशक्ति से क्या तात्पर्य है ?
- vi) काव्य के दो हेतु बताइए ।
- vii) हास्य रस का स्थायी भाव लिखिए ।
- viii) कहानी किसे कहते हैं ?
- ix) निबंध शब्द का अर्थ बताइए ।
- x) गीतिकाव्य किसे कहते हैं?
- xi) एकांकी से क्या तात्पर्य है?
- xii) मात्रिक छंद किसे कहते हैं?

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो छंदों के लक्षण बताकर सोदाहरण स्पष्ट कीजिए । [10]

- i) दोहा
- ii) बरवै
- iii) कवित्त
- iv) भुजंगप्रयात ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए: [20]

- i) खण्डकाव्य का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- ii) काव्य में प्रतिभा का महत्त्व बताइए ।
- iii) रंगमंचीय नाटक का परिचय दीजिए ।
- iv) काव्य में अलंकार का महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
- v) निबंध के तत्त्व लिखिए ।
- vi) श्रृंगार रस का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[20]

- i) संस्कृत, हिंदी तथा अंग्रेजी की प्रमुख परिभाषाओं के आधार पर काव्य के लक्षणों को समझाइए ।
- ii) कहानी के तत्वों को विस्तार से लिखिए ।
- iii) आलोचना का स्वरूप बताते हुए आलोचक के गुण लिखिए ।
- iv) काव्य के तत्वों पर प्रकाश डालिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4488

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1318

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

आत्मानात्माविवेकः, तर्कसंग्रहः

(2013 Pattern) (3119) (Special Paper - IV)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to right indicate full marks.

प्र.1) A) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. [10]

Explain with reference to context any two of the following :

- अन्तःकरणं नाम मनोबुद्धिश्चित्तमहङ्कारश्चेति।
- शरीरं सुखदुःखानां भोगायतनमुच्यते।
- कर्मेन्द्रियाणि पञ्च ज्ञानेन्द्रियाणि पञ्च।

B) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. [10]

Write critical notes on any two of the following :

- पञ्चकोषः।
- तापत्रयम्।
- पञ्चीकरणम्।
- पञ्चप्राणाः उपप्राणाश्च।

प्र.2) A) तात्पर्यनिर्णयाची लिंगे स्पष्ट करा. [10]

Explain symbols of तात्पर्यनिर्णय.

किंवा/OR

आत्म्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Explain nature of आत्मन्.

B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च) : [10]

Match the following :

i) श्रवणम्	a) मनः
ii) जाग्रत्	b) शरीरम्
iii) स्थूलं	c) अवस्था
iv) तेजः	d) महाभूतम्
v) प्राणमयकोषः	e) पञ्चकोषः
vi) आधिभौतिकम्	f) षड्विधलिङ्गम्
vii) अन्तःकरणम्	g) तापत्रयम्

P.T.O.

प्र.3) A) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. [10]

Explain with reference to context any two of the following :

- i) शरीरम् आदित्यलोके।
- ii) स द्विविधः जीवात्मा परमात्मा च।
- iii) उत्क्षेपणाकुञ्चनप्रसारणगमनानि पञ्च कर्माणि।

B) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. [10]

Write critical notes on any two of the following.

- i) अभावः।
- ii) प्रत्यक्षप्रमा।
- iii) अयथार्थानुभवः।
- iv) त्रिविधलिङ्गम्।

प्र.4) A) अनुमान प्रमाण स्पष्ट करा. [10]

Explain अनुमान प्रमाण.

किंवा/OR

सप्तपदार्थं या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on सप्तपदार्थं.

B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च) : [10]

Match the followings :

i) द्रव्यम्	a) द्विविधम्
ii) वाक्यं	b) गन्धवती
iii) विशेषः	c) अनन्ताः
iv) गुणाः	d) उष्णस्पर्शवत्
v) तेजः	e) चतुर्विंशतिः
vi) पृथिवी	f) त्रिविधः
vii) संस्कारः	g) नव

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4407

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1319

T.Y. B.A. (Regular)

3159 : ECONOMICS (Special Paper - IV)

Public Finance

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) : **[20]**

- a) Explain the Nature of Public Finance.
- b) Explain the sources of Internal & External public debt.
- c) Write the sources of Deficit Financing.
- d) Explain the limitation of Fiscal policy.
- e) Explain the Nature of Budget.
- f) Write the objectives of budget.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any two) : **[20]**

- a) Explain the preparation of center budget.
- b) Explain the sources of public revenue.
- c) Explain the conflict between central & State Govt.
- d) Explain the causes of growth in public expenditure.

Q3) Answer the following question in 400 words (any one) : **[20]**

- a) Explain the principle of maximum social Advantage.
- b) What is deficit financing? Explain the effects of deficit financing.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- a) Explain the merit of Direct tax.
- b) Explain the benefit approach of Taxation.
- c) Write the types of Budget.
- d) Write the recommendation of 13th finance commission.
- e) Explain the constitutional provision.
- f) Explain the instrument of fiscal policy.

Total No. of Questions : 4]

PA-4407

[5961]-1319

T.Y. B.A. (Regular)

3159 : ECONOMICS (Special Paper - IV)

Public Finance

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
- अ) सार्वजनिक आपव्ययाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक कर्ज उभारणीचे अंतर्गत व बाह्य मार्ग स्पष्ट करा.
क) तुटीच्या अर्थभरण्याचे विविध मार्ग लिहा.
ड) राज्यवित्तीय धोरणाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
इ) अंदाजपत्रकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
फ) अंदाजपत्रकाची उद्दिष्ट्ये लिहा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) अंदाजपत्रकाची आखणी स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक उत्पन्नाचे मार्ग स्पष्ट करा.
क) केंद्र आणि राज्य सरकार मधील वित्तीय संघर्ष स्पष्ट करा.
ड) सार्वजनिक खर्च वाढीची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तर प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- अ) महत्तम सामाजिक लाभाचे तत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) तुटीचा अर्थभरणा म्हणजे काय? तुटीच्या अर्थभरण्याचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) प्रत्यक्ष कराचे गुण स्पष्ट करा.
- ब) कराचा लाभ दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- क) अंदाजपत्रकाचे प्रकार लिहा.
- ड) 13 व्या वित्तआयोगाच्या शिफारशी लिहा.
- इ) संविधानात्मक तरतुदी स्पष्ट करा.
- फ) राज्यवित्तीय धोरणाची साधने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4489

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1320

T.Y.B.A.

POLITICS

International Politics (Special Paper - IV)

(2013 Pattern) (3169)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four question (in 100 word each) : **[20]**

- a) Explain the function of diplomats.
- b) Explain the nature of national power.
- c) Explain the types of balance of power.
- d) Explain the types of terrorism.
- e) Explain the concept of regional security.
- f) Explain the types of disarmament.

Q2) Attempt any two question (in 200 word each) : **[20]**

- a) Explain the nature and scope of international politics.
- b) Explain the various element of collective security.
- c) Explain the contribution of U.N. in the protection of Human Rights.
- d) Explain the various types of diplomacy.

Q3) Attempt any one question in 400 words : **[20]**

- a) Explain the techniques of balance of power.
- b) Discuss various challenges before disarmament.

Q4) Write short notes on (any four) : **[20]**

- a) Terrorism.
- b) Diplomacy
- c) Collective security
- d) Idealist theory of international politics
- e) C.T.B.T.
- f) Features of balance of power.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4489

[5961]-1320

T.Y.B.A.

POLITICS

International Politics (Special Paper - IV)

(2013 Pattern) (3169)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]
- अ) राजनयाची कार्य स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रीय सत्तेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
क) सत्ता संतुलनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
ड) दहशतवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
इ) 'प्रादेशिक सुरक्षितता' संकल्पना स्पष्ट करा.
फ) निःशस्त्रीकरणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]
- अ) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) सामूहिक सुरक्षिततेचे विविध घटक स्पष्ट करा.
क) मानवी हक्कांच्या संदर्भात युनोचे योगदान स्पष्ट करा.
ड) राजनयाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 400 शब्दांत) [20]
- अ) सत्ता संतुलनाची तंत्रे स्पष्ट करा.
ब) निःशस्त्रीकरणापुढील आव्हानांची चर्चा करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) दहशतवाद
ब) राजनय
क) सामूहिक सुरक्षितता
ड) आ.रा. आदर्शवादी सिद्धांत
इ) सी.टी.बी.टी.
फ) सत्ता संतुलानचे वैशिष्ट्ये

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4408

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1321
T.Y. B.A. (Regular)
HISTORY
(Special Paper - IV)
(History of Asia in 20th Century (1914 to 1992))
(2013 Pattern) (3179)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Give the concept of 'Communism'.
- ii) Write on 'Suez Crisis'.
- iii) State the impact of Kuwait - Irag War.
- iv) What meant by 'Peal Commission'?
- v) Discuss about ROM-Barlin-Tokio Axis.
- vi) State the Foreign policy of Soudi-Arabiya.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) Explain the relation between Indo-China.
- ii) Take a review of the reconstruction of Japan under General Mac-Arthur.
- iii) Write in detailed on Iran and Oil Diplomacy.
- iv) Take a review of the Arab Nationalism.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) : **[20]**

- i) Explain the causes of the communist Revolution in the China.
- ii) Take a review of relation between India and South-East Asia.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- i) Atlantic Charter
- ii) Pan-Islamism
- iii) British Mandate
- iv) Ibn-saud
- v) Hammas
- vi) Asian

Total No. of Questions : 4]

PA-4408

[5961]-1321
T.Y. B.A. (Regular)
HISTORY
(Special Paper - IV)
(History of Asia in 20th Century (1914 to 1992))
(2013 Pattern) (3179)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- i) साम्यवाद ही संकल्पना सांगा.
- ii) सुल्झ पेचप्रसंग यावर लिहा.
- iii) कुवेत – इराक युद्धाचे परिणाम सांगा.
- iv) पील कमिशन म्हणजे काय?
- v) रोम – बर्लिन – टोकियो अक्ष याविषयी चर्चा करा.
- vi) सौदी अरेबियाचे परराष्ट्रीय धोरण सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- i) भारत चिन यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- ii) जनरल मॅक ऑर्थरने केलेल्या जपानच्या पूर्णरचनेचा आढावा घ्या.
- iii) इराण आणि तेलाच्या राजकारण यावर सविस्तर लिहा.
- iv) अरब राष्ट्रवादाचा आढावा घ्या.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : [20]
- i) चीनमधील साम्यवादी क्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
 - ii) भारत व आग्नेय आशिया मधील संबंधाचा आढावा घ्या

- प्रश्न 4)** थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- i) अटलांटीक सनद
 - ii) सकल इस्लामवाद
 - iii) ब्रिटीश मॅंडेट
 - iv) इब्न सौद
 - v) हमास
 - vi) असियान

Total No. of Questions : 7]

SEAT No. :

PA-4501

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1322

T.Y. B.A.

S-4 : संगीत विशेष

रागसंगीत गायन

(2013 Pattern) (3219)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 20

- सूचना : 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.
3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा.

प्रश्न 2) मारुबिहाग, नंद, मधुवंती यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून रागविस्तार लिहा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन तालांची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून दोन्ही तालांचा ठेका एकपटीत व दुपटीत लिहा.

अ) झपताल

ब) झुमरा

क) चौताल

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

अ) ध्वनीमुद्रण

ब) संगीत मैफिल सादरीकरणाचे तंत्र

क) पार्श्वगायन

P.T.O.

प्रश्न 5) थोडक्यात माहिती लिहा (कोणत्याही दोन) :

- अ) संगीत आणि आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
- ब) संगीत कलेचे व्यावसायिकरण
- क) संगीत आणि अन्य ललित कला

प्रश्न 6) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगीतिक योगदान विशद करा.

प्रश्न 7) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा.

- अ) गुरुकुल संगीत शिक्षण पद्धती व आधुनिक संगीत शिक्षण पद्धती
- ब) संगीत आणि रस
- क) संगीत कलेत स्पर्धांचे महत्व

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4465

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1323

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

D.S. S-4 (A) Defence Economics (Special Paper-IV)

(2013 Pattern) (3279)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) : [20]

- a) State the Estimate committee.
- b) Explain the internal threats of India's security.
- c) State the importance of wartime economy.
- d) State the nature of economic warfare.
- e) Explain the concept of Defence.
- f) What are the characteristics of Wartime Economy.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any two) : [20]

- a) Describe the procedure of Defence Budgetary.
- b) Explain the effects of war on economic structure.
- c) Contrast between defence and development.
- d) Explain salient features of Indian economic system.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (Any one) : [20]

- a) Analyse the defence expenditure of India form 1947 to up date.
- b) Describe the sources, importance and effects of war finance.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (Any four) :

[20]

- a) Strategic minerals.
- b) Post-War problems.
- c) Problems of wartime economy.
- d) Planning of India's defence budget.
- e) Scope of economic warfare.
- f) Public accounts committee.

Total No. of Questions : 4]

PA-4465

[5961]-1323

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

D.S. S-4 (A) Defence Economics (Special Paper - IV)

(2013 Pattern) (3279)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : (कोणतेही चार) [20]

- अ) अंदाज समिती सांगा.
ब) भारताच्या सुरक्षेचे अंतर्गत धोके स्पष्ट करा.
क) युद्धकालीन अर्थ व्यवस्थेचे महत्व सांगा.
ड) आर्थिक युद्धपद्धतीचे स्वरूप सांगा.
ई) संरक्षणाच्या संकल्पना स्पष्ट सांगा.
फ) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये कोणती?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा : (कोणतेही दोन) [20]

- अ) भारताच्या संरक्षण अंदाजपत्रकाची तयारी स्पष्ट करा.
ब) युद्धाचे आर्थिक रचनेवर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
क) 'संरक्षण आणि विकास' यातील फरक स्पष्ट करा.
ड) भारतीय अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा : (कोणताही एक) [20]

- अ) 1947 ते आजपर्यंतच्या भारताच्या संरक्षण खर्चाचे विश्लेषण स्पष्ट करा.
ब) युद्धवित्ताची साधने महत्व आणि परिणाम, स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा : (कोणत्याही चार) [20]

- अ) सामरिक खनिजे.
ब) युद्धपूर्व समस्या.
क) युद्धपरीस्थितीत आर्थिक समस्या.
ड) भारताच्या सुरक्षेचे अंतर्गत धोके.
ई) आर्थिक युद्ध पद्धतीचे स्वरूप.
फ) सार्वजनिक लोकलेखा समिती.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4490

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1324

T.Y.B.A.

OPTIONAL ENGLISH (Special Paper - IV)

S4 : Introduction to Literary Criticism

(2013 Pattern) (3339)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two of the following questions. **[16]**

- a) Comment on Aristotle's views on imitation.
- b) Write a note on Pope's views on Art and Nature.
- c) How does Wordsworth define poetry? Elaborate his views on it.
- d) Bring out Coleridge's distinction between fancy and imagination.

Q2) Attempt any two of the following questions. **[16]**

- a) Write a detailed note on Eliot's concept of tradition.
- b) Explain I.A. Richards' four kinds of meaning.
- c) Elaborate Allen Tate's concept of tension in poetry.
- d) How does George Lucas present his concept of realism?

Q3) a) Attempt any one of the following questions. **[8]**

- i) How does Dryden's essay reflect the neo-classical attitude towards dramatic art?
- ii) Comment on Dryden's definition of drama.
- iii) What are Dryden's views on Tragi-comedy?

b) Attempt any one of the following questions. **[8]**

- i) Discuss Coleridge's views on prose and poetry.
- ii) Explain Coleridge's views on nature poems.
- iii) Explain Coleridge's views on organic theory of poetry.

P.T.O.

- Q4) a)** Attempt any one of the following questions : [8]
- i) Why does Helen Gardner say that criticism has become increasingly professionalised?
 - ii) What are the tasks of a critic, according to Helen Gardner?
 - iii) What qualities does Helen Gardner expect in a literary critic?
- b)** Attempt any one of the following questions : [8]
- i) Evaluate Northrop Frye's views on aestheticism and evaluative criticism.
 - ii) What, according to Frye, are the principles involved in the levels of knowledge?
 - iii) Comment on Frye's notion of the 'Lower' and 'Upper' limits of Criticism.
- Q5) a)** Explain any four of the following literary and critical terms. [8]
- i) metaphor
 - ii) allusion
 - iii) text
 - iv) irony
 - v) setting and local colour
 - vi) paradox
- b)** Read the following poem and answer the questions given below it. [8]
- Behold her, single in the field,
 Yon solitary Highland Lass!
 Reaping and singing by herself;
 Stop here, or gently pass!
 Alone she cuts and binds the grain,
 And sings a melancholy strain;
 O listen! for the vale profound
 Is overflowing with the sound.
 No Nightingale did even chaunt
 More welcome notes to weary bands,
 Of travellers in some shady haunt,
 Among Arabian sands:
 A voice so thrilling ne'er was heard
 In spring-time from the Cuckoo-bird,
 Breaking the silence of the seas
 Among the farthest Hebrides.
- Questions :
- i) What is the form of the poem?
 - ii) Who is single in the field? What is she doing there?
 - iii) Comment on the use of rhyme in the poem.
 - iv) Explain the symbols in the poem.
 - v) Explain the theme of the poem.
 - vi) Give a suitable title to the poem.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4409

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1325
T.Y. B.A. (Regular)
SOCIOLOGY (Special Paper - IV)
3379 : Contemporary Indian Society
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All Questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- i) Explain the term globalization in the context of the making of contemporary India.
- ii) Discuss the nature of economic development in India.
- iii) Discuss the slums as a civic issue.
- iv) Discuss the changing role of media.
- v) Explain the concept of colonialism.
- vi) State the relationship between land acquisition and displacement.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

- i) Discuss the nature of urbanization in India.
- ii) Write on changing nature of family in contemporary India.
- iii) Examine Gandhi's contribution in the context of nation building.
- iv) Describe the impact of globalization on the public health sector.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (any one) **[20]**

- i) Discuss the issues and challenges faced by higher education in contemporary India.
- ii) Define Green Revolution. Discuss the impact of Green Revolution on agriculture.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- i) Nature of Indian democracy.
- ii) Commercialization of media.
- iii) Health Insurance.
- iv) Economic development.
- v) Modernization
- vi) Live - in - relationship

Total No. of Questions : 4]

PA-4409

[5961]-1325
T.Y. B.A. (Regular)
SOCIOLOGY (Special Paper - IV)
3379 : Contemporary Indian Society
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) समकालीन भारताच्या जडणघडणीच्या संदर्भात जागतिकीकरण संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) भारतातील आर्थिक विकासाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- iii) झोपडपट्टी एक नागरी समस्या म्हणून चर्चा करा.
- iv) प्रसारमाध्यमांच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- v) वसाहतवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- vi) जमीनधारणा आणि विस्थापितांमधील संबंध सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- i) भारतातील शहरीकरणाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- ii) समकालीन भारतातील कुटुंबाचे बदलते स्वरूप लिहा.
- iii) राष्ट्रबांधणी संदर्भातील गांधीच्या योगदानाचे परिक्षण करा.
- iv) सार्वजनिक आरोग्य क्षेत्रातील जागतिकीकरणाच्या प्रभावाचे विवेचन करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. [20]
- i) समकालीन भारतातील उच्च शिक्षणापुढील प्रश्न आणि आव्हानांची चर्चा करा.
 - ii) हरितक्रांतीची व्याख्या करा. हरित क्रांतीचे शेतीवरील परिणामांची चर्चा करा.

- प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- i) भारतीय लोकशाहीचे स्वरूप.
 - ii) प्रसारमाध्यमांचे व्यापारीकरण.
 - iii) आरोग्य विमा.
 - iv) आर्थिक विकास.
 - v) आधुनिकीकरण.
 - vi) सहवासनाते संबंध

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4410

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1326

T.Y. B.A. (Regular)

PUBLIC ADMINISTRATION

3449 : Development Administration

(2013 Pattern) (Special Paper - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) : **[20]**

- a) Explain features of Bureaucracy.
- b) Discuss public private partnership.
- c) Explain central level planning.
- d) Discuss the concept of development administration.
- e) Explain importance of people participation.
- f) Explain the relations between development and public administration.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any two) : **[20]**

- a) Explain the term 'Corruption'.
- b) State the functions of Bureaucracy.
- c) Explain the concept of social welfare in India.
- d) Explain district level planning.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) Explain the features of development administration.
- b) Discuss the effects of globalisation in development administration.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Role of Panchayat Raj
- b) Regionalism
- c) The nature of development administration
- d) Administrative neutrality
- e) Sant Gadgebaba Gram Swachata Abhiyan
- f) Meaning of Bureaucracy

Total No. of Questions : 4]

PA-4410

[5961]-1326

T.Y. B.A. (Regular)

PUBLIC ADMINISTRATION

3449 : Development Administration

(2013 Pattern) (Special Paper - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
- अ) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक-खाजगी भागीदारीवर चर्चा करा.
क) केंद्र पातळीवरील नियोजन स्पष्ट करा.
ड) विकास प्रशासन संकल्पनेवर चर्चा करा.
इ) लोकसहभागाचे महत्व स्पष्ट करा.
फ) लोकप्रशासन व विकास यांचा संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) भ्रष्टाचार संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) नोकरशाहीची कार्ये सांगा.
क) भारतातील समाजकल्याण संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) जिल्हा पातळीवरील नियोजन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
- अ) विकास प्रशासनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) विकास प्रशासनावरील जागतिकीकरणाच्या परिणामाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) पंचायतराजची भूमिका
- ब) प्रादेशिकवाद
- क) विकास प्रशासनाचे स्वरूप
- ड) प्रशासकीय तटस्थता
- इ) संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान
- फ) नोकरशाहीचा अर्थ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4491

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1327

T.Y.B.A.

OPTIONAL ENGLISH (General Paper - III)

**G-3 : Advanced Study of English Language and Literature
(2013 Pattern) (3337)**

**Texts : i) A Collection of Indian English Poetry by Radha
Mohan Singh.**

ii) Linguistics : An Introduction by Board of Editors.

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two of the following in about 100 words each. **[16]**

- a) How does Ezekiel compare the poet with a bird watcher and a lover?
- b) Write a note on the central theme of the poem 'Sea Breeze, Bombay'.
- c) How does the speaker describe the beauty of his beloved Cashmerian girl in the poem 'song of the Hindustanee Minstrel'?
- d) Consider 'Song of Radha, the Milkmaid' as a holy song.

Q2) Write short notes on any four of the following in about 100 words each. **[16]**

- a) Concept of phrase
- b) Direct and Indirect objects.
- c) Syntax
- d) Simple, compound and complex sentences.
- e) Imperatives
- f) Wh-questions

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following in about 100 words each : **[16]**

- a) How does Agha Shahid Ali glorify the Indian culture and history in the poem 'The Seasons of the Plains'?
- b) "The modern man's faithlessness and rootlessness is the central theme of the poem 'The Bus'. Discuss
- c) 'Tribute to Papa' is a confessional poem. Discuss.
- d) Elaborate the theme of the poem, 'The Captive Air of Chandipur - on - Sea'.

Q4) Attempt any Two of the following in about 100 words each : **[16]**

- a) Explain in detail the term 'Semantics'.
- b) How will you differentiate the terms homonymy and polysemy? Give suitable examples.
- c) What is the difference between denotative and connotative meaning? Illustrate.
- d) Explain superordinate terms and hyponymy with suitable examples.

Q5) Attempt any two of the following in about 100 words each: **[16]**

- a) Explain J. L. Austin's Speech Act Theory.
- b) Discuss any two maxims of politeness principle.
- c) Write a note on Directives and Commissives.
- d) Explain any two maxims of cooperative principles with suitable examples.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4492

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1328

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

आधुनिक मराठी साहित्य आणि व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

सामान्यस्तर अभ्यासपत्रिका क्रमांक - 03

(2013 Pattern) (3027) (Gen. Paper - III)

अभ्यासक्रम :- 1) ग्रंथपरीक्षण

2) विचारधारा - संपा. डॉ. स्नेहल तावरे/डॉ. भास्कर शेळके

3) देशविदेश - संपा. डॉ. स्नेहल तावरे/डॉ. अशोक शिंदे, डॉ. अरूण कोळेकर

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 'अ' गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे आणि 'ब' गटातील एकाच प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [6]

अ) ग्रंथपरीक्षणासाठी कोणती कौशल्ये आवश्यक असतात ते सविस्तर लिहा.

किंवा

ग्रंथपरीक्षणाची व्याख्या सांगून त्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.

ब) तुम्ही वाचलेल्या कोणत्याही एका साहित्यकृतीचे परीक्षण करा.

प्र.2) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील तीन प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[12]

अ) i) 'प्रवासवर्णन' या साहित्य प्रकाराचे कोणतेही दोन हेतू लिहा.

ii) मराठीतील कोणत्याही दोन प्रवासवर्णनांची नावे लिहा.

iii) 'प्रवासवर्णन' म्हणजे काय?

iv) 'प्रवासवर्णन' या साहित्यप्रकाराचे कोणतेही दोन घटक लिहा.

v) 'देश-विदेश' या पाठ्यपुस्तकाचे संपादक कोण आहेत ते लिहा.

ब) i) 'झाशीवर हल्ला' या लेखाचे लेखक कोण आहेत?

ii) डॉ. एन. जे. सोनवणे यांनी जपानमधील कोणत्या शहरात शिक्षण घेतले?

iii) 'गोपुरांच्या प्रदेशात' या प्रवासवर्णनाचे लेखक कोण आहेत?

iv) 'काश्मीर - भूलोकीचे नंदनवन' या लेखामध्ये आलेल्या पर्यटन स्थळांची नावे लिहा.

v) 'चंडीगड'! भूर्देवर नुकताच उगवलेला एक अंकुर!' असे कोणी म्हटले आहे?

प्र.3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [12]

अ) 'प्रवासवर्णन' साहित्य प्रकाराचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

किंवा

'प्रवासवर्णन' या साहित्य प्रकाराचा थोडक्यात परिचय लिहा.

ब) 'चंडीगड' या शहराचे वर्णन वसंत बापट यांनी कसे केले आहे?

किंवा

'काश्मीर-भूलोकीचे नंदनवन' या पाठामध्ये 'काश्मीर' या नावाविषयी कोणती कथा सांगितलेली आहे?

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

अ) 'चाळीशीचे घर' या लेखातील वि.स. खांडेकर यांचे विचार स्पष्ट करा.

किंवा

ना.सी. फडके यांनी 'रविवार' या लेखातून कोणते विचार स्पष्ट केले आहेत?

ब) रशियातील मॉस्को शहराची कोणती वैशिष्ट्ये अनंत काणेकर यांनी सांगितलेली आहेत?

किंवा

'चीनची भिंत' पाहण्यासाठी मीना प्रभू यांनी कोणते प्रयत्न केले ते लिहा.

प्र.5) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

अ) मराठी भाषेच्या उज्वल भविष्यासाठी कोणत्या उपाययोजना कराव्यात असे रावसाहेब कसबे यांना वाटते?

किंवा

महर्षी विठ्ठल रामजींना महाराष्ट्र विसरला असे डॉ. सदानंद मोरे यांना का वाटते?

ब) 'कळस आणि क्रूस' या प्रवासलेखातून रा.भि.जोशी यांनी गोव्यातील विविध स्थळांचे वर्णन कसे केले आहे ते लिहा.

किंवा

गंगाधर गाडगीळ यांनी कन्याकुमारीचे केलेले वर्णन तुमच्या शब्दात लिहा.

Total No. of Questions : 4]

PA-4492

[5961]-1328

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

पर्यायी अभ्यासक्रम

(2013 Pattern) (3027) (Gen. Paper - III)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) पहिले 'आकाशवाणी (रेडिओ) केंद्र' कधी व कुठे सुरू झाले?
- ii) 'आकाशवाणी' या प्रसारमाध्यमाचे प्रमुख ध्येय कोणते आहे?
- iii) 'आकाशवाणी' वरील भाषणासाठी कोणत्या भाषेचा वापर करावा?
- iv) रूपकाचे लेखन करण्यासाठी कोणती पूर्वतयारी करावी लागते?
- v) बातमी म्हणजे काय?
- vi) श्रुतिका म्हणजे काय?
- vii) दूरचित्रवाणीचे (दूरदर्शन) भारतातील पहिले केंद्र कोणत्या ठिकाणी सुरू झाले?
- viii) दूरदर्शनवर कोणकोणते कार्यक्रम प्रसारीत केले जातात?
- ix) निवेदन म्हणजे काय?
- x) सूत्रसंचालकाकडे कोणते गुण आवश्यक असतात?
- xi) माहितीपट म्हणजे काय?
- xii) नभोनाट्य म्हणजे काय?
- xiii) लघुपट म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) वृत्तपत्रासाठी बातमी लेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) 'आकाशवाणी' या प्रसारमाध्यमाची ओळख करून द्या.
- क) माहितीपटाचे स्वरूप सांगून त्याचे महत्त्व सांगा.
- ड) दूरदर्शनसाठी कोणत्याही एका प्रसिद्ध अभिनेत्याची मुलाखत घ्या.
- इ) 'स्त्री-शिक्षण' या विषयावर आकाशवाणीसाठी श्रुतिका तयार करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 150 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) 'वृत्तपत्र' या प्रसारमाध्यमाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

प्रसारमाध्यमांचा जनसामान्यांवरील प्रभाव स्पष्ट करा.

- ब) 'हॅलो सखी' या कार्यक्रमांतर्गत 'महिलांचे आरोग्य' या विषयावर संवाद लेखन करा.

किंवा

'शहरातील वाढती कचरा समस्या' या विषयावरील माहितीपटासाठी संहिता तयार करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

[30]

- अ) विविध प्रसारमाध्यमांचा सविस्तर परिचय करून द्या आणि त्यांचे महत्त्व विशद करा.

किंवा

जाहिरात म्हणजे काय हे सांगून जाहिरातीचे घटक स्पष्ट करा.

- ब) आकाशवाणी या माध्यमासाठी कोणत्याही एका प्रसिद्ध लेखकाची मुलाखत घ्या.

किंवा

तुमच्या महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या स्नेह-संमेलनाचा वृत्तांत तयार करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4411

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1329

T.Y.B.A.

3097 : HINDI (हिन्दी) (G - 3)

आत्मकथांश, काव्य-नाटक तथा लेखन
(2013 Pattern)

- पाठ्यपुस्तकें : i) सृजन संदर्भ और मैं
संपा. डॉ. पी. व्ही. कोटमे
डॉ. व्ही. एन. भालेराव
ii) एक कंठ विषपायी - दुष्यंत कुमार

समय : 3 घंटे/

[पूर्णांक : 80

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) अ) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [10]

- i) अमृतलाल नागर लेखक कैसे बने?
ii) 'जो कहा नहीं गया' आत्मकथांश के आधार पर कुसुम अंसल को ससुराल में आए अनुभवों का विवेचन कीजिए।

आ) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [10]

- i) काव्य-नाटक के तत्त्वों के आधार पर 'एक कंठ विषपायी' की समीक्षा कीजिए।
ii) 'एक कंठ विषपायी' काव्य-नाटक में निहित आधुनिक बोध पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [10]

- i) प्रेमचंद के जीवन-संघर्ष का संक्षेप में विवेचन कीजिए।
ii) हरिवंशराय बच्चन की 'मधुशाला' का स्वागत किस प्रकार हुआ?
iii) मोहनदास नैमिशराय मुंबई क्यों भाग जाते हैं?
iv) दलित होने के नाते सूरजपाल चौहान को किस प्रकार की उपेक्षा सहनी पड़ी?

P.T.O.

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[15]

- i) दक्ष के यज्ञ समारोह का वर्णन कीजिए।
- ii) शंकर का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- iii) 'एक कंठ विषपायी' काव्य-नाटक के शीर्षक की सार्थकता समझाइए।
- iv) 'एक कंठ विषपायी' काव्य-नाटक की भाषाशैली पर प्रकाश डालिए।
- v) सती आत्मदहन क्यों करती हैं?

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए :

[10]

- i) "युग-युग तक
किसी यज्ञ अथवा आयोजन में
उसको निमंत्रण तक न जाएगा
देखूँ, वह मेरा क्या करता है?
अपने अतिथियों को आमंत्रित करने की
मुझको स्वतंत्रता है।"
- ii) "यों भूखा होना
कोई बुरी बात नहीं है,
दुनिया में सब भूखे होते हैं
सब भूखे
- कोई अधिकार और लिप्सा का,
- कोई प्रतिष्ठा का,
- कोई आदर्शों का,
और कोई धन का भूखा होता है।"

iii) “मैं तो यह कहती हूँ
आप बैर ठानें तीनों लोकों के साथ,
किंतु शंकर से नहीं।
उनका आक्रोश वहन करने की
क्षमता त्रिलोक में नहीं है नाथ!
वे हैं साक्षात् ब्रह्म महादेव।”

iv) “आह प्रिया!
अब क्या रह गया शेष?
सूना-सा लगता है
सारा कैलास-देश
नंदा का मलिन वेश।
हिम तक पर व्याप्त क्लेश।”

प्र.4) अ) निम्नलिखित संक्षिप्तियों में से किन्हीं पाँच के विस्तारित हिंदी रूप लिखिए : [10]

- i) C.B.I.
- ii) C.R.P.
- iii) E.C.
- iv) L.I.C.
- v) P.O.
- vi) R.B.
- vii) Z.P.

आ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर वृत्तांत लेखन कीजिए : [5]

- i) महाविद्यालय में संपन्न ‘हिंदी दिवस समारोह’ का समाचार पत्र के लिए वृत्तांत लेखन कीजिए।
- ii) गाँव में संपन्न ‘शिवजयंती समारोह’ का रेडियो के लिए वृत्तांत लेखन कीजिए।

प्र.5) अ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए : [5]

- i) सतीश पाटील, प्रमुख सचिव, गृह मंत्रालय, भारत सरकार, गृह मंत्रालय के श्री. दिनकर भोसले को उसी मंत्रालय में संयुक्त सचिव नियुक्ति के संदर्भ में अधिसूचना जारी करते हैं।
- ii) श्री. मनोहर जाधव, शाखा प्रबंधक, बैंक ऑफ महाराष्ट्र, पुणे अपनी शाखा के कर्मचारियों को शाखा की फाइलें घर न ले जाने संबंधी कार्यालय आदेश जारी करते हैं।

आ) निम्नलिखित अंग्रेजी अथवा मराठी अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए :

[5]

Indeed, a nation's strength depends to a considerable extent on its leadership, not merely in politics, but in all fields of national life including commerce and industry, agriculture and administration. In all these spheres we need men and women with modern minds and a fresh vision, who can cut through the cobwebs of doubt and inefficiency that surround us and take the nation rapidly forward towards the goals of justice, equality, liberty, fraternity, so eloquently affirmed in our constitution. Political leadership, of course, is crucially important, particularly in a democracy where Government is by the consent of the people and for their benefit.

अथवा

राष्ट्राची शक्ती बव्हंशी त्याच्या नेतृत्वावर अवलंबून असते. नेतृत्व म्हणजे केवळ राजकीय क्षेत्रातच नसते, तर वाणिज्य, उद्योग, कृषी, प्रशासन या सर्वच क्षेत्रात असते. या सर्वच क्षेत्रात आधुनिक विचारांचे व नव्या दृष्टीचे स्त्री-पुरुष हवे असतात. तेच आपल्या सभोवतीची संभ्रमावस्था व अकार्यक्षमता दूर करू शकतात. राष्ट्राला वेगाने स्वातंत्र्य, समता, न्याय, बंधुता या ध्येयांप्रत नेऊ शकतात. अर्थात, जेथे लोकप्रतिनिधींचे लोककल्याणासाठी सरकार स्थापन होत असते अशा लोकशाहीत राजकीय नेतृत्व अर्थातच विशेष महत्त्वाचे ठरते.

SANSKRIT (संस्कृत)

- i) Veni Samhāram (वेणी संहारम्)
ii) Bhāminivilāsah (भामिनीविलासः)
(2013 Pattern) (3117) (General Paper - III)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) Translate into English or Marathi (any two)

[10]

इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणत्याही दोहोंचे)

- i) सुन्दरकः- ततश्च देव, क्षणमात्रमेवानिक्रान्ते शरवर्षे
सहर्षसिंहनादे पाण्डवसैन्ये विमुक्ताक्रन्द्रे कौरवबले
समुत्थितो महान् कलकलो हा हतः कुमारवृषसेनो हा हत इति।
दुर्योधनः- (सबाष्परोधम्) ततस्त्रतः।
सुन्दरकः- ततश्च देव प्रेक्षे कुमारं हतसारथितुरङ्ग
लूनातपत्रचापचामरकेतुवंशं स्वर्गप्रभ्रसृमिव सुरकुमारमेकेनैव
हृदयमर्मभेदिना शिलीमुखेन भिन्नदेहं रथमध्ये पर्यस्रम्।
- ii) सूत्रधारः- नन्वमुमेव तावच्चन्द्रातपनक्षत्रग्रहकौञ्च हंसराजच्छद-
कुमद पुण्डरीक काशकुसुमपरागधवलितदिङ्गण्डलं
स्वादुजलजलाशयं शरत्समगमश्रित्य प्रवर्त्यतां सङ्गीतकम् तथा ह्यस्यां शरदि
सत्पक्षा मधुरगिरः प्रसाधिताशा मदोद्धतारम्भाः।
निपतन्ति धार्तराष्ट्राः कालवशान्मेदिनीपृष्ठे॥
- iii) द्रौपदी- त्वरतां त्वरतां महाराजः।
(नेपथ्ये कलकल!)
द्रौपदी - (सभयमाकर्ण्य) महाराज, कस्याप्येस
बलदर्पितस्य विषमः श' निर्दोषः श्रूयते। अपरमप्यत्रियं
श्रोतुमस्ति निर्बन्धस्ततो विलम्ब्यताम्।
युधिष्ठिरः - न खलु विलम्ब्यते। उत्तिष्ठ।
(सर्वे परिक्रमन्नि।)
युधिष्ठिरः - अयि पाञ्चालि, अग्बायाः सपत्नीजनस्य
च किञ्चित् संदिश्य निवर्तय परिजनम्।

- ब) Explain with reference to context (any two) [10]
 ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणत्याही दोहोंचे)
 i) गुरुः खेदं खिन्ने मयि भजनि नाद्यापि कुरुषु।
 ii) त्वं दुःखप्रतिकरमेहि भुजयोर्वीर्येण बास्येण वा।
 iii) संधिं करोतु भवतां नृपतिः पणेन।

- प्र.2) अ) Critically appreciate the second act of वेणीसंहारम्. [10]
 वेणीसंहारम् नाटकातील दुसऱ्या अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

OR/किंवा

Write descriptive notes on the following.

- i) 'वेणीसंहारम्' हे शीर्षक The title 'वेणीसंहारम्'
 ii) 'वेणीसंहारम्' नाटकातील भीम व्यक्तिरेखा
 Character sketch of Bhima in वेणीसंहारम्.
- ब) रिक्तस्थानानि पूर्यत। (कान्यपि पञ्च) [10]
 i) अ हो मुग्धत्वम् नाम।
 ii) को हि नाम भगवता विकल्पयति।
 iii) हि दुःखभाजो भवन्ति।
 iv) न युक्त विस्तरेणावेदयितुम्।
 v) प्रकृतिः ।
 vi) वन्द्याः खलु ।
 vii)बलवती राजन्।

- प्र.3) अ) Translate into English or Marathi (any two) [10]
 इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणत्याही दोहोंचे)

- i) सौरभ्यं भुवनत्रयेऽपि विदितं शैत्यं तु लोकोत्तरं
 कीर्तिः किं च दिगङ्नाङ्गणगता किन्त्वेतदेकं शृणु।
 सर्वानेव गुणानियं निगरति श्रीखण्ड ते सुन्दरा-
 नुज्झन्ती खलु कोटरेषु गरलज्वालां द्विजिह्वावली॥
- ii) वा चा निर्मलया सुधा मधुरया यां नाथ शिक्षामदा-
 स्तां स्वप्नेऽपि न संस्मराम्यहमहंभावावृतो निस्त्रपः।
 इत्यागः शतशालिनं पुनरपि स्वीयेषु मां बिभ्रत-
 स्त्वत्तो नास्ति दयानिधिर्यदुपते मत्तो न मत्तोऽपरः॥

- iii) दिगन्ते श्रूयन्ते मदमलिनगण्डाः करटिनः
करिण्यः कारुण्यास्पदमसमशीलाः खलु मृगाः।
इदानीं लोकेऽस्मिन्ननुपमशिखानां पुनरयं
नखानां पाण्डित्यं प्रकटयतु कस्मिन्मृगपतिः॥

ब) Explain with reference to context (any two) [10]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणत्याही दोहोंचे)

- i) कृष्णेत्यक्षरयोरयं मधुरिमोद्गारः क्वचिद्वलक्षितः।
ii) काश्मीरजस्य कऽतापि नितान्तरम्पा।
iii) तथापि हरते तापं लोकानामुन्नतो घनः॥

प्र.4) अ) Critically appreciate 'शान्तविलासः' [10]

'शान्तविलासः' चे चिकित्सक रसग्रहण करा.

OR/किंवा

Explain 'मेघान्योक्तिः' and 'सिंहान्योक्तिः'

'मेघान्योक्तिः' व 'सिंहान्योक्तिः' स्पष्ट करा.

ब) रिक्तस्थानानि पूरयत (कान्यपि पञ्च) [10]

- i) हंसालस्यं त्वमवे तनुषे चेत्।
ii) न तृष्णामार्तानां इरसि यदि सहसा।
iii) चेतः सरणावरचां किं नागन्ता कदापि।
iv) कर्ता कुसुमभरसौरभ्यभरितम्।
v) परिमलमयमन्यो बान्धवो।
vi) मदीयपद्यरत्नानां कृता मया।
vii) न वारयामो भवतीं विशन्तीं वर्षानदि स्रोतसि।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4412

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1331

T.Y. B.A. (Regular)

ECONOMICS (General Paper - III)

Economic Development and Planning

(2013 Pattern) (3157)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) : **[20]**

- a) Explain the concept of Economic Growth.
- b) State the technological Characteristics of developing countries.
- c) Write the causes of scarcity of capital.
- d) State Adam Smith's theory of Economic development.
- e) State the problems of foreign capital.
- f) State the objectives of Eleventh five year plan.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any two) : **[20]**

- a) Explain the Indicators of Economic Growth.
- b) Explain the population explosion in economic development.
- c) State the Needs of economic planning.
- d) Explain the objectives of Fiscal policy.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) What is meant by developing country? Explain the economic & Socio characteristics of developing country.
- b) State the meaning of foreign capital? Explain the Role of foreign capital in Economic development.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Political and Administrative constraints on development process.
- b) Causes of Low productivity of Agriculture.
- c) Big push theory.
- d) Merits of Foreign Direct Investment.
- e) Tools of Fiscal policy.
- f) Merits of Advanced Technology.

Total No. of Questions : 4]

PA-4412

[5961]-1331

T.Y. B.A. (Regular)

ECONOMICS (General Paper - III)

Economic Development and Planning

(आर्थिक विकास आणि नियोजन)

(2013 Pattern) (3157)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
अ) आर्थिक वृद्धीची संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) विकसनशील देशातील तंत्रज्ञानविषयक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) भांडवलटंचाईची कारणे लिहा.
ड) अॅडमस्मिथ यांचा आर्थिक विकासाचा दृष्टीकोन सांगा.
इ) परकीय भांडवलाच्या समस्या सांगा.
फ) अकराव्या पंचवार्षिक योजनेची उद्दिष्टे सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]
अ) आर्थिक वृद्धीचे निर्देशक स्पष्ट करा.
ब) लोकसंख्या प्रस्फोट आर्थिक विकासातील अडथळा आहे. स्पष्ट करा.
क) आर्थिक नियोजनाची गरज / आवश्यकता लिहा.
ड) राजकोषीय धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
अ) विकसनशील देश म्हणजे काय? विकसनशील देशाची आर्थिक व सामाजिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) परकीय भांडवल म्हणजे काय? आर्थिक विकासात परकीय भांडवलाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) विकासाच्या प्रक्रियेतील राजकीय व प्रशासकीय अडथळे
- ब) शेतीच्या अल्प उत्पादकतेची कारणे
- क) प्रबळ चालना सिद्धांत
- ड) प्रत्यक्ष परकीय गुंतवणूकीचे फायदे
- इ) राजकोषीय धोरणाची साधने
- फ) प्रगत तंत्रज्ञानाचे फायदे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4517

[Total No. of Pages : 8

[5961]-1332

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (General Paper - III)

Political Ideologies

(2013 Pattern) (3167)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions (in 100 words each) :

[20]

- a) Write the definitions of Ideology.
- b) Explain the features of Internationalism.
- c) Write the Theory of surplus value.
- d) Write the concept of women's Representation.
- e) Write Mahatma Phule's concept of Democracy.
- f) Explain Mahatma Gandhi's concept of Non-violence.

Q2) Attempt any two questions (in 200 words each) :

[20]

- a) Explain the Principles of Fascism.
- b) Write Dr. Babasaheb Ambedkar's concept of Equality.
- c) Explain the features of Guild socialism.
- d) Write Mahatma Gandhi's Theory of Satyagraha.

Q3) Attempt any one question (in 400 words) :

[20]

- a) Explain the theory of Historical materialism.
- b) Write the features of Democratic socialism.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Nature of Feminism.
- b) Dr. Babasaheb Ambedkar's concept of Religion.
- c) Marxian state.
- d) Features of progressive Nationalism.
- e) Scope of Ideology.
- f) Liberal Feminism.

Total No. of Questions : 4]

PA-4517

[5961]-1332

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (राज्यशास्त्र) (General Paper - III)

Political Ideologies

(राजकीय विचारप्रणाली)

(2013 Pattern) (3167)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]
अ) विचारप्रणालीच्या व्याख्या लिहा.
ब) आंतरराष्ट्रवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) अतिरिक्त मूल्य सिद्धांत लिहा.
ड) महिला प्रतिनिधित्व ही संकल्पना लिहा.
इ) महात्मा फुलेंची लोकशाहीची संकल्पना लिहा.
फ) महात्मा गांधीची अहिंसेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : : [20]
अ) फॅसिझमची तत्वे स्पष्ट करा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची समतेची संकल्पना लिहा.
क) व्यवसायसंघ समाजवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ड) महात्मा गांधीचा सत्याग्रह सिद्धांत लिहा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]
अ) ऐतिहासिक भौतिकवाद सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) लोकशाही समाजवादाची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) स्त्रीवादाचे स्वरूप
- ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची धर्म संकल्पना
- क) मार्क्सवादी राज्य
- ड) पुरोगामी राष्ट्रवादाची वैशिष्ट्ये
- इ) विचारप्रणालीची व्युत्पत्ती
- फ) उदारमतवादी स्त्रीवाद

Total No. of Questions : 4]

PA-4517

[5961]-1332

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (General Paper - III)

Local Self Government in Maharashtra

(2013 Pattern) (3167)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answers the following questions in 100 words (any four) : **[20]**

- a) L.N. Bongirwar Committee.
- b) Importance of 73th constitution Amendment.
- c) Challenges in participation for Local institutions.
- d) Functions of Nagar Parishad.
- e) The impact of leadership on development.
- f) Electoral Reforms.

Q2) Answers the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Explain the Structure, Power and Functions of Grampanchayat.
- b) Explain the Nature of local self Government in the pre-independence period.
- c) Elaborate the financial challenges faced by local self government.
- d) Explain the functions of State Election Commission.

Q3) Answers the following questions in 400 words (any one) : **[20]**

- a) Explain the structure powers and functions of Panchayat Samiti.
- b) Explain the structure powers and functions of Municipal Corporation.

Q4) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Nagarpanchayat
- b) Balwantrai Metha Committee.
- c) Functions of Block Development Officer
- d) Chief Executive officer of Zilla Parishad
- e) 74th Constitution Amendment
- f) Models of leadership emergence.

Total No. of Questions : 4]

PA-4517

[5961]-1332

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE (General Paper - III)

Local Self Government in Maharashtra

(2013 Pattern) (3167)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) एल. एन. बोंगीरवार समिती
ब) 74 व्या घटना दुरुस्तीचे महत्त्व
क) स्थानिक संस्थापुढील सहभागाची आव्हाने
ड) नगरपरिषदेची कार्ये
इ) विकासावरील नेतृत्वाचा प्रभाव
फ) निवडणूक सुधारणा
- प्रश्न 2)** खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) ग्रामपंचायतीची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
ब) स्वातंत्र्यपूर्व कालखंडातील स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
क) स्थानिक स्वराज्य संस्थेपुढील अर्थिक आव्हाने विशद करा.
ड) राज्य निर्वाचन आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) पंचायत समितीची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
ब) महानगर पालिकेची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) नगर पंचायत
- ब) बलवंतराय मेहता समिती
- क) गटविकास अधिकाऱ्यांची कार्ये
- ड) जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
- इ) 74 वी घटना दुरुस्ती
- फ) नेतृत्व उदयाची प्रारुपे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4413

[5961]-1333

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

HISTORY

**3177 : History of the World in 20th Century (1914-1992)
(2013 Pattern) (Gen. Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- a) Explain the concept 'Economic Imperialism'.
- b) Explain the concept 'Nazism'.
- c) What is meant by great depression?
- d) Write any two consequences of World War - II.
- e) Write a note on the functions of UNO's security council?
- f) Write the objectives of 'SAARC'.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

- a) Assess the achievement of the lenin.
- b) Write the consequences of First World War.
- c) Give an account of the rise of America as a World Power.
- d) Give information of Non-alignment movement.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Give an account of the rise of Fascism in Italy.
- b) Discuss the causes of the World War - II.

Q4) Write short notes on any four : **[20]**

- a) Structure of League of Nations.
- b) Consequences of Great depression.
- c) Kemal Pasha
- d) Perestroika
- e) Objectives of GATT.
- f) Fundamentalism

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4413

[5961]-1333

T.Y.B.A.

HISTORY

3177 : History of the World in 20th Century (1914-1992)
(2013 Pattern) (Gen. Paper - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) 'आर्थिक साम्राज्यवाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ब) 'नाझीवाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - क) आर्थिक महामंदी म्हणजे काय?
 - ड) दुसऱ्या महायुद्धाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
 - इ) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सुरक्षा समितीची कामे लिहा.
 - फ) 'सार्क' ची उद्दिष्टे लिहा.
- प्र.2)** पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) लेनिनच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.
 - ब) पहिल्या महायुद्धाचे परिणाम लिहा.
 - क) एक जागतिक सत्ता म्हणून अमेरिकेच्या उदयाचा वृत्तांत द्या.
 - ड) अलिप्ततावादी चळवळीची माहिती द्या.
- प्र.3)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) इटलीतील फॅसिस्टवादाच्या उदयाचा आढावा घ्या.
 - ब) दुसऱ्या महायुद्धाच्या कारणांची चर्चा करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) राष्ट्रसंघाची रचना
 - ब) आर्थिक महामंदीचे परिणाम
 - क) केमाल पाशा
 - ड) पेरेस्ट्रोएका
 - इ) गॅटची उद्दिष्टे
 - फ) मूलतत्त्ववाद

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4533

[5961]-1334

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

**G - III : Maharashtra : A Cultural Region
(2013 Pattern) (Gen. Paper) (3197)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following questions in 100 words each. **[20]**

- a) What is the role of Dr.B.R. Ambedkar in Educational Reform Movement of Maharashtra?
- b) Explain the Tribal Movement under the leadership of Godavari Parulekar.
- c) What is the women's contribution of Political Movement of Maharashtra?
- d) Write the meaning of Maharashtra Dharma.
- e) Give the importance of Warli Art.
- f) Khandoba : Goddess of Maharashtra.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Elaborate the cultural importance of Tamasha and Lavani in Maharashtra.
- b) Explain the importance of Vidarbha and West-Maharashtra as cultural region in Maharashtra.
- c) Explain the nature of Industrialization in Maharashtra.
- d) Discuss the role of Gopal Krishna Gokhale and V.D.- Savarkar in Revolutionary Movement.

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words? **[20]**

- a) Explain the social reform movement led by Rajarshree Shahu Maharaj and Mahatma Phule.
- b) Explain the role of Warkari Cult and Saints in cultural life of Maharashtra.

Q4) Write short notes on any four of the following: **[20]**

- a) Shetkari Sanghatana
- b) Research Design
- c) Peasant Movement
- d) Karmaveer Bhaurao Patil
- e) Traditional Balutedari System
- f) Acculturation

Total No. of Questions : 4]

PA-4533

[5961]-1334

T.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

G - III : Maharashtra : A Cultural Region

(2013 Pattern) (Gen. Paper) (3197)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [20]

- अ) महाराष्ट्राच्या शैक्षणिक सुधारणा चळवळीतील डॉ.बी.आर. आंबेडकर यांची भूमिका कोणती?
- ब) गोदावरी परळकरांच्या नेतृत्वाखालील आदिवासी चळवळीचे वर्णन करा.
- क) महाराष्ट्राच्या राजकीय चळवळीतील स्त्रियांचे योगदान सांगा.
- ड) महाराष्ट्र धर्म संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
- इ) वारली कलेचे महत्त्व सांगा.
- फ) खंडोबा महाराष्ट्रातील एक देवता.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक जीवनातील तमाशा आणि लावणीचे महत्त्व विशद करा.
- ब) एक सांस्कृतिक विभाग म्हणून विदर्भ आणि पश्चिम महाराष्ट्राचे महत्त्व विशद करा.
- क) महाराष्ट्रातील औद्योगिकीकरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) गोपाल कृष्ण गोखले आणि वि.दा. सावरकरांची क्रांतिकारी चळवळीतील भूमिकेची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 400 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) राजर्षी शाहू महाराज आणि महात्मा फुले यांची सामाजिक सुधारणा चळवळ विशद करा.
- ब) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक जीवनातील वारकरी संप्रदाय आणि संतांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) शेतकरी संघटना
- ब) संशोधन आराखडा
- क) शेतकरी चळवळ
- ड) कर्मवीर भाऊराव पाटील
- इ) पारंपारिक बलुतेदारी पद्धती
- य) समसंस्कृतीकरण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4534

[5961]-1335

[Total No. of Pages : 8

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY (Gen. Paper - III)

**G.g.-310 : Human Geography - A
(2013 Pattern) (3207)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten).

[20]

- i) Define Human Geography.
- ii) Write any two branches economic of Geography.
- iii) Define human race.
- iv) What is nasal index?
- v) Which are the major religion of the world?
- vi) Write any two names of plants of hot desert region.
- vii) Write any two names of cold region in the world.
- viii) In which areas do the Naga tribe live?
- ix) Write any two physical characteristics of Caucasoid.
- x) Define the concept of under population.
- xi) Give the name of founder of Hindu Religion.
- xii) Define the international Migration.
- xiii) Write any two economic factors affecting on the migration.
- xiv) Give any two assumptions of Malthus theory.
- xv) What is population growth?

P.T.O.

Q2) Answer in about 50 words each (any two) **[10]**

- a) Scope of Human Geography.
- b) Food and Clothing of Bushmen.
- c) Religion and national integration.
- d) Problems of under population.

Q3) Answer in about 150 words each (any two) **[20]**

- a) Branches Human Geography.
- b) Write socio-economic life of Pygmy.
- c) Write in detail the causes of migration.
- d) Explain population as a resources.

Q4) Answer in 300 words each (any two) **[30]**

- a) Describe physical environment, economic activities and social life of Naga.
- b) Describe human life in mountainous region.
- c) Critically examine the Malthus theory.
- d) Write an account physical and cultural factors affecting the population distribution of the world.

Total No. of Questions : 4]

PA-4534

[5961]-1335

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY (Gen. Paper - III)

G.g.-310 : Human Geography - A

(2013 Pattern) (3207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) नकाशा स्टेनसिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) मानवी भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- ii) आर्थिक भूगोलाच्या कोणत्याही दोन शाखा लिहा.
- iii) वंशाची व्याख्या लिहा.
- iv) नासिकांक म्हणजे काय ?
- v) जगातील प्रमुख धर्म कोणते ?
- vi) उष्ण वाळवंटी प्रदेशातील कोणत्याही दोन वनस्पतींची नावे लिहा.
- vii) जगातील कोणत्याही दोन शीत प्रदेशाची नावे लिहा.
- viii) नागा जमातीचा निवासी प्रदेश लिहा.
- ix) कॉकॅसाइड वंशाच्या लोकांची दोन शारीरिक वैशिष्ट्ये लिहा.
- x) न्यूनतम लोकसंख्या म्हणजे काय ?
- xi) हिंदू धर्म संस्थापकाचे नाव लिहा.
- xii) आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराची व्याख्या लिहा.
- xiii) स्थलांतरावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा.
- xiv) माल्थस च्या सिद्धान्तावरील कोणतेही दोन गृहीतके लिहा.
- xv) लोकसंख्यावाढ म्हणजे काय ?

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) मानवी भूगोलाची व्याप्ती.
- ब) बुशमेन लोकांचे अन्न व वस्त्र.
- क) धर्म व राष्ट्रीय एकात्मता.
- ड) न्यूनतम लोकसंखेच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.3) प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाच्या शाखा स्पष्ट करा.
- ब) पिग्मीचे सामाजिक व आर्थिक जीवन कार्य लिहा.
- क) स्थलांतराचे कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) “लोकसंख्या एक साधन संपदा” स्पष्ट करा.

प्र.4) प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [30]

- अ) नागांचे प्राकृतिक पर्यावरण, आर्थिक व्यवसाय व सामाजिक जीवन यावर वृत्तांत लिहा.
- ब) पर्वतीय प्रदेशातील मानवी जीवनाचे वर्णन करा.
- क) माल्थस च्या सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- ड) जागतिक लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणाऱ्या प्राकृतिक व सांस्कृतिक घटकांचा वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

PA-4534

[5961]-1335

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY (Gen. Paper - III)

**G.g.-310 : Regional Geography of India - B
(2013 Pattern) (3207)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Use of map stencils is allowed.*
- 4) Draw diagrams and sketches wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each (any ten) **[20]**

- i) Write latitudinal and longitudinal extension of India.
- ii) What is bhangar?
- iii) Name any two tributaries of the Ganga river.
- iv) Name any two western flowing rivers.
- v) Write any two characteristics of summer season.
- vi) Write any two characteristics of Indian climate.
- vii) What is soil degradation?
- viii) What is evergreen forest?
- ix) Give types of Coal.
- x) Write any two names of Atomic Power Station in India.
- xi) What is white revolution?
- xii) Write two characteristics of green revolution.
- xiii) What is horticulture?
- xiv) Give any two characteristics of regional planning.
- xv) Name any two schemes of the Government of India for rural development.

Q2) Answer in 50 words each (any two) **[10]**

- a) Geopolitical importance of Indian Ocean.
- b) Winter season
- c) Laterite soil
- d) Regional planning of India.

Q3) Answer in 150 words each (any two) **[20]**

- a) Describe the Godavari river system.
- b) Explain the various factors controlling the climate of India.
- c) Define Tissue Culture and explain the advantages of Tissue Culture.
- d) Give an account of the distribution of Mineral Oil in India.

Q4) Answer in 300 words each (any two) **[30]**

- a) Explain the relationship between India with neighboring countries.
- b) State the causes of deforestation and write measures for forest conservation.
- c) What is polyhouse? Explain the importance of polyhouse in agricultural development.
- d) Define regional planning and explain the need and nature of regional planning.

Total No. of Questions : 4]

PA-4534

[5961]-1335

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY (Gen. Paper - III)

G.g.-310 : Regional Geography of India - B

(2013 Pattern) (3207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) नकाशा स्टेनसिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व आराखडे काढा.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) भारताचा अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार लिहा.
- ii) भांगर म्हणजे काय ?
- iii) गंगा नदीच्या कोणत्याही दोन उपनद्यांची नावे लिहा.
- iv) कोणत्याही दोन पश्चिम वाहिनी नद्यांची नावे लिहा.
- v) उन्हाळा ऋतूची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- vi) भारतीय हवामानाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- vii) मृदा ऱ्हास म्हणजे काय ?
- viii) सदाहरित वने म्हणजे काय ?
- ix) दगडी कोळशाचे प्रकार सांगा.
- x) भारतातील कोणत्याही दोन अणुऊर्जा केंद्रांची नावे लिहा.
- xi) धवलक्रांती म्हणजे काय ?
- xii) हरितक्रांतीची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- xiii) फलोत्पादन शेती म्हणजे काय ?
- xiv) प्रादेशिक नियोजनाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- xv) ग्रामीण विकासाच्या भारत सरकारच्या कोणत्याही दोन योजना लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) हिंदी महासागराचे भूराजनैतिक महत्त्व.
- ब) हिवाळा ऋतू.
- क) जांभा मृदा.
- ड) भारताचे प्रादेशिक नियोजन.

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) गोदावरी नदी प्रणालीचे वर्णन करा.
- ब) भारतीय हवामानावर नियंत्रण करणारे विविध घटक स्पष्ट करा.
- क) ऊती संवर्धनाची व्याख्या सांगून ऊती संवर्धनाचे फायदे सांगा.
- ड) भारतातील खनिज तेल वितरणाचा वृत्तांत लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [30]

- अ) भारताचे शेजारील राष्ट्रांशी असलेले संबंध स्पष्ट करा.
- ब) निर्वणीकरणाची कारणे सांगून वनसंवर्धनाचे उपाय लिहा.
- क) पॉलिहाऊस म्हणजे काय? कृषी विकासातील पॉलिहाऊसचे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) प्रादेशिक नियोजन व्याख्या सांगून प्रादेशिक नियोजनाची गरज व स्वरूप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 7]

SEAT No. :

PA-4932

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1336

T.Y. B.A.

संगीत सामान्य स्तर (G - 3)

राग संगीत गायन

(2013 Pattern) (3217)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 20

सूचना :- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील मध्यलय/द्रुतलय (छोटा ख्याल) ख्यालाचे स्वर लेखन करा.

प्रश्न 2) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.

प्रश्न 3) एकताल, त्रिताल, झुमरा या पैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

अ) प्रबंध

ब) निबद्ध गान

क) अनिबद्ध गान

ड) रागांग राग

प्रश्न 5) थोडक्यात लिहा. (कोणतेही दोन)

अ) परमेल प्रवेश राग

ब) संधीप्रकाशात राग

क) जनक राग

ड) आश्रय राग

P.T.O.

- प्रश्न 6) निबंध लिहा. (कोणताही एक)
- अ) पार्श्वगायन
 - ब) पार्श्व संगीत
 - क) रागसंगीताची लोकप्रियता

- प्रश्न 7) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक)
- अ) पं. भीमसेन जोशी
 - ब) पं. जितेंद्र अभिषेकी
 - क) श्रीमती मोगुबाई कुडींकर

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4535

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1337

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**G-3 : Institutions and Issues in Indian Administration
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) State the functions of State Reserve Police.
- ii) Explain the concept Globalisation.
- iii) Explain the concept of Social Justice.
- iv) State the concept Privatization.
- v) Explain the concept of Liberalisation.
- vi) State the functions of State Public Service Commission.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- i) State the importance of Voluntary Agencies.
- ii) Explain the functions of National Human Rights Commission.
- iii) Explain the relationship between Political and Permanent Executive.
- iv) Explain the functions of Recruiting Agencies in India.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- i) Explain the meaning and significance of Governance.
- ii) State the budgetary process in India.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- i) Estimate Committee
- ii) Lokpal
- iii) Public Account Committee
- iv) Planning Commission of India
- v) Department of Law Affairs
- vi) Reservation Policy

Total No. of Questions : 4]

PA-4535

[5961]-1337

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

G-3 : Institutions and Issues in Indian Administration

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- i) राज्य राखीव दल पोलिसांचे कार्य सांगा.
- ii) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) सामाजिक न्यायाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) खाजगीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- v) उदारीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- vi) राज्य लोकसेवा आयोगाची कार्ये सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- i) स्वयं सेवी संस्थांचे महत्व सांगा.
- ii) राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोगाची कार्ये सांगा.
- iii) राजकीय कार्याधिकारी व कायम कार्याधिकारी यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- iv) भारतातील भरती अभिकरणाची कार्ये स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- i) सुशासनाचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा.
 - ii) भारतातील अर्थसंकल्पाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- i) अंदाज समिती
 - ii) लोकपाल
 - iii) लोकलेखी समिती
 - iv) भारतातील नियोजन आयोग
 - v) विधी मंत्रालयाचा विभाग
 - vi) आरक्षणाचे धोरण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4414

[5961]-1338

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

Industrial and Organizational Psychology
(2013 Pattern) (Gen. Paper - III) (3227)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) [20]

- a) Explain the sources of evaluation.
- b) Explain the meaning of organizational development.
- c) Describe technique of interview.
- d) Explain goal setting theory of work motivation.
- e) Describe work space design.
- f) Write the nature of organizational behaviour.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) [20]

- a) Explain the components of job Satisfaction.
- b) Explain history and scope of engineering Psychology.
- c) Explain self-discipline model of work motivation.
- d) Explain the uses of performance evaluation.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (any one) [20]

- a) What is leadership? Explain various styles of leadership?
- b) Define industrial and organizational Psychology. Explain subject matter and functions of industrial Psychology.

Q4) Write short notes on (any four) [20]

- a) Self-Efficacy theory of work motivation.
- b) Job analysis.
- c) Time and motion study.
- d) Reference letters/checks.
- e) Job satisfaction as a job attitude.
- f) Organizational behaviour and Ethics.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4414

[5961]-1338

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

Industrial and Organizational Psychology

(2013 Pattern) (Gen. Paper - III) (3227)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) मूल्यमापनाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- ब) संघटनात्मक विकासाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- क) मुलाखत तंत्राचे वर्णन करा.
- ड) कार्य प्रेरणेचा ध्येय निश्चिती सिद्धांत स्पष्ट करा.
- इ) कार्य अवकाश आराखड्याचे वर्णन करा.
- फ) संघटनात्मक वर्तनाचे स्वरूप लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) कार्य समाधानाचे घटक स्पष्ट करा.
- ब) अभियांत्रिकी मानसशास्त्राचा इतिहास आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) कार्य प्रेरणेचे स्वयंशिस्त प्रारूप स्पष्ट करा.
- ड) कार्य निर्वर्तन मूल्यांकनाचे उपयोग स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) नेतृत्व म्हणजे काय? नेतृत्वाच्या विविध शैली सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राची व्याख्या द्या. औद्योगिक मानसशास्त्राचे अभ्यास विषय आणि कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टीपा लिहा. [20]

- अ) कार्य प्रेरणेचा स्व-सामर्थ्य सिद्धांत
- ब) कार्य विश्लेषण
- क) काल-गती अभ्यास
- ड) संदर्भ पत्रे/सूची
- इ) कार्य समाधान एक कार्य अभिवृत्ति
- फ) संघटनात्मक वर्तन आणि नितिमूल्ये

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4469

[5961]-1339

[Total No. of Pages : 6

T.Y.B.A.

3277 : DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S.-G-3 (A) : India's National Security

(2013 Pattern) (Gen. Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Explain the concept of National security.
- b) What are the objectives of foreign policy?
- c) State the aims of India's defence policy.
- d) State the objectives of SAARC.
- e) Explain the concept of insurgency.
- f) What are the principles of Panchsheel?

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

- a) Give an account of the activities of superpower in the Indian Ocean.
- b) State the causes and measures of Terrorism.
- c) Describe the Nuclear Policy of India.
- d) Explain the India's defence policy.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) **[20]**

- a) Explain the determinants of foreign policy of India.
- b) Explain the Indo-Pak relation with special reference of Kashmir Issues.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Achievements of SAARC
- b) Importance of National Security
- c) Naxalite
- d) McMahon Line
- e) Nuclear Test, 1998
- f) Nuclear Agreement between India-USA.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4469

[5961]-1339

T.Y.B.A.

3277 : DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S.-G-3 (A) : India's National Security

(2013 Pattern) (Gen. Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) राष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) परराष्ट्रीय धोरणाची उद्दिष्टे कोणती?
क) भारताच्या संरक्षण धोरणाची ध्येय सांगा.
ड) सार्कची उद्दिष्टे सांगा.
इ) विप्लवाची संकल्पना स्पष्ट करा.
फ) पंचशील तत्त्वे कोणती?
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) हिंदी महासागरातील महासत्तेच्या हालचालीचा आढावा घ्या.
ब) दहशतवादाची कारणे आणि उपाय स्पष्ट करा.
क) भारताच्या आण्विक धोरणाचे वर्णन करा.
ड) भारताचे संरक्षण धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे घटक विशद करा.
ब) काश्मीर समस्येला अनुसरून भारत - पाक संबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) सार्कचे यश
ब) राष्ट्रीय सुरक्षेचे महत्त्व
क) नक्षलवाद
ड) मॅकमोहन रेषा
इ) 1998 ची अणु चाचणी
फ) भारत-अमेरिका अणुकरार

Total No. of Questions : 4]

PA-4469

[5961]-1339

T.Y.B.A.

3277 : DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S.-G-3 (B) : India and South Asia

(2013 Pattern) (Gen. Paper)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- a) State India's role in Maldives development.
- b) Explain the importance of Geopolitics.
- c) State the causes of 1971 War.
- d) Explain the area of co-operation between India and Nepal.
- e) State the functions of SAARC.
- f) Explain the functions of territorial water.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

- a) Explain the strategic importance of the Indian Ocean.
- b) Explain the Indo-Pak relations with special reference to the nuclear debate.
- c) Describe the historical relations between India and Bhutan.
- d) What is Maritime Security? Explain.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) **[20]**

- a) Explain the strategic importance of India.
- b) Describe the development of Geo-politics in Germany.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Objectives of Geopolitics.
- b) EEZ (Exclusive Economic Zone)
- c) India's Military Capability
- d) Causes of 1965 War
- e) Maritime Border
- f) Effects of Ethnic Conflicts.

Total No. of Questions : 4]

PA-4469

[5961]-1339

T.Y.B.A.

3277 : DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S.-G-3 (B) : India and South Asia

(2013 Pattern) (Gen. Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) मालदीवच्या विकासातील भारताची भूमिका सांगा.
ब) भूराजनीतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
क) 1971 च्या युद्धाची कारणे सांगा.
ड) भारत नेपाळमधील सहकाराचे क्षेत्र स्पष्ट करा.
इ) सार्कची कार्ये सांगा.
फ) प्रादेशिक जलाशयाची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) आण्विकवाद या मुद्याला अनुसरून भारत-पाक संबंध स्पष्ट करा.
क) भारत आणि भूतान यांच्यातील ऐतिहासिक संबंधीचे वर्णन करा.
ड) सागरी सुरक्षा म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) भारताचे सामरिक महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) जर्मनीतील भूराजनीतीचा विकास यावर चर्चा करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) भूराजनीतीची उद्दिष्टे.
ब) E.E.Z. (ई. ई. झेड.)
क) भारताची लष्करी क्षमता
ड) 1965 च्या युद्धाची कारणे
इ) सागरी सीमा
फ) वार्षिक समस्येचे परिणाम

Total No. of Questions : 4]

PA-4469

[5961]-1339

T.Y.B.A.

3277 : DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

**D.S.-G-3 (C) : Contemporary Warfare
(2013 Pattern) (Gen. Paper) (Old Course)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (any four) **[20]**

- a) Explain the Meaning and Concept of War.
- b) What is Conventional Warfare?
- c) Explain the meaning and concept of Nuclear Warfare.
- d) What are the Objectives of Psychological Warfare?
- e) Explain the Scope of Electronics Warfare.
- f) What are the means of Cyber Warfare?

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[20]**

- a) What are the Causes of War?
- b) Explain the Elements of Insurgency.
- c) Explain the Characteristics and Means of Chemical Warfare.
- d) Describe the Effects of Electronics Warfare.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) **[20]**

- a) What are the Principles of War? Explain any three principles of them?
- b) Explain in detail the Preventive Measures of Cyber Warfare?

Q4) Write short notes. (any four) **[20]**

- a) Consequences/Effects of War
- b) Limited War
- c) Counter Insurgency
- d) Meaning and concept of Biological warfare
- e) Objectives of Economic Warfare.
- f) Methods of Cyber War

Total No. of Questions : 4]

PA-4469

[5961]-1339

T.Y.B.A.

3277 : DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S.-G-3 (C) : Contemporary Warfare
(2013 Pattern) (Gen. Paper) (Old Course)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) युद्धाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) पारंपारिक युद्धपद्धती म्हणजे काय?
क) आण्विक युद्धपद्धतीचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) मानसशास्त्रीय युद्धपद्धतीची उद्दिष्ट्ये कोणती?
इ) इलेक्ट्रॉनिक्स युद्धपद्धतीची व्याप्ती स्पष्ट करा.
फ) सायबर युद्धपद्धतीची साधने कोणती?
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) युद्धाची कारणे कोणती?
ब) विप्लवाचे घटक स्पष्ट करा.
क) रासायनिक युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये आणि साधने कोणती?
ड) इलेक्ट्रॉनिक्स युद्धपद्धतीचे परिणाम विशद करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) युद्धाची तत्वे कोणती? त्यापैकी कोणतीही तीन तत्वे स्पष्ट करा.
ब) सायबर युद्धपद्धतीच्या आक्रमणापासून बचाव करण्याचे उपाय स्पष्ट करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) युद्धाचे परिणाम
ब) मर्यादित युद्ध
क) प्रतिविप्लव
ड) जैविक युद्धपद्धतीचा अर्थ आणि संकल्पना
इ) आर्थिक युद्धपद्धतीची उद्दिष्ट्ये
फ) सायबर युद्धाच्या पद्धती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4536

[Total No. of Pages : 2

[5961]-1340

T.Y. B.A.

G - 3 EDUCATION

(2013 Pattern) (3307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four). **[20]**

- a) What are the causes of mental conflicts.
- b) Explain an educational importance of sensation.
- c) What are the functions of district education officer.
- d) Write the meaning of higher education.
- e) What are the types of individual differences.
- f) Explain the need of educational guidance.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

- a) What is creativity? Explain educational importance of creativity.
- b) Explain the role of school in developing mental health.
- c) Explain importance of ICT i learning.
- d) Explain merits and limitations of project method.

Q3) Answer any one question in 400 words. **[20]**

- a) Explain the meaning, nature, merits and limitations of demonstration method.
- b) What are the problems in higher education? Suggest remedies to overcome these.

Q4) Write short notes on 50 words each (any four). **[20]**

- a) Functions of Balbharati.
- b) Importance of ICT in education evaluation.
- c) Impact of globalization on higher education.
- d) Role of school in personality development.
- e) Functions of block education officer.
- f) Need of education counseling.

❖ ❖ ❖

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4536

[5961]-1340

T.Y. B.A.

G - 3 EDUCATION
(2013 Pattern) (3307)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- मानसिक संघर्षाची कारणे कोणती?
- संवेदनेचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- जिल्हा शिक्षणाधिकाऱ्यांची कार्ये कोणती?
- उच्च शिक्षणाचा अर्थ लिहा.
- व्यक्तिभेदाचे प्रकार कोणते?
- शैक्षणिक मार्गदर्शनाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- सर्जनशीलता म्हणजे काय? सर्जनशीलतेचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- मानसिक आरोग्य विकसनात शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.
- शैक्षणिक अध्ययनात ICT चे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्रकल्प पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- दिग्दर्शन पद्धतीचा अर्थ, स्वरूप फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
- उच्च शिक्षणातील समस्या कोणत्या त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.

प्र.4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- बालभारतीची कार्ये
- शैक्षणिक मूल्यमापनात ICT चे महत्त्व
- जागतिकीकरणाचा उच्च शिक्षणावरील प्रभाव
- व्यक्तिमत्त्व विकसनात शाळेची भूमिका
- गटशिक्षणाधिकाऱ्यांची कार्ये
- शैक्षणिक समूहपदेशाची गरज

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4537

[5961]-1341

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

PHYSICAL EDUCATION

(2013 Pattern) (3477) (General Paper)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following in 50 words each (any two). **[5]**

- a) The throwing events in athletics and write the measurements of hammer throw ground.
- b) Importance of carbohydrates in diet.
- c) Explain the throwing skill in discuss throw.

Q2) Answer the following in 100 words each (any two) **[10]**

- a) Draw and write the measurements of a football ground. Explain any two defensive skills.
- b) Explain the concept of mental health.
- c) What is meant by physical health?

Q3) Answer the following in 250 words each (any two) **[15]**

- a) Explain the importance of health related physical fitness.
- b) What is meant by balance diet and explain its importance.
- c) Explain the different stages in Suryanamaskar and list the Asana's in Suryanamaskar.

Q4) Answer the following in 500 words. **[10]**

- a) Draw and write the measurements of a shotput ground and explain any one throwing technique.
- b) Write the importance of routine health checkup and the need of personal hygiene.

❖ ❖ ❖

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PA-4537

[5961]-1341

T.Y. B.A.

PHYSICAL EDUCATION

(2013 Pattern) (3477) (General Paper)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे आकृती काढा.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त दोन) [5]

- अ) मैदानी स्पर्धेतील फेकीच्या बाबीची यादी करून हातोडाफेक मैदानाचे मोजमाप लिहा.
- ब) आहारामध्ये पिष्टमय पदार्थांचे महत्व.
- क) थाळीफेक या क्रीडा बाबीच्या कौशल्याचे वर्णन करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त दोन) [10]

- अ) फुटबॉल मैदानाचे मोजमाप लिहून दोन बचावात्मक कौशल्याचे वर्णन करा.
- ब) मानसिक तान संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) शारीरिक सुदृढता म्हणजे काय?

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त दोन) [15]

- अ) आरोग्याधिष्ठीत शारीरिक सुदृढतेचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) संतुलित आहार म्हणजे काय हे सांगून त्याची उपयोगीता स्पष्ट करा.
- क) सुर्यनमस्काराच्या कृतीचे वर्णन करून त्यामध्ये कोणत्या आसनाचा समावेश होतो त्यांची यादी द्या.

प्र.4) खालील प्रश्नाची 500 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक) [10]

- अ) गोळाफेकीच्या क्रीडागणाची आकृती काढून गोळफेकण्याच्या कुठल्याही एका पद्धतीचे वर्णन करा.
- ब) नियमित आरोग्य तपासणी व त्याचे महत्व स्पष्ट करून वैयक्तिक स्वच्छतेची आवश्यकता स्पष्ट करा.

✘ ✘ ✘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4933

[Total No. of Pages : 3

[5961]-1342
T.Y. B.A.
MATHEMATICS (GEN. PAPER)
Group Theory and Ring Theory
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following :

[16]

- a) Find all generators of \mathbb{Z}_7 .
- b) Are the groups $(\mathbb{Z}_6, +_6)$ and S_3 isomorphic? Justify.
- c) Write all right cosets of H in S_3 , where $H = \{e, (2,3)\}$.
- d) State True/False and Justify :
All groups of order 2 are isomorphic.
- e) Describe all ring homomorphisms from \mathbb{Q} to \mathbb{Q} .
- f) Find characteristic of $\mathbb{Z}_3 \times 3\mathbb{Z}$.
- g) State True/False : $x - 3$ is irreducible over \mathbb{Z} . Justify
- h) State True/False : 5 is prime in \mathbb{Q} . Justify.

Q2) A) Attempt any One of the following :

[6]

- i) Prove that a subgroup of a cyclic group is cyclic.
- ii) Prove that following three are equivalent conditions for a subgroup H of a group G to be normal subgroup of G.
 - 1) $ghg^{-1} \in H$ for all $g \in G$ and $h \in H$.
 - 2) $gHg^{-1} = H$ for all $g \in G$.
 - 3) $gH = Hg$ for all $g \in G$.

P.T.O.

B) Attempt any two of the following : [10]

- i) If H is a subgroup of G . let,
$$N(H) = \{g \in G \mid gHg^{-1} = H\}.$$
Prove that $N(H)$ is a subgroup of G .
- ii) Let G be a group and $g \in G$ be a fixed element. Define $\phi : G \rightarrow G$ by $\phi(x) : gxg^{-1}$. Prove that ϕ is an isomorphism of G onto G .
- iii) Let G_1 and G_2 be two groups. Then show that $G_1 \times G_2$ is also a group.

Q3) A) Attempt any One of the following : [8]

- i) Show that A_n the set of all even permutations in S_n is a normal subgroup of S_n .
- ii) State and prove first isomorphism theorem for groups.

B) Attempt any One of the following : [8]

- i) If D is a UFD. Then prove that a product of two primitive polynomials in $D[x]$ is again primitive.
- ii) Prove that an ideal $\langle p \rangle$ in a PID is maximal if and only if p is an irreducible.

Q4) A) Attempt any One of the following : [6]

- i) Prove that every finite integral domain is a field.
- ii) State and prove factor theorem.

B) Attempt any Two of the following : [10]

- i) Show that $x^4 - 22x^2 + 1$ is irreducible over \mathbb{Q} .
- ii) Find a prime ideal of $\mathbb{Z} + \mathbb{Z}$ which is not maximal ideal.
- iii) Define principal ideal and find all principal ideals of $(\mathbb{Z}_1 +)$.

Q5) A) Attempt any One of the following : [6]

- i) If F is a field, then prove that every ideal in $F[x]$ is principal.
- ii) Prove that every Euclidean domain is a PID.

B) Attempt any Two of the following : [10]

- i) Prove that if p is a prime in an integral domain D , then p is an irreducible.
- ii) Find g.c.d of $x^{10} - 1$ and $x + 1$ in $\mathbb{Q}[x]$.
- iii) Let ϕ be a ring homomorphism. Then prove that ϕ is 1-1 if and only if $\ker \phi = \{0\}$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4538

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1343

T.Y. B.A.

LOGIC

**G - III : Logic and Methodology of Science
(2013 Pattern) (3367)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following in 100 words each : [20]

- a) Discuss difference between Pure Science and Applied Science.
- b) Explain Hume's theory of causation.
- c) What are the objectives of the science?
- d) What is Teleological model? Explain it.
- e) What are the primary and secondary laws in brief?
- f) Explain the merits and demerits of questionnaire.

Q2) Answer any two of the following in 200 words each : [20]

- a) State the difference between Natural and Social sciences.
- b) Explain traditional classification of laws of nature.
- c) What are the grounds of induction? State and explain the formal grounds of induction.
- d) What is the concept of hypothesis and Explain types of it?

Q3) Answer any one of the following in 400 words : [20]

- a) Explain difference between common sense and scientific explanation.
- b) Explain in detail value neutrality in social.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- a) Observation and Experiment
- b) Uniformity of nature
- c) Merits and demerits of interview
- d) D.N. model of Explanation
- e) Primary laws
- f) Simple enumeration

Total No. of Questions : 4]

PA-4538

[5961]-1343

T.Y. B.A.

LOGIC

G - III : Logic and Methodology of Science

(2013 Pattern) (3367)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न प्रत्येकी 100 शब्दांत सोडवा. [20]
- अ) शुद्ध आणि उपयोजित शास्त्रे यातील फरकाची चर्चा करा.
ब) ह्यूमची कारण संकल्पना स्पष्ट करा.
क) विज्ञानाची उद्दीष्टे काय आहेत?
ड) प्रयोजनात्मक प्रारूप म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
इ) प्राथमिक आणि दुय्यम नियम म्हणजे काय?
फ) प्रश्नावलीचे फायदे आणि तोटे.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न प्रत्येकी 200 शब्दांत सोडवा : [20]
- अ) नैसर्गिक व सामाजिक शास्त्रे यातील फरक सांगा.
ब) निसर्ग नियमांचे पारंपारिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
क) विगमनाचे मूलाधार काय आहेत? विगमनाच्या आकारिक आधाराचे स्पष्टीकरण सांगा.
ड) सिद्धांत कल्पना म्हणजे काय? त्याचे प्रकार कोणते विशद करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही एक प्रश्न 400 शब्दांत सोडवा : [20]
- अ) सामान्य ज्ञान आणि वैज्ञानिक स्पष्टीकरण यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक शास्त्रातील मूल्य निरपेक्षता सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टीपा लिहा (फक्त चार)

[20]

- अ) निरिक्षण व प्रयोग
- ब) निसर्ग एकविधता
- क) मुलाखतीचे फायदे आणि तोटे
- ड) स्पष्टीकरणाचे डी. एन. प्रारूप
- इ) प्राथमिक नियम
- फ) केवल गणन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4415

[5961]-1344

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY (GEN. Paper)

Group-(A)-G-3 : Work and Society

OR

Group-(B)-G-3 : Crime and Society

(2013 Pattern) (3377)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Attempt Group 'A' or Group 'B'.*

Group-(A)-G-3 : Work and Society

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) **[20]**

- a) Write the features of factory system.
- b) Explain the problems of BPO sector workers.
- c) Elaborate the types of surveillance.
- d) Explain the meaning and characteristics of informal sector.
- e) Explain the George Ritzer's theory of Macdonaldization.
- f) Write the meaning and functions of Guild System.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any two) **[20]**

- a) Explain the problems of Bureaucracy.
- b) Explain the Japanese model.
- c) Elucidate the effects of privatization on workers of informal sector.
- d) Write the scientific management theory of Frederik Taylor.

Q3) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

- a) Explain the role of Multinational Companies (MNCs) in global economy.
- b) Write the characteristics of Bureaucracy.

Q4) Write short notes on (any four): **[20]**

- a) Importance of work.
- b) Harry Braveman - Deskilling.
- c) Ulrich Beck Brave - New World of Work.
- d) Post - Industrial Production.
- e) Manorial system.
- f) Retail sector.

OR

P.T.O.

Group-(B)-G-3 : Crime and Society

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) [20]

- a) Write the Nature of crime.
- b) State the Marian perspective of crime.
- c) State the corporate crime.
- d) What is criminalization of politics?
- e) Write the human rights violation.
- f) What is probation?

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) [20]

- a) Elaborate the cyber crime.
- b) Explain the crime and role of media.
- c) Explain the rehabilitation of prisonness.
- d) Elaborate the characteristics of crime in modern society.

Q3) Answer the following question in 400 words. (Any one) [20]

- a) What is Crime? Explain the causes of crime.
- b) What is Juvenile delinquency? Elaborate the causes of Juvenile delinquency.

Q4) Write short notes on (Any four): [20]

- a) White collar crime
- b) Dowary Deaths
- c) Human trafficking
- d) Preventive theory
- e) Environment crime
- f) Human rights

Total No. of Questions : 4]

PA-4415

[5961]-1344

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY (GEN. Paper)

Group-(A)-G-3 : Work and Society

OR

Group-(B)-G-3 : Crime and Society

(2013 Pattern) (3377)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
 - 4) ग्रुप 'A' किंवा ग्रुप 'B' पैकी एक सोडवा.

Group-(A)-G-3 : Work and Society

- प्र.1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) कारखाना पद्धतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - ब) बीपीओ क्षेत्रातील कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.
 - क) सर्व्हीलीयन्सचे प्रकार विशद करा.
 - ड) अनौपचारिक क्षेत्राचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - इ) जॉर्ज रिट्झर यांचा मॅकडोनाल्डायझेशनचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - फ) संघ पद्धतीचा अर्थ व कार्य लिहा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) नोकरशाहीची समस्या स्पष्ट करा.
 - ब) जापनीज मॉडेलचे स्पष्टीकरण करा.
 - क) अनौपचारिक क्षेत्रातील कामगारांवर खाजगीकरणाच्या परिणामांचे वर्णन करा.
 - ड) फ्रेडरिक टेलर यांचा शास्त्रीय व्यवस्थापन सिद्धांत लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. [20]
- अ) जागतिक अर्थव्यवस्थेतील बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ब) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) कार्याचे महत्त्व
 - ब) हॅरिब्रेवरमन - कार्याचे अवमुल्यन
 - क) अलरिच बेक ब्रेव - कार्याचे नवे जग
 - ड) औद्योगिकोत्तर उत्पादन पद्धती
 - इ) सरंजामदारी पद्धत
 - फ) किरकोळ क्षेत्र

किंवा

Group-(B)-G-3 : Crime and Society

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) गुन्हाचे स्वरूप लिहा.
- ब) मार्क्सवादी गुन्हाचा दृष्टिकोन सांगा.
- क) कॉर्पोरेट क्षेत्रातील गुन्हे सांगा.
- ड) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण म्हणजे काय?
- इ) मानवी अधिकारांची हिंसा लिहा.
- फ) परिविक्षाकाळ म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) संगणकीय गुन्हांचे वर्णन करा.
- ब) गुन्हा आणि प्रसार माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) कैद्यांचे पुनर्वसन स्पष्ट करा.
- ड) आधुनिक समाजातील गुन्हाच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) गुन्हा म्हणजे काय? गुन्हाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) बालगुन्हेगारी म्हणजे काय? बालगुन्हेगारीची कारणे विशद करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) पांढरपेशीय गुन्हा
- ब) हुंडाबळी
- क) मानवी तस्करी
- ड) प्रतिबंधात्मक सिद्धांत
- इ) पर्यावरणीय गुन्हे
- फ) मानवी हक्क

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-4539

[Total No. of Pages : 4

[5961]-1345

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

G - 3 : Aesthetics and Philosophy of Religion
(2013 Pattern) (3427)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four the following questions in 100 words each. **[20]**

- a) Explain the concept of Sthayibhava.
- b) State the Nyaya's concept of God.
- c) Explain the concept of Beauty as Aesthetic quality.
- d) State the distribution between Art and Craft.
- e) What is meant by Philosophy of Religion?
- f) Why According to Freud, do people believe in God?

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) State and examine Plato's view of Art as Imitation.
- b) Give an explanation of the doctrine of Rasa.
- c) Elaborately discuss the challenges of Secularism.
- d) Explain Dr. B.R. Ambedkar's views about Religious critique.

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following in 400 words.

[20]

- a) What is Aesthetic? Elaborately explain the nature of Aesthetics experience.
- b) State and examine ontological and cosmological arguments for the existence of God.

Q4) Write short notes on any four of the following.

[20]

- a) Natyadharmi.
- b) Marxist view about religion.
- c) Art : as a communication.
- d) Concept of Art.
- e) Fundamentalism.
- f) National Religion.

Total No. of Questions : 4]

PA-4539

[5961]-1345

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

G - 3 : Aesthetics and Philosophy of Religion

(2013 Pattern) (3427)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) स्थायीभाव ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) न्यायांच्या ईश्वरविषयक संकल्पनेवर चर्चा करा.
- क) सौन्दर्यविषयक गुण म्हणून सुंदरता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) कला आणि हस्तकला यातील फरक सांगा.
- इ) धर्माचे तत्त्वज्ञान म्हणजे काय?
- फ) माणसे ईश्वरावर विश्वास का ठेवतात? फ्राइडला अनुसरून सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) प्लेटोचा कला म्हणजे अनुकरण हा कलेविषयीचा सिद्धान्त सांगून त्याचे परीक्षण करा.
- ब) 'रस' या सिद्धांताचे स्पष्टीकरण करा.
- क) धर्मनिरपेक्षतेसमोरील आव्हानांची सविस्तर चर्चा करा.
- ड) डॉ.बी. आर. आंबेडकर यांचे धर्मचिकित्सेविषयीचे विचार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) सौन्दर्य म्हणजे काय ते सांगून सौंदर्यानुभवाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्टीकरण करा.
- ब) ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीचा सत्ताशास्त्रीय आणि विश्वकारणवादी युक्तिवाद स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा लिहा. [20]

- अ) नाट्यधर्मी
- ब) मार्क्सचे धर्मविषयक विचार
- क) कला एक संवाद
- ड) कला संकल्पना
- इ) मूलतत्त्ववाद
- फ) राष्ट्रीय धर्म

